14.

ELENCHVS RELIGIONIS PAPISTICÆ.

In quo probatur:

Neque *Apostolicam*,
Neque *Catholicam*,
Imo neque *Romanam* esse.

Editio secunda multis argumentis aucta et emendata.

Authore
IOH: BASTWICK Anglo M. D.

LONDINI,
Excusum per GVLIELMVM IONES.
1627.

ELENCHVS
RELIGIONIS
PAPISTICÆ.

In quo probatur:

{Neque Apostolicam,
{Neque Catholicam,
{Imo neque Romanam esse.

SERENISSIMO AC INVICTISSIMO

Principi ac Domino *Carolo*, Dei gratia, magnæ *Britanniæ*, *Franciæ*, et *Hiberniæ* Regi, Fideiq; Defensori.

TRiennium est, Rex Augustissime, quod cupidine studioq; tuendæ veritatis, in libelli pugnum argumenta contraxi, quæ spectata sæpiùs in acie, sæpe prælijs probata, nec vi, nec impetu hostium, labefactari posse cognoveram. Quem commentarium in me-

dia

dia perigrinatione mea conscriptum, et sub luce sacratissimi tui nominis editum, cùm in otio beatissimo patriæ, diligentioribus meditamentis recoluissem, iterum tutelæ præsidioq; tuo committendum esse putavi. Nec enim fas erat, alium pietati nostræ Patronũ quærere, præter illum, sub quo Rege destinato, securitas pùblica, et vera religio, spem ac votum, facto autem, ipsius voti fiduciam ac robur assumpserunt.

Celsitudinis vestræ

Servus humillimus

Johannes Bastwick.

Lectori S.

HLenchus ille quem superioribus annis veluti monitorem ad eos miseram, qui peregre profecti latrocinantium Iesuitarum insidijs circumventi facile opprimuntur, eundem et auctiorem et locupletiorem in commune commodum, sed præcipuam peregrinantium utilitatem rursus emisi. Non quod in arduis Theologiæ secretis supra reliquos sapere mihi persuaderem, vel in tanta doctissimorum hominum copia docendi partes potissimum susciperem; verum ut pro mea virili prodesse emillis, quos eadem patria, eadem sacra, coniunctione religiosissima mihi devinxerunt. Speraui quoq; non defuturos qui conatibus meis impulsi, et studio et doctrina maiore in rem eandem efficacius incumbant. Nam cum Pseudo-Chatholici tota fere possessione Ecclesiæ quam impudentissima usurpatione sibi vindicarunt, ab hominibus nostris ope veritatis depulsi sunt, unum hoc ad intercludendum superbia spiritum restabat, si decoris illis, sed furtiuis, ti-

culi Romani plumis exueretur. His enim involucris cum sese iactet insolenter, omni ope conandum est, vt furti convicta tam manifesti, posthac de aliena re dimicare et ad interdictum venire non audeat. Cui negotio cum pares in Academijs nostris tot homines eruditi, tot diserti, tot pij reperiantur, cum in foro tot præclara ingenia, tot exculta sublimibus artibus pectora suboleſcant, magna spes animum tenet orituros è Theologis, qui pro sua in Deum pietate, è Iurisconsultis qui pro studio tuendæ iustitiæ, tam importunum, tam nefarium, tam immane furtum Scriptis, concionibus, legibus arguent, convincent, vindicabunt. Hic interim libellus honori diuino, et commodis populariũ meorum destinatus, professione Pietatis aut laudatus erit aut excusatus.

Theophilus

Theophilus Feild Episcopus Dauensis,
IOHANNI BASTWICK Anglo
M. D. S.

OPtime Medicorum Theologe, Theologorum Medice optime, optimam calles methodum medendi, non corpori solum, sed et animæ. Hebetes Pseudo-catholicorum errores acutè perstringis, rigidos Papistarum morbos sanas, facili, et concinna manu, Hydræq; capita Romanæ repullulantia stylo tanquam gladio, amputas, verè, purè, Romano. Macte noua virtute, Medice curasti Teipsum, et alios, sanus es: non est Tibi opus Medico.

ERRATA.

Operarum incuria commissa sic corrigantur.

Prior numerus paginam, posterior lineam indicat.

P. 13. li. 10. lege magnũ. 14. 29 Hæc. et præfractaq;. 20 1. præcepto es 22. 27. Minime. Voluit &c. 24. 18. hæreditate. 9 18. iaciendis. 33. 22. multam. 36. 11. ædis 42. 20. credulitate. 43 vlt. æquiparandus. 44. penult. Temporis. 51. 16. invenire. 51. 19. huic. 53. 14. liberalitate. 58. 13. Episcopum. 65 6. cruce. 65. 8. abolevit. 66. 15. numerandam. 69. 18 omnis. 72. 27. carioso. 78. 27. ad dextram. 81. 7. cruentum. 81. 12. circumvallemus. 91. 9. reductos. 96. 27. Scripturarum. 103. 12. sua. 109. 2. expressissimis. 126. vlt. descensum sibi per &c 132. 23. Paulum. 140. 9 infectum. 145. 26. qua. 160. 22. cognatione. 170 4. virtutibus. 171. 31. partum. 172. 23. nullam. 173. 1. gratiam. 175. 14. clamitent. 178. 10. infitionis. 187. 16. obtinemus. 193. 14. manifestatur. 198. 15. præparatorio. 200. 16. præcidit. 201. 6. Quis. 206. 6. oboritur. 23. mandatatam. 219. 12. exicinderet. 238. 23. qua malorum.

Caco-Romanis valere et sapere.

QVOTIES subit animum meum, subit autem frequenter, infelicitatis vestræ tristissima recordatio, toties ardor et impetus eundem capit, vt, pro virili mea, languentibus porrigam auxiliarem manū. Et quanquam pertinacia vestra deterreri poteram, ne bonas horas non profuturo labore frustra conterererem, vtpote qui non nescirem, post spretam tot diuinissimorum hominum medicinam, opi meæ nec locum nec gratiam superfuturam esse, tamen affectus ille quo totus in salutem vestram feror, huc tandem impulit, vt agritudinem vestram epistolari alloquio leuarem. Quam pietatem meam, si vos vt soletis ludibrijs et contumelijs exagitaueritis, haudquaquam tamen, insumpti laboris et operæ collocatæ me pœnitebit; magno quippe solatio futura est ipsius facti conscientia: vester autem furor et iam non dubia phrenesis grauioribus bonorum omnium iudicijs damnabitur: Imo manifestum erit calumnias omnes quibus Ecclesiæ nostræ sinum impudenter conspuistis, non à veritatis vllo indicio, sed rabida mentiendi, et maledicendi libidine profectas esse. Quapropter

alteruter euentus operam meam manet. Aut enim vos erroris et insaniæ, si medelam non fueritis aspernati, penitebitis; Aut obstinata pernicatia testatum facietis, insanabile vestrum maledicendi cacoethes, nec medicinam nec remedium pati posse. Sed agedum, omissis querelis, ipsi malo quod vos exurit, à veritate lenamentum quæramus: Hæc enim sola est quæ calumniandi rabiem reducere possit ad sanitatem. Calumniæ vero Capitales et decumanæ, quibus Ecclesiam nostram conspurcare laboratis, vt video, quasi tres sunt: Eam scilicet et Nouam, et Hæreticam, imo Nullam esse, nec ullam ijs spem salutis relinqui qui in ea educantur. Quam virulentam calumniæ aspersinem, si latice veritatis diluerim, easque quas falso notas nobis impingitis reuera vobis inesse probauerim, aut pudere tandem calumniarum, aut si frons exsanguis ruborem dedidicit, silere saltem incipietis. Ac de Nouitatis quidem veteri iam et exoleta calumnia vt ordiamur; Ais Religionem nobis non nouam, sed antiquam, nec nuperis inuentam Commentis, sed a primis vsq; temporibus in ætatem nostram continuatam esse. Illa siquidem religio vetustior et antiquior perhiberi debet, quæ tempore prior est: prior autem illa censenda quæ primis ab initijs viguit: viguisse vero ab initio illa iudicanda est, quæ Christo præeunte et monumentis Apostolorum Ecclesiæ relicta est. Quapropter cum humanarum admissi-

onum

enim repudiatâ nouitate, solam Apostolicæ doctrinæ cauitiem veneremur, insulsam nouitatis calumniam sperninus et ridemus. Illis enim nouis solis visi sumus, qui Apostolicæ doctrinæ insolentes et nescij, cum ad Scripturæ oracula ventum est, in alium se terrarum orbem delatos putant. Hæreseos grauem et antiquam calumniam Apostolica patientia et Christiano stomacho concoquimus. Eadem enim rabie coniurata illa in veritatem turba doctrinam Apostolicam adlatrabat. Secundum quam diuus Paulus hac malorum intemperie, nihil commotus, se seruire Deo patrum suorum profitebatur Act. 24. 14. hic modestiam vestram si qua reliqua est appello rogoq; ne inauditam et indefensam religionem tam atroci sententia confodiatis. Quid enim illa tam grave commeruit, quæ sola se Apostolorum authoritate tuetur? Quæ nullum nisi Christum agnoscit Mediatorem, nullum sacrificium quo peccata expientur, præter mortem illius admittit; nullam diuinæ legis satisfactionem præter eiusdem obedientiam inducit; nullum aliud præter Christi sanguinem Purgatorium fingit, nullam denique fidei regulam præter Apostolorum et Prophetarum monumenta permittit? Sane, si qua sanguinis ingenui gutta superest, si nondum pudor omnis et honesti reverentia decocta est, opinor ad moderatius sanctiusque iudicium vos reversuros esse, cùm innocentiam religionis nostræ

tantis contumeliis indignum esse perspexeritis. Sed insana restat et effrenis purganda calumnia Nullitatis. *Nobis enim Ecclesiam nullam esse, imo Iudæorum et infidelium conciliabulis intolerabiliorem mira ferocia clamitatis. Verum sedato convitiorum barbaro stri pitu, temperanter agedum et modeste, facta Scripturæ iudicii potestate, crimen nobis obiectum refutemus, ostendamus que, quandoquidem hoc provocastis, illius culpæ vos revera reos esse, cuius falso nos per atrocem iniuriam insimulatis. Ecclesiæ vocem igitur, et quid in Scripturis illa significet consideremus. Denotat enim aliquando divinam eorum qui Christo nomen dederunt societatem. Eph. 1. 22. 23. Eph. 5. 23. 24. quæ magnificis vbique cognomentis honoratur ut* corpus Christi, Sponsa Christi, non habens maculam nec rugam, Columna et stabilimentum veritatis. 1. *Tim.* 3. 5. *nec rarò singulares et particulares Ecclesias in quibus è mandato præscriptoq; Dei, disciplina, regimen et ordo stabilita sunt, quales olim fuere* Romanorum, Corinthiorum, Thessalonicensium. *Imo quoties indefinitè vocem Ecclesiæ proferimus, vsu invaluit, ut singularem aliquam et particularem intelligamus. Sic enim Apost.* 1. Cor. 10. Estote sine scandalo Iudæis et Græcis et Ecclesiæ Dei. *Quapropter Ecclesia vera et visibilis rite definiri potest, cœtus et societas hominum Evangelium Christi*

profi-

profitentium, in qua per ministros recte more vocatos, sincera, nullisq; erroribus inquinata doctrina traditur, et sacramenta ritu legitimo, nullisque vitiato corruptelis administrantur. Qua doctrinæ Sacramentorumq; sinceritate, cum Ecclesia nostra non destituatur, furor est titulis dignitatem nobis eripere, qui rem ipsam iure quam optimo possidemus. Phaleras autem illas quæ ad populum iactantur, Antiquitatis, magnificentiæ, successionis, multitudinis, et fastidire docti sumus et contemnere, probe conscij parum illis ad tuendum Ecclesiæ nomen profici, cum à religionis puritate deseruntur. Proinde sæpè temeritatē et audaciam Ecclesiæ vestræ (quæ doctrinæ puritatem, adulteratis insuper sacramentis amisit) admiratus sum, dū semet Christi sponsam et corpus, columnam et stabilimentum veritatis (à qua derelicta est) vocare non erubescit. Nam vera Ecclesia quam honoratis illis agnomentis Scriptura decoravit, tantam ab illa distat, quàm vos falsò Romanam prædicatis, quantum à cœlis inferi dissident. Quod ne sequius interpretemini, aut ad contumeliam accipiatis, etiam atque etiam vos rogo. Nec enim calumniandi libidine vel illatas iniurias ulciscendi studio, litem acuere est animus amaritudine verborum, sed veritate mordaci excitatos ab errorum lethargo, movendo, hortando, increpando reducere ad sanitatem filiorum Dei. Vera igitur Ecclesia est, quæ

Christi corpus et sponsa columnaque veritatis ab Apostolo prædicatur; at si nullum è laudatis his attributis Ecclesiæ vestræ convenire probaverim, haud difficulter, ut opinor, intelligetis, non maledicendi, sed me invandi studio veritatem Ecclesiæ vestræ denegasse. Ac initio quidem probatu facile est, Ecclesiam vestram Christi corpus non esse. Corpus enim Christi caput unicum habet et aliud ab eo non agnoscit. Col. 1. 14. Rom. 12. 5. vestra autem Ecclesia bicipitis instar monstri non uno contenta, alterum sibi caput imposuit, quare non Christi corpus, sed ab illo corpore degenerans portentum indicandum est; Christus enim Ecclesiæ caput, corpori suo vitam infundit, eidem consulit, prospicit, providet, et affectis dolore membris condolet et ingemiscit. At ille pontifex quem vos in contumeliam Christi caput erigitis, impius et detestabilis, puram Evangelij doctrinam ex qua vitam haurit Ecclesia, quantum in ipso est, e medio tollit, librum vitæ populo subripit; succum omnem et sanguinem membrorum exugit, illisque cruciandis lacerandisque studet et delectatur. Quæ cum à Christo capite prorsus aliena sint, corpus etiam quod à tam immiti bruoque capite regitur, à Christo alienum esse recte cordati iudicarunt. Corporis igitur erepto vobis attributo, furtivum Sponsæ titulum aqui deponite. Nam cùm in

audienda

audienda Christi mariti voce, totum sponsæ officium versetur, quomodo se Christi sponsam Ecclesia vestra ventitabit, quæ neglecta mariti voce, iussis humanis et delirantium sæpe cerebrorum commentis obtemperat? Nihil hic odio, nihil calumniæ indultum est. Ipsi vos, quàm se subeunti Christo morigeram præbeat, cognoscite, indicate. Christus, Matth. 20.25. impotentiam dominationis et imperii fastum in Ecclesia prohibens, Scite principes Gentium, inquit, in eas dominari; verùm non ita erit inter vos. Cui mandato referre pudor est, quàm parum Ecclesia vestra obsecundaverit; nihil enim impensioribus studiis, et improbriore conatu unquam enixa est, quàm omni genere primatialis superbiæ et Monarchici fastus ad illorum similitudinem accedere, quorum maximè dissimilem esse Christus edicto suo iusserat. Sed iubentem alibi Sponsum audiamus. Ioh. 5.39. Vt scrutemur Scripturas, in illis enim vitam æternam contineri. Cui mandato vestra non modo non obtemperat, sed repugnat Ecclesia, crudelibus enim edictis, Scripturarum lectione populum deterruit, et Scrutatores Divinæ sapientiæ supplicijs horrendis exercitatos necavit. Nec hoc facinore contenta, mariti verba cavillationibus eludit; nam vbi vitã et lucem contineri Christus asserit, illa tenebras et meluctabiles obscuritates, quæ legentem

errã-

erroribus implicent, exprobat et obiicit. Aliis porro mandatis ut obediat attendite. Christus Matth. 6.9. *Luc.* 11.23. Comprecamini, *inquit*, Patrem noſter &c. et *Matth.* 11. Venite ad me omnes, qui fatigati eſtis et onerati, et ego faciam ut requieſcatis. *Quibus cũ monitis tum iuſſis Chriſti, num veſtra morem vnquam geſſit Eccleſia? Non equidem. Simulac enim opem celeſtem precibus efflagitat, ad Sanctos et Angelos et neſcio quos Inquilinos celi, Chriſto relicto neglectaq; affectat viam, totamque gloriam quæ ſoli Deo per Chriſtum parta meritiſſimo debetur, impia et ſacrilega diviſione, divis ſuis et ſanctis impertit. Sed operæ pretium eſt reluctantis huius ingenium ſponſæ acerrimo Sponſi iubentis mandato experiri.* Si dixerint vobis, *inquit*, *Matth.* 24.26. Ecce in deſerto eſt, ne egrediamini, Ecce in conclavibus eſt, ne credite. *Num tam ſerio, tam acriter vetanti, dicto tandem audiens eſt? Haudquaquam, ſuis enim moribus vivere ſuoque ingenio cupit. Igitur poſthabito ſponſi interdicto, non dubitat aſſerere Chriſtum à Sacrificulo conſecratum, in manu factoris ſui, in altari, in arcula, milleniſque cum ſibi placuit locis eſſe, et verſari, vero realique corpore indutum, et proinde corporeo ritu adorandum. Sed vetantem audimus maritum et ingeminantẽ,* ne credite. *Bene quidem; Sed acclamat iterum ſponſa,* credite, *niſi flammam, ferrum, cru-*

cem

cum, in caput excessere periturum maluerit? Hæc igitur est Ecclesiæ vestræ Christo reluctantis indomita et frœni impatiens inobedientia, quæ cum immane quantum ab obsequio sponsæ dissideat, haudquaquam decorum est, illius sibi nomen arrogare, cuius mores et modestiam exuit et abdicavit. Verum nudatæ iam furtivis suis coloribus Ecclesiæ, titulum Columnæ, cui superbe innititur subtrahamus. Est enim hoc tertium attributum quod veræ datum in Scripturis Ecclesiæ, vestræ, hoc est, Pseudo-Romanæ attribui posse ab initio negaveram. Et ea quidem res magno molimine non egebit, si vocis ipsius vim et significationem habuerimus perspectam. Appellatur enim Ecclesia stabilimentum et columna veritatis, quia Christo nixa veritatem asserit, amplectitur, defendit, et omnem operam in eo collocat ut firmata magis ac magis et corroborata veritas, dignitatem suam et æstimationem inter homines tueatur: Dicitur ergo Columna vō veritatis ergo quæ sua se mole tenet, moveri nescia, sed hominum, qui veritatem tum demum stabiliunt et confirmant, quo magis ipsi robore veritatis muniti contra dolos, fraudes, et lubrica falsitatum obfirmantur. Cæterum cum Ecclesia vestra nec veritatem colat, nec in ea retinenda laborat, nec in confirmanda studium ponat, nec vllam operam asserendæ tuendæque illius dignitati nauet, imo contra commentis et erroribus humanis indulgeat,

at, et deliriorum graues sapè pestes armis tueatur et vi propaget, ipsamque veritatem terrore supplicior um e finibus suis exterminet, ab honore gloriaque tituli tam praclari, tam diuini procul arcenda est. Quod iudicium meum, ne vel ira preceps, vel odiis acerbum videri possit, agedum, impios illos et execrandos errores ipsi mecum intuemini, quos Ecclesia vestra, modo Deum prarogatiuis sibi propriis exuens, mox attributis sibi disconuenientibus induens, concepit, aluit, et per omne nefas propagauit. Sic enim portentosum Pontificis caput Ecclesia imposit um fuit, vt honos Christo proprius imminueretur. Sic propitiatoria missæ satisfactio et quam fingitis panitentia sacrificio Christi derogauit. Sic ignis vester purgatorius, sanguinem Christi quo nos emaculauit, debitâ dignatione priuauit. Et his quidem impr ssimis Errorum Commentis Ecclesia vestra Deum honore sibi proprio dispoliauit: quod infandum Sacrilegium graniore flagitio, dum alienis exuuiis ornare Deum et instruere nititur, cumulauit. Sic remissionem culpæ, retentionem pœnæ, mirabili delirio somnians, Deum Iustitiæ fontem, hominibus iniustiorem finxit, qui debiti remissi solutionem flagitare verecundantur. Sic veniale peccatum commiscens, æternam Dei maiestatem violauit, cuius offensæ citra sempiternum supplicium satisfieri

fieri non poteſt. Plura quidem adduci poterant, verum hæc ipſa non moderatis tantum, ſed ex pertinacibus ingenijs fidem facere poſſe videbantur, Eccleſiam veſtram neque ſponſam, neque corpus Chriſti, neque columnam veritatis eſſe, ſed temulentam illam meretricem, quæ poculo fornicationum ſuarum reges terræ inebriauit: lutulentam illam ſuem, quæ tot annos in impietatis ſuæ ſpurcitie, voluta immundo ſcelerum contactu mundum inquinauit: imo pecus improbiſſimum, et belluam illam purpuratam, quam homines in ventrem proni, libidinum mancipia colunt et adorant; cuius immanitatem beſtiæ; ſicuti pij iuſtis odijs execrantur, ita Deum votis aſſiduis fatigant, vt errorum caligine diſcuſſa, impietate domita, Tyrannide ſublata, formoſa Chriſti ſponſa, paſſim inter homines amore, fide, reuerentia imbutos, in decus antiquum ſplendoremque priſtinum reſtituatur. Quem pietatis affectum ut pro mea quoque virili promouerem, orare vos hortarique ſuſcepi, ut exuta pertinacia, depoſitoque rerum ſacrarum contemptu, ſeriò tandem de ſalute animarum veſtrarum cogitetis, quam in impia, falſa, nouaque Eccleſia, (cuiuſmodi veſtram eſſe non neſcitis) inueniri poſſe certè vereque negâſtis. Iterum igitur atque iterum oro, vos moneo, et obteſtor, vt mariti vocem hortantis ſponſam reuerenter audiatis: Clamat enim alta

voce

voce benignus Salvator Apoc 18.4. Exite è Babylone Populemi, ne participes sitis peccatorum eius, et è plagis eius accipiatis. *Quocirca clamantem et exire iubentem Christum sequimini, clausaque impietatis et impudentiæ Schola, ad* CATHOLICAM, APOSTOLICAM, *vereque* ROMANAM ECCLESIAM *confugite, sic enim requiem animis vestris, gaudium Angelis, Deo gloriam adferetis in æternum.*

ELENCHVS

ELENCHVS RELIGIONIS PAPISTICÆ:

In quo probatur

Neque *Apostolicam*, neque *Catholicam*, imo neque *Romanam* esse.

AGgressuris Ecclesiæ reformatæ defensionem contra calumnias Pseudo-Catholicorum, apprimè necessarium visum est ab Ecclesiæ nomine principium facere subsecuturæ disputationis. Nam cum Papistæ veram Catholicam et Romanam ad se rapiant Ecclesiam, eandemque nos in partes nostras adjuti à veritate retrahamus, magnam erit ad intelligentiam rei controuersiæ operæ pretium, Ecclesiæ vocem et quid illa significet habere perspectam: In Scripturis igitur Ecclesiæ voce denotantur vel Electi verè fideles, qui spirituali coagmentatione mysticũ constituunt Christi corpus, vel veræ fidei saltem Professores, qui beneficio vocationis externæ dicto Saluatori Sacramento, ad illius signa conuenere. Censebitur igitur humanoque diuinoque Iudicio, vera Ecclesia, quæ

fidem

fidem incorruptam veramq; profitetur. Ex fide enim diiudicatur Ecclesia, non autem ex Ecclesia fides, sicut à cælesti doctore nostro sumus instituti. Sed tempus est, vt in ipso exordio veritatem Ecclesiæ reformatæ ipsius oraculo veritatis stabiliamus.

Illa Ecclesia contra quam Inferorum portæ prævalere nequeunt, est vera Ecclesia:

Sed Ecclesia Reformata est Ecclesia contra quã Inferorum portæ prævalere non possunt:

Igitur Ecclesia reformata est vera Ecclesia.

Maior ab ore cælestis Magistri profecta ipsa se tuetur, neque fieri potest vt vllius inficiatione sua tollatur Ecclesiæ essentia.

Minori probandæ propositioni sufficit hoc argumentum.

Illa Ecclesia quæ fundata est supra confessionem aut fundamentum Petri *contra illam inferorum portæ prævalere non possunt:*

Sed Ecclesia Reformata talis est:

Ergo contra Ecclesiam Reformatam Inferorum portæ prævalere nequeunt.

Majoris haud dubiè veritatem Pontificii propugnant, Minori fidem facere proclive est.

Illa Ecclesia, quæ Christum Iesum agnoscit esse filium æterni viuentis Dei, et credit in eum, illa fundata est supra fundamentum et confessionem Petri.

Sed

Sed Ecclesia Reformata talis est:
Ergo fundata est supra fundamentum Petri.

Maior Propositio sua per se luce manifesta est, confirmandæ Minori sic aio.

Illa Ecclesia quæ Iesu Christi naturas ambas agnoscit eiusdemque officia, illa Ecclesia Iesum Christum agnoscit esse filium Æterni viventis Dei:
Sed Ecclesia Reformata talis est:
Ergo Iesum agnoscit esse filium Æterni viventis Dei.

Verum hoc in loco Papistarum virus admirari licet, qui veritatem qua cum congredi timent, eminus calumnijs petunt. Versanti enim mihi in Italia, præstantes aliquot dignitate viri sæpissime retulerunt, eo prouectam esse effrænatam calumniandi audaciam, infælicibus præsertim in terris quæ vapulant sub impotenti dominatu Inquisitorum, ut coram imperita multitudine, nihil aliud in templis diri concionatores declament, nihil aliud incautæ confitentium turbæ perfidi fratres suggerant, quàm dilapsos à vero Dei cultu Reformatos horrenda superstitione Diabolum sibi Deum facere, eumq; sacris abominandis colere Sacramenta Ecclesiæ aspernari, Caput eiurare, Diuina humanaque cuncta miscere, bella, seditiones, vastitatem et incendia machinari;

nari: conjurate in exitium Ecclesiæ, Patres et omne Decus antiquitatis abrogare, denique cælo esse invisa capita et victimas Inferorum, Et hæ quidem calumniæ tam penitus descenderunt in animos infirmos vt nullus nec excusationi neque veniæ locus apud illos nobis relictus sit, tantumq; odium nostri cæpit elusas mentes, vt se congressu nostro pollui putent et conscelerari.

Sed amotâ calumniandi libidine quis Ecclesiæ reformatæ tàm ignarus est, qui nesciat vnum verumque coli ab illa Deum Patrem scilicet, et Filium, et Spiritum sanctum, illamque in vnicum credere Redemptorẽ generis humani Iesum Christum? Et vnicam credere veramque et Catholicam Ecclesiam, cui caput et princeps est Christus? In hac Ecclesia sacro-sancta sunt illa Sacramenta quæ Christus instituit, et vsu Apostoli confirmarunt.

Hæc infideles et hæreticos detestatur, errores expungit qui verbo Dei adversantur, opiniones eijcit quæ veteribus Ecclesiæ Symbolis repugnant, hæreses odit quæ Sanctis et antiquis Concilijs jugulatæ sunt. Hæc Ecclesia sibi fundamentum in scriptis Apostolorum et Prophetarum iubente Scriptura *Eph.* 2. 20. et suffragante antiquitate præstruxit. Hocneque obstinatâ præfataque pertinaciâ

tinaciâ non credenda credit, nec credenda non credit, et illam hæreseos ultrà insimulari patiemur? Sed qui calumniæ telum in nos iaculantur Apostolorum Prophetarumque scripta, per latus alienum transuerberât. Nam cùm ab illis unguem latum non discedamus, fieri nequit, quin eâdem cuspide induamur. Sed oblatret eorum aliquis Reformatos plura credere quàm quidem homini christiano credenda sunt; Accuset igitur Apostlos et Prophetas, quòd plus æquo fuerint in scribendò diligentes. Si contrariâ morositate Reformatos ille minus credere contendit quàm quidem pijs expediat, obiurget idem Prophetas et Apostolos, quòd in scribendo fuerint præter æquum remissiores. Verùm hæc vtraque accusatio Scripturarum demolitur authoritatem, illarumq; derogat perfectioni, quæ locum non habet in vlla re, cui vel aliquid detrahi, vel quicquam apponi potest. Nos vero sine flagitio dubitare non possumus, Apostolos à cælesti suo doctore deductos fuisse in omnem veritatem, eosdemque Spiritus sancti plenos, literis mandâsse doctrinam Evangelij, quâ bonorum et fidelium mentes ad beatitudinem æternam erudiuntur. Sed huius insanæ calumniæ dedecus, et labes penes authores, vindicta penes Deum esto.

Verùm assertâ Ecclesiæ Reformatæ veritate, rerum ordo nos eò trahit, vt Pontificiam Ecclesiam, neque VERAM, nec ANTIQUAM, nec APOSTOLICAM, imò neque ROMANAM quidem esse conuincamus.

Illa sola Ecclesia est vera, antiqua, Apostolica, et Romana, quæ veram, antiquam, Apostolicam et Romanam doctrinam retinet.

Sed Ecclesia Pontificia nihil horum retinet.

Ergo non est vera, antiqua, Apostolica et Romana.

Minorem, cujus solius probandę necessitas adest, ita tuemur.

Illa sola Ecclesia retinet antiquam, veram, Apostolicam, Romanam doctrinam, quæ Scripturis, patefactaque in illis doctrina firmiter adhæret.

Sed Ecclesia Pontificia non illis adhæret.

Ergo veram, antiquam, Apostolicam et Romanam doctrinam non retinet.

Asseratur autem Minori sua veritas.

Si Ecclesia Pontificia doctrinas introducat ex aduerso Scripturæ repugnantes, et Traditionum nugis adhæreſcat, tum non adhæret Scripturis, patefactaque in illis Doctrinæ.

Sed verum prius: ergo et posterius.

Veritatem Antecedentis igitur vt stabilimus, operæ pretium erit cum Scripturarum

sanctissimi

sanctissimis monumentis, commenta illa et delyria comparare Papistarum, quæ doctrinam cœlestem, et Euangelij salubritatem malis venenis corruperunt. Quod stabulum purgaturo, ab Ecclesię Papanę ficto illo et visibili capite, nisi fallor, incipiendum est, quia maximè fœtet, quanquam diuinis honoribus à Clientibus suis affectum ipso Deo Christoque vel majus, vel saltem non inferius celebretur. Adeamus ergo Scripturam Joh. 17. ver. 17. Matth. 4. et indubitatis illius testimonijs, quę nec à veritate deflectere, nec sibi repugnare possunt, veri cupidis ingenijs ostendamus, quantum capitis hujus impetum, quod in Ecclesiam sibi arrogauit, contra Scripturarũ venerit et veritatem et mandatum. Sed ea res vt facilius procedat, tripartita statuetur quęstio.

1 *Num Christus ante suum è terris excessum Monarchiam in Ecclesia constituerit mundanam.*

2 *Num, dato nedum concesso priori, Petrum Ecclesiæ Caput et Principem ordinarit.*

3 *Num Petro, si fuerit ordinatus à Christo princeps tanquam in hæreditate, sic in Principatu Papa succedere debeat.*

In quibus ordine pertractandis à solo scripturarum oraculo testimoniũ petemus; nefas enim est ab alijs doceri velle præter e-

os, qui nobis à Christo præcepores dati sunt, sublatâ præcisâq; omni expectatione aliorum Prophetarum Hæb. 1. 2. interpositâque graui interminatione, *ne quis annunciet diuersam doctrinam*, Paul. ad Timoth. 1. cap. 1. ver. 3. Gal. 1. vers. 9. *nec supra quod scriptum est sapiat.* 1 Cor. cap. 4. vers. 6. *Cultus enim irritus est docentium doctrinas quæ sunt hominum mandata*: Matth. 15. vers. 9. Verùm tempus est vt in discutiendâ quæstione primâ, Scripturam ad testimonium producamus. Dilectus ille cœlesti magistro Discipulus Iohannes Euang. cap. 18. v. 36. Christi verba repetit, quibus ille Pilato suæ dominationis anxio curioseq; percontanti, num sibi Ius regium in Iudæam assereret, respondet, *Regnum meum non est ex hoc mundo.* Quibus equidem verbis se Regem esse Christus non inficiabatur, (vtpote cui reges in ipsos æternum et nullis temporum metis definitum imperium est:) sed eiuscemodi Regem esse negabat qualem Pilatus vanâ cogitatione delusus somniabat, mundanum scilicet, et terrenum cuius aulæ splendor oculos spectantium perstringeret: vides enim, inquit, me, nec seruitijs armatum, nec stipatum satellitibus, qui Iudæos vim parantes armis coerceant: nullus pro me pugnam ciet: nemo suo discrimine, mei capitis periculum amolitur. Qui

apertius

pertius? Imperium meum, inquit, haud-quaquam mundanum est. Quænam igitur intemperiæ Papam agitant, qui se Christi Vicarium mentitur? Num vicarius eò major esse potest cuius vicem gerit? Nullum aderat Christo satellitium, nulli exercitus, nullæ militares copiæ, nullum insigne Regis, nullus splendor, nulla pompa dominantis. At hæc omnia quæ Christus à regno suo abdicabat, quâ tandem ratione regni Vicarius occupauit? Profiteamur igitur quod res est, neque Christum in mundo regnum stabiliuisse, nec mortali cuiquam Imperij sui vices in terris delegasse; (vtpote cujus regnum est cœleste, sanctum, æternum,) Papam verò præposterâ æmulatione, neglectâ cœli curâ, mundanum imperium arripuisse, cui sub mentito nomine vicarij cælestis, speciosum inter imperitos colorem acquisiuit. Hoc imperium vi doloque partum ijsdem artibus retinetur: Hinc in Papali imperio ab omni memoriâ insidiæ, cædes, bella, et sæuior omni bello pax, viguerunt. Hæc dominatio Regũ Principumque mundanorum armis asseritur, imo ab interitu vindicatur; quibus auxilijs si destitueretur, illicò rueret ab alto culmine peritura moles. At Christi regnum fremente mundo, frendentibus inimicis, perpetuitatis suæ securum, in omnem æternita-

rem efflorescet. Sed Christus ipse regnum suũ cœleste à mundanis regulis, notis et indicijs quibusdã discernit. Terrena, inquit, imperia suos habent moderatores, qui splendore quodã, et venerabili specie sui, in subditorum oculos incurrunt: Sed arbiter imperij cœlestis, non corporis, sed animi oculis et fide conspicitur. Illic ciuili moderatione cuncta componuntur: Hîc spirituali et diuino regimine mentes fidelium gubernantur. Illud armis, viris, equis, et prouisis hæredum in Rempublicam opibus propugnatur. Hoc occultâ quadam et imperscrutabili potentiâ numinis conservatur. Illi, tranquilla ciuium vita, vt opibus firma, copijs locuples, gloria ampla, virtute honesta sit: Huic, beata animarum salus, vt fide inuictæ, spe indefessæ, charitate perfectæ sint, proposita est. E quibus indicijs apertum est, nihil aureo Christi Imperio tam dissimile esse, quàm ferreum hoc regnum Papæ. Cæterùm Christus cùm quærenti Pilato respondet, *Regnum suum non esse ex hoc mundo*, num pro sua quidem virili terrenam dominationem repudiasse; verumtamen alteri qui vice sua fungeretur adjudicasse putandus est? minimè voluit enim ab eâ sollicitudine Satrapas hujus mundi securos esse, ne vel à se vel suis, Iura regni imminutum iri suspicarentur. Tantum abfuit vt

monarcham

monarcham ipse in solio Principum collocauerit, qui fas omne conculcans, in ipso domicilio et arce imperij Romani, pro lubidine dominetur. Porrò si vel necessitas, vel vtilitas Ecclesiæ sic tulisset, vt à visibili Monarchâ qui præsens negotijs interesset, regeretur; amantissimus suorum Saluator, in cœlos non remeasset, sed fruitione suæ præsentiæ beâsset Ecclesiam, in qua augenda conseruandaque operam omnem, et omne studium collocauit. Igitur si commodum reipublicæ suæ in eo verti vidisset, procul dubiò sedem Imperio suo Romanum palatium delegisset, è quo decreta, leges, jussa maiestatis, in singula sacrati corporis membra diffunderet; nisi fortè putemus Ecclesiæ rectiùs a Vicario quàm Domino consuli, et à Papis maiore prouidentiâ, quàm a Christo res fidelium administrari: verum ipse Saluator præsentiâ suam minus vtilem absentiâ pronunciauit, cum ait, Ioh. 16.7. *Expedit vobis vt ego abeam, nam nisi abiero, consolator ille non veniet ad vos.* Poterat enim dum in terra versaretur, spiritum sanctum suis elargiri: sed aliter Deo visum. Consolator enim ille tanquam Vicarius ab æterno constitutus erat, qui Christo laboriosâ redemptionis prouinciâ defuncto, successor in promouendâ fidelium salute mitteretur. Igitur ad Ecclesiæ maximam vtili-

tatem pertinebat, ut è mundo Christus excederet, surrogato sibi spiritu sancto qui fructu suæ consolationis, jacturã Christi absentiæ compensaret. Vicarius autem relictus est, ejusdem naturæ cujus est ipse Dominus, cœlestis, spiritualis, æternus: Non Petrus, quanquam amore in Dominum nulli secundus; non Paulus, quanquam fide et animi fortitudine facilè princeps: Hic Papas addere injuria tantorũ Heroum fuerit. Regnum enim Christi cùm spirituale foret, non nisi a Spiritu regi poterat, et gubernari: Cuius regni naturam, quod ex hoc mundo esse Christus negauerat, ut magis explicaret è manibus illorum se propipiens, qui CORREPTVM REGEM FACERE nitebantur, FVGIT IN MONTEM: Ioh.6.v.15. Fratres de herciscunda hæreditate litigantes, cũ litis arbitrium ad ipsum detulissent increpauit, inquiens, Luc. 12.v.14. *Quis me constituit Iudicem aut Diuisorem inter vos?* sed singula persequi supervacaneum est. Hoc tenere satis est: Christi Regnum cũ mundanum minime fuerit, à mundano Satrapa post illius in cœlos reditum nec potuisse, nec debuisse gubernari. Verũ, quia Pseudo-catholici de fundamento (quod idem esse cũ capite, monarchâ, petra, nobis non inuitis contendunt) magnificè sese jactant, agedũ, ad Scripturã præuertamus,

et

et quid de fundamento sentiat considere-
mus. Divinissimus Paulus in Epistola priore
ad Cor. ca. 3. quasi deterriturus ab immodera-
ta ambitione, auida regnandi ingenia: *Funda-
damentum*, inquit, *aliud nemo ponere potest, præ-
ter id quod positum est, quod est Iesus Christus.*
Quod nemini licere voluit Apostolus, inter-
pres ille cœli, quomodò Papæ terræ filio lice-
bit? Repugnat igitur Apostolo Pontifex, et
hæc est secunda veritati cũ mendaciis colluc-
tatio: Nam ex hisce verbis manifestũ est: pri-
mò, quoddam esse Ecclesiæ fundamentũ: se-
cundò, non nisi vnum esse, tertiò, solũ hoc et
vnicum fundamentũ esse Iesum Christũ. Quæ
triplex assertio, cũ sua per se luce pateat, ne-
cessariò sequitur, solũ quoq; Christum esse
Caput, Monarcham, Petram, cui Ecclesia inæ-
dificetur: Habemus enim confitentes reos, v-
nam esse vocum illarũ et eandem significati-
onẽ. At si solus est Monarcha Christus (sicut
est, siquidẽ fundamentũ est) procul Apostoli,
procul Papæ à tanti imperij dignitate submo-
uẽtur. Sed operæ pretiũ est hujus fundamen-
ti naturã penitùs inspicere: Hâc enim cognitâ
magis magisq; Papã ab his sacris arcebimus.
Nam si solus et vnicus Christus est illud Ec-
clesiæ fundamentũ, cujus stabilitate nixa fre-
mitus et fragores inferorũ secura contemnit;
omninò tenendũ est vnũ quoq; Christũ esse
cui tãquã immotæ rupi Ecclesia inædificatur,

Quis autem neget illam Ecclesiam, quæ de victis Inferis triumphat, in vnico soloque Christo fundatam esse? Colligitur enim ex illis hominibus, qui saluti et vitæ sempiternæ à Deo destinantur, in quos vtpote peculium et hæredium Christi, nihil potentiæ, nihil Iuris Diabolo relictum est. Fideles igitur illi viui lapides, cum soli Christo inædificentur, (quod paulo post pluribus evincemus) solum quoque Christum Ecclesiæ suæ fundamentum esse cum Apostolo prædicemus, et arrogantiam Papæ, qui suam arenam cum diuina rupe miscere somniat, explodamus. Cæterùm, hoc effato D. Pauli, cùm totam à fundamentis Monarchiam suam quati viderent Pontificij, rursus omnes ipsi machinas admouêrunt, quibus hoc Apostoli pronunciatum euerteretur. Sed quænam illæ sint videamus. Primò distinctionem admouent futilem, ineptam, miserandam; duplex esse scilicet fundamentum: Primarium vnum et principale; secundarium alterum et ministeriale: Quorum illud soli Christo; hoc Petro tribuunt, et Pontifici. Sed vnicum tantum esse fundamentum D. Paulus asserit: vnde duplex igitur et geminum prodijt? Imo si Paulus vnicum statuat, inquiunt, et suam et reliquorum Apostolorum authoritatē contradictione destruet, Nam ad Eph. 2. 10. *Nos*

super-

super-ædificari super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, affirmat. Et D. Iohan. in Apoc. 21. 14. in *Ecclesiæ ædificio duodecim fundamenta* describit. Verùm quia magnam in distinctione suâ fiduciam reposuêre, maximũque religionis in eâ verti momentum arbitrantur, ingens operæ pretium existimaui, si somnium tam importunum, clarâ sacræ Scripturæ luce discutiatur. Quod fingunt igitur D. Paulum de primario tantum fundamento loqui, vix sanorum hominum est. Aliquot enim annis antequàm Paulus stilum verterat ad erudiendam Ecclesiam, Christus ipse Petro asseuerauerat, *sese supra hanc petram ædificaturum Ecclesiam*; quæ verba non vulgata iocùm, sed nobilitata multorum sermonibus, cùm neque Paulus, nec vllus Apostolorum ignoraret, quî fit, quod nec ille, nec quisquã reliquorum alterius fundamenti meminerit? Fait enim amputatâ, præcisaque omni distinctione, nullum aliud, sed vnum solumque fundamentum esse Iesum Christum: Cui si subordinatâ quadam ratione, siue Petrus, siue quisquam alius, vt inferius fundamentum substerneretur, illud certè (cùm res tanti sit, vt ipsis placet) indictum Scriptura non præterijsset. Hæc igitur distinctio cùm nullam a Dei verbo recipiat authoritatem, vt Theologiæ dehonestamentum è finibus deportetur.

portetur. Nos interim vt cepimus, in absurditate explodendâ, quantum possumus operæ collocemus: Christus igitur si Petrum ut Principem Apostolorum, et ita de se meritum, jecisset Ecclesiæ suæ fundamentum, secundarium quidem, sed vnicum tamen et solum, vt verè de Petro prædicari posset locutione propriâ, nec voce modificatâ: quod solus Ecclesiæ columna foret et fundamentum: Christus, inquam, scribenti Paulo non dictâsset, *vnicum sese, nec aliud vllum esse Ecclesiæ fundamentum.* Quinimo Paulus honori Collegæ sui silentio non derogasset, si Principem in Ecclesia locum vicarius quidem, solus tamen Petrus obtinuisset. Sed tantum abfuit, vt Petrum in hoc ordine (quem inepti fingunt) secundario, solum et vnicum fundamentum Paulus agnouerit, vt eidem sese coæquare per omnia non vereatur: Ait enim 2. Cor. 11. v. 5. *Statuo me nihilo inferiorem esse summis Apostolis.* Cui consonat illud quod Epist. ad Gal. cap. 2. vers. 6. pluribus disseruit. Non vnum igitur in Ecclesia summũ Paulus agnouit, sed fuisse complures innuit qui rerum habenas eadem potestate moderabantur. At si Petrus à Christo præfecturam, eamq; summam et quidem solus fuisset adeptus, certè Paulus, eundem pro sua modestia cæteris prætulisset, nec semetipsum

principi

principi viro, cui Christus summum rerum judicium tribuerat exæquauisset. Quinimò si Petrus est Ecclesiæ fundamentum, ratio postulat vt supra Petrum Paulus ædificauerit: Sed ab eo quam longè Paulus abfuerit, testatur ipse cùm inquit, Rom 15. ver. 20. *Se prædicâsse Euangelium, vbi Christus ne nominatus quidem fuit, ne super alienum fundamentum ædificaret.* Quo Pauli testimonio tota illa febriculosa distinctio, de ministeriali fundamento Petri conuellitur. Nam ipse Paulus hortando, concionando, docendo, suis laboribus, sui capitis periculis, in nobilissimis terrarũ orbis Ciuitatibus, quæ ne fando quidẽ Christi nomen acceperant, Ecclesiarum fundamenta jecit, omniaq; ea perfecit, propter quæ ministeriale fundamentũ Petrus appellatur. Nam magni illi viri, qui jacendis fundamentis insudarunt, labore suo promeruit sunt, vt fundamenti nomen metaphoricâ loquendi ratione adipiscerentur: Quo nomine sicuti Petrus ob pastas oues, ob annunciatum Euangeliũ, ob exhaustos Apostolici muneris labores, haud immeritò decoratur; ita Paulus idem sibi nomen summo jure, meritoq; vindicauit; plures enim Ecclesias fundauit et erexit; *plus cæteris laborauit:* 1 Cor. 15 10. Quo circa ministerialis fundamenti cognomentũ non soli Petro deberi, sed omnibus

commune

commune esse qui fundandis Ecclesiis ingemuerunt, ope veritatis cuictum est. Dicit idem Apostolus ad Cor. 1. 3. 9. *Dei administri sumus.* Deus enim est qui ædificat, sicut et Christus Ecclesiam ædificaturum se pollicetur; Apostoli verò cœlesti Architecto nihil præter operam et ministerium suum contulerunt. At inter hos obganniunt Pseudo-Catholici, tantum vnus aliquis et sanctimoniâ, et laborum patientiâ eminet, vt ille jure quodam præcipui soluſque fundamentũ secundarium ritè appelletur. Sed heus ô boni! Num igitur vnus ille omnes quantum est, Ecclesias fundauit? negat Paulus. Cæterũ si solus ille secundarij fundamenti nomen promeretur, qui in fundandis Ecclesiis plurimum operæ collocauit, non Petrus equidem sed Paulus primas feret, vtpote qui cæteris plus laborauit: Subjungit Apostolus in eadem ad Cor. 3. 10. *vt sapiens Architectus fundamentum posui.* Ecce qui se ministrum Christi vocauerat, nunc Architectum vocat, non quòd Christi ministerium dedigneturſed ne Petro conseruo suo Vicarius esse videretur; et fundamentum inquit ipse posui, ne putemus à Petro iactum, vel quenquã præter Paulum ministeriale fundamentum Ecclesiæ Corinthiacæ fuisse. At fundamentum illud à Paulo jactum quod tandem est? solus

lus Christus rupes Ecclesiæ, non Petrus, non Papa: at verò si Petrum Christus Ecclesiæ Catholicæ fundamentum esse voluisset, inædificare primũ Christo, deinceps Petro deluisset Apostolus, sed hæc deliria quanquã ipsa per se tastidium adferant hominibus cordatis, attamen in iisdem exagitandis iuuat aliquantulùm immorari. Prodeat igitur in medium inanis illa distinctionis absurditas, quæ fundamentũ è congerie vanissimarum imaginationum effinxit, secundarium et ministeriale, et rerum naturæ contrarium, quod per se non consistit, nec vllam obtinet stabilitatem: sic enim naturâ suâ fundamentũ comparatum est, vt opus superimpositum suâ mole, suaque stabilitate fulciat et sustentet: Illi si quid accedit, hoc non fundamento, sed ædificio superstructo debet accenseri; fundamentum enim ipsi sibi innititur, nec alterius eget fulcimine quo se tueatur, nec vllum præter primarium omninò cogitari potest à sanis: qui secundarium aliquod somniantes fingunt, animum helleboro detergeant. Sed tempus est vt vocemus ad partes fundamentum illud ministeriale, cujus offuciæ faciles erunt deprehensu, si ministerij vocem examinemus. Minister autem est, qui in re quapiam facienda suam operam commodat alteri principaliter agenti; sic

Apostoli

Apostoli sunt administri Dei principis Architecti. Natura verò non patitur, vt ministri vel opifices eâ ratione quâ ministri sunt, induant quoq; rationẽ fundamenti; nec enim opus cum opifice, causa cum effectu, potest confundi et permisceri: At Petrum ex Architectis vnum fuisse disertissimis verbis, 2 Cor. 4. 1. affirmatur: vnde sequitur, eundem nequaquam vel esse vel dici posse fundamentum; quia fundator et fundamentum, artifex, et res arte facta, de vno eodemq;, et eodem modo, ratione saluâ, prædicari non possunt, nisi fortè præstigijs suarum Transubstantiationum, opificem in ipsam materiam, Architectum in ædificij fundamentum stupidâ metamorphosei commutare calleant. Sed acclamitant Pseudo-catholici, rem sese nec nouam, nec absurdam attulisse: Christum enim et fundamentum simul et architectum esse non dubitari. Quasi verò Christus non aliâ atque alia ratione fundamentum ipse sit, et fundamentum jecerit ædificaritq;. Fundamentum est quatenùs in illo fides Electorum innititur atque recumbit: Architectus autem quatenùs ope Spiritus sancti pertinaces animos nostros euictâ duritie, coagmentat in Templum et ædem Dei. Illorum verò placitum tam incurabili laborat ineptiâ, ut Petrum eâdem ratione faciant

ciant et ministrum et fundamentum; nam fundamentum esse ministeriale quid aliud significat, quàm eatenus fundamentum esse, quatenus est minister? Præterea Christus haud simpliciter minister est, sed et Dominus, et Deus, et vnus instar ædificij totius, cui multa conuenire possunt, quæ cæteris aptari sine nota furoris et insaniæ non possunt. In Petrum verò fides nostra non erigitur; in illo non sumus et mouemur: Ille nec præsidium nobis est, nec leuamen in malis: ab illo non pendemus; in illo non acquiescimus. Ille spem nostram non fouet; votis non annuit; nec ad illum deniq; referimus quicquid aut possumus aut valemus. Omnis Petri labor, omnis industria, quâ Dei templum ædificare nixus est, in externo tantum ministerio et famulatu versabatur; fidem enim et diuinas dotes inspirare nemini poterat, vtpote quæ cælitus in ipsum quoq; gratuitò dimanabant. Sed hæc distinctio velut absurda est, ita mutilam et mancam esse coarguamus. Ponamus enim primarium fundamentum esse Christum, Petrum verò secundarium, illicó tertium quoddam fundamenti genus enascetur, superiori distinctione non comprehensũ. Concedunt enim et reliquos Apostolos Ecclesiæ ũ fuisse fundamenta, qui cum sub primario contineri non pos-

sint, vel tertium genus peculiare sibi constituunt, vel in societatem secundarij, licet inuitis harum distinctionum figulis, admittentur: sed admitti debere suadet ratio; tantum enim Iohanni, Iacobo, Paulo juris est, in illam possessionem quam Petro: nam Petrus si tanti cognomenti priuilegio dotatur à domino, laudem illam adipiscitur, vel tanquam ipsa doctrina tradita et relicta Ecclesiæ, vel tanquã illius doctrinæ minister et interpres. At prius illud cum omnem vincat absurditatem, posterius hoc est asserendum: Quocirca si fundamentum Petrus ex eo prædicatur, quod interpretandæ doctrinæ famulatus est, et ministrauit, omnino nullâ prærogatiuâ nititur, vt cæteris in ea dignitate præponatur: Christus enim qui verus est cœlestis ædificij Architectus, multos ad operis instaurationem ministros et famulos aduocauit, qui cum industriam suam et diligentiam in ædificanda Dei domo, Domino suo approbauerint, pari laude, pari dignitate, pariq; titulo fuêre decorandi. Sed deuoratis tot ineptiarum tædijs, ad ea respondeamus illorum loca quibus euincere satagunt, aliud in Ecclesia præter Christum esse fundamentum. Paulus ad Eph. 2. 10. *Superædificati sumus*, inquit, *super fundamentum Apostolorum et Prophetarum*. Ioh. in Apoc. 21, 14. in Ecclesiæ ædificio

ficio *duodecim fundamenta* describit, per quæ, sicut ipsis commentum placet, Apostoli designantur.

Verum ad hæc priusquam sigillatim consideremus dicamus; opus est ostendere longè alio sensu fundamentum unum à Paulo quam duodecim statui à Iohanne. Iohannes enim vocat Apostolos fundamenta, voce non propriâ sed modificatâ, quam Rhetores Metonymiam vocant, quâ solet efficienti causæ nomen ipsius effecti frequentius assignari. Nam Apostoli quia fundamento jaciendo, struendoq; famulares operas domino suo navabant, ipsius operis cui illaborabant, insudabantque, cognomentum sunt adepti. At Paulus non figurata, sed propria nativaq; vocis vi et potentia, Christum appellauit fundamentum vnicum et solum, vtpote super quod Ecclesia et inædificatur et extruitur, et in magnitudinem suam crescit, et exurgit. De proprio hoc fundamento Christus loquebatur, cũ Ecclesiam se *super petram* ædificaturum promitteret. Ideòq; non inquit, Tu Petre, super hanc Petram ædificatus es, qui præter operam et ministerium in collocando fundamento præstare nihil potest: sed *ego ædificabo*, utpote qui virtute et potentia sua ineffabili daret incrementum ædificio Dei.

Sed redeamus ad effatum Pauli Eph. 2. 20. Qui cùm pronunciat fideles ædificari *supra fundamentum Apostolorum et Prophetarum*, non Apostolos, nec Prophetas ipsos proprium Ecclesiæ fundamentum statuit; sed Christum, cui cùm Prophetæ, tùm Apostoli innitebantur; vel quod idem valet, doctrinam illam cœlestem, eruditricem salutis, quam et Apostoli et Prophetæ, fundamentum Ecclesiæ substrauerunt, in quo sicuti fundatur, sic et ad fastigium exsurgit ædes Dei.

Sed attentionem nostram meretur plurale illa vox *Apostolorum*: non enim vnum aliquem, et singularem qui cæteros vlla dignitate supereminceret, sed omnes pariter et vniuersos eodem titulo condecorauit. Omnes enim pari fide, pariq; diligentia in jaciendo solo illo et vnico Ecclesiæ fundamento, hoc est, prædicando Christo, et annunciando Euangelio, cùm Apostoli tùm Prophetæ fuerant versati. Quis non mireturigitur in Ecclesiæ fabrica Pontificios acutu quàm ipsum Paulum vidisse? Adeòne Paulus cæcutiit, vt Petrum tàm prominentem præ reliquis lapidem non viderit? Adeòn linidus, vt tantæ dignitatis virum in quem rota recumberet Ecclesia, ne quidem nom narit? Absit à perspicacia et sinceritate vi gilantissimi et optimi viri tàm praua susp

tio. Verum ex Apoc. quid adferant dispicimus, Duodecim scilicet *Apostolos* esse totidem *fundamenta* Ecclesiæ. Quæ falsæ temeritas sententiæ, secordiam prodit hominum incuriosorum, et negligentium veritatem. Non enim Apostolos esse totidem Ecclesiæ fundamenta Iohannes asseruit, sed Apostolorum nomina duntaxat esse duodecim inscripta fundamentis Ecclesiæ. Quæ verba quanquam a varijs variè torqueantur, consultissimi tamen Theologiæ viri, nomine fundamentorũ doctrinam intelligunt à duodecim Apostolis Ecclesiæ traditam et commendatam, qui tamen ipsi eò quod concionando, scribendo, hortando, fundamento faciendo famulati sunt, fundamentorum nomine sed metaphorico, fuerunt insigniti.

Ex objectis igitur Scripturæ locis, quid accessit conclamatæ Pontificiorum caulæ? Fundamentum in Ecclesia præter Christum aliud esse. Audio; sed propriène dictum, an modificata loquendi ratione sic appellatum? Prius confiteri rubor non sinit, posterius pertinacia. Igitur omni dubio procul est, ex objectis colligi non posse, quod sit vllum fundamentum in Ecclesia secundarium, nisi simul omnes Apostoli pro secundarijs recipiantur. Aduocent enim omnia pigmenta, omnes dolos, omnes præstigias, nunquam

manifestum

manifestum facient alia ratione Petrum quâ Johannem, Iacobum, Paulum, Ecclesiæ fuisse fundamentum. Sed his explosis ineptissimis nugamentis ad alia properemus.

Dicit idem ad Ephes. cap. 1. v. 11. *Deum Patrem collocâsse Christum ad dextram suam in cœlis, longè supra omne imperium ac autheritatem, et potestatem, et dominationem, et omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, verum etiam in futuro: et omnia subiecisse eius pedibus, eumque constituisse caput supra omnia ipsi Ecclesiæ:* capite verò quinto, *Christus*, inquit, *est caput Ecclesiæ, et ipse est Seruator corporis.* Quibus Apostoli verbis abundè liquet, in Scriptura vocem Capitis, vnico Christo propriam esse, quando de Principe Ecclesiæ sermo est. Quod enim animali corpori Caput adfert, idem præstat Ecclesiæ suæ Christus. Col. 1. Christus igitur cùm sit Ecclesiæ caput, et Ecclesia Christi corpus, illirem omnium importunissimam, inimicissimamq; S. Scripturis deliranti absurditate comminiscuntur, qui bicipitem Ecclesiam, et vni corpori duo capita inducunt; Veriùm audito, quod de principatu Ecclesiæ Paulus sentiat, operæ pretium est audientiam Petro facere loquenti solita sua moderatione, et æquanimitate Apostolicâ, non principali superbiâ, aut dictatorio fastu.

Sic

Sic igitur in Epistola 1. loquitur cap. 5. *Presbyteros qui inter vos sunt, precor ego una Presbyter ac testis afflictionum Christi, atque item dem gloriæ patefaciendæ consors, pascite Dei gregem qui penes vos est, curam illius agentes non coactè, sed libenter; non turpiter affectantes lucrum, sed prompto animo, neque ut dominatores cleris, sed ut sitis exemplaria gregis, et cum apparuerit ille pastorum princeps, reportabitis immarcescibilem illam gloriæ coronam.* Quid tandē in his verbis est quod principē refert? Dominari clero, turpitudini et flagitio adjudicatur, sed gregem pascere, vigilando, laborando, sua negligendo, pro salute aliena excubare superis et cœlesti gloriæ pastorē interserit. Hanc Petrus sententiam dicit. Sed qui se Petri successorem mentitur quid agit? oblitus suæ vocationis et pascendi labores aspernatus, in medio luxuriæ, qua frangitur, immoderata et acerba dominatione gregem, cui tanquam Tutor bonus præesse debuit, vt crudelissimus opprimit Tyrannus.

Subjungit idem cap. 2. *Subiecti estote cuiuis humanæ ordinationi propter Dominum, sive Regi qui supereminet, sive Præsidentibus, ut qui per eum mittuntur.* Hæc mens erat, hic animus optimi illius pastoris, qui sicut exors auri fuit et argenti, sic intactus à dominandi libidine remansit: Verum in animos succes-

sorum, loco moderationis Apostolicæ, et ciuilis obedientiæ, quam summo magistratui debent, pestilens ambitionis inuasit contagio, vt regum principumq; capita depresserint ad oscula solearum. Nunc autem cœlestis ipsius magistri sententiam audiamus, quâ corruptos ambitione discipulorum animos ad sanitatem reduxit, vt apertum fiat quantum à salutaribus Christi monitis, abierit arrogans Paparum superbia. Christus enim, cũ simultatem inter se de principatu magnis contentionibus agitarent discipuli: *Scite*, inquit, *Principes gentium imperare eis, et magnates authoritate vti in eos, verùm non ita erit inter vos: sed quicunq; voluerit inter vos magnus fieri, esto vester minister, et quicunq; voluerit inter vos primus esse, esto vester seruus*: Matth. 20. v. 25. quâ moderatâ Christi monitione, non solum æger discipulorum animus, sed Pontificum quoq; malæ mentes sanari potuissent, nisi penitùs in visceribus insedisset malum. Qualis enim in Ecclesia monarchia fingi potest, vbi more principum imperia exercere nefas habetur? Sed vt authoritatem sententiæ, qua condemnatur vsurpatum Pontificis imperium, eleuarent Tyrannicæ libidinis satellites, absurdam, mehercule et nouam commenti sunt explicationem, cujus recitandæ quanquam me pige-

at,

at, tamen eâ non fraudabo lectorem, ut tandem exsanguis illa frons Iesuitarum ad nugamenta sua discat erubescere. *Quicunque vestrum*, aiunt, *voluerit magnus fieri*: sermo conditionalis est, quo nec mandatur quicquam, neque prohibetur, sed indicatur modò licere vnicuiq; maximo fieri, hac lege et his conditionibus, vt vna cum magnitudine et fastigio imperij, conjungat humilitatem seruiendi. Hâc conditione regnare Pontificem, his artibus illum grassari ad dominationem. Esse quidem regnorum arbitrum, et Christianæ reipublicæ primatem, sed seruum interea seruorum et ad infimorum ordinum lauandos quoq; pedes, vili ministerio suâ ipsius humilitate, et moderatione abjectum.

Hæc sunt illa ludibria, quibus incautos circumueniunt, prudentioribus stomachum faciunt, sed illa nos irrisu dignati, redeamus ad Catalogum Pauli Eph. cap. 4. ver. 6. quo functiones illas omnes, et ordinarias et extraordinarias recenset, quæ tũ in Apostolorum Ecclesia vigebant, cui vel doctrinæ sinceritate vel sanctitate disciplinæ suam, si modò pudor est, comparare Pontifex non sustinebit. Igitur in hoc Catalogo Paulus ait, *Christum dedisse alios quidem Apostolos, alios verò Prophetas, alios autem Pastores, et Doctores, ad consummationem integram Sanctorum, ad opus*

ministerij

ministerij ad ædificationem corporis. Recensitis vtique functionibus illis quarum adiumento ædificatur ædis Dei, mirum videri possit Ecclesiæ principem, et architectum tanti corpotis, tàm illustre caput, quasi derogante dignitati silentio indictum præteriri.

Sed illius in Ecclesiam imperium, eâ tempestate notum non erat, vsumq; secundarij capitis in Ecclesia non superuacuum modò, sed exitiabilem judicat Apostolus. Qui ad Cor. 1. cap. 3. ver. 22. *Omnia vestra sunt*, inquit, *sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas*. Cephas igitur, Apollo, Paulus, non dominantur Ecclesiis, sed inseruiunt; nec vnus est supereminens reliquos, cui traditum sit imperium. Illud enim hoc loco satagit Apostolus, ne ministris suis quantumuis egregijs nimios et immodicos honores, incauti et simplices mortales attribuerent, ne dogmata illorum et sententias cæcà erudelitate arriperent, ne denique ministros respicerent, penderentq; ab illis; sed Christum intuentes eidem inniterentur. Ait enim *omnia vestra sunt*, hoc est, omnia vobis et vsui vestro commodisq; inseruiunt: Non igitur vnus aliquis imperat Ecclesiæ, sed omnes eidem pariter more subditorum obsequuntur; Nam sicuti Christus quà Mediator Θεάνθρωπος Deo patri, Ecclesia Christo, sic Apostoli, sic ipse Cephas

phas Ecclesiæ subijciuntur. Sed quid sibi vult quòd hoc in loco Paulum et Apollinem Cephæ præponit? Equidem si Vicarium Christus imperium Cephæ delegâsset, et monarchali potestate virum instruxisset, admonuisset Officij sui Corinthios Apostolus, ut cum quâ par est reuerentiâ, principem et moderatorem à Christo constitutum, suspicerent et admirarentur, vt mandatis illius omnibus, et jussis sine tergi versatione obtemperarent: vt in illo gloriam suam repositam haberent. Sed nihil horum: permistus reliquis nullâ prærogatiuâ conspectior est.

At hic obmurmurant Pseudo-Catholici, quanquam Apollos, Cephas, et Paulus indiscriminatim hîc recensentur, inde tamen haudquaquam colligi posse, nullo singulari, vel principali jure Cepham præ reliquis eualuisse. Sic enim Chrysostomus, aiunt, Homilia 8. in Matthæum loquitur. *Si dux quis fuam, si Consul, si is qui diademate ornatur, indigne adeas, cohibe et coerce*: vnde tamen argui nequit, et duces et consules, et imperatores, dignitate pares esse. Quasi verò nobis hoc propositum foret, omnium in omnibus paritatem asserere: nec enim hæc hæc nostra mens vel sententia est: Quod Apollos scilicet in omnibus et per omnia, vel Paulo vel Petro sit æquiperandus. Sed in hoc tantũ omnium

nium illorum paritas ab Apostolo perhibetur, quòd à nemine illorum tanquam principe et moderatore regimen in cæteros debet vsurpari. Sic illi quos Chrysostomus enumerat, etsi dignitate et existimatione, immensâ disparitate dissideant, tamen in eo pares sibi mutuò fuerunt, et æquales, quod illotâ et impurâ mente, si accederent, à sanctâ Dei mensâ, et cibo cœlesti sint abigendi.

Sed rursus obstrepunt: Ecclesia si ministris, qui propter Ecclesiæ commodum et vtilitatem instituti sunt, authoritate et jubendi jure præualeat, omninò sequitur, ut pueri Pædagogos, populi Reges suos in ordinem redigant, cùm tamen in puerorum vtilitatem Pædagogi, in populorum commoda Reges sint instituti. Sed in adductis exemplis magnam esse dissimilitudinem quis non videt? Reges enim et illorum imitatores pædagogi, cogendi, animaduertendi, puniendi potestatem habent, qua ministri carent: Tum etiam reipublicæ moderatores, et scholarum Reguli imperium suum ad ministrant, prout expedire subditis maximè visum est; Ecclesia verò legibus illis et institutis moderanda est, non quæ ministri maximè probant, sed quæ Christus instituit et promulgauit. Verùm hæc operosiùs refellere iniuria tempori fuerit. Hoc agamus igitur ut præcidamus omnes ansas,

sas, quibus imperium hoc Pontifices arripuêre, consideremusq; ipsam gubernandi formã, qua Christianam Ecclesiam Apostoli moderabantur: Illa debet enim esse proposita nobis ad imitationem et exemplar. Hanc igitur Aristocraticam fuisse probatur hoc argumento, quod particularium simul et conjunctarum Ecclesiarum gubernatio talis erat. Ac de particularis Ecclesiæ regimine Aristocratico, dubitationem omnem tollit effatum Christi Matth. 18. ver. 17. *Quod si neglexerit eos audire, die Ecclesiæ.* Hoc est, Ecclesiæ conuentui, concilio, vel senatui, non sibimet ipsi, non vni, qui præter cæteros præcipuus omnem authoritatem sibi arrogat. Nam quem Christus de præfractis in Ecclesia jubet cognoscere, eundem ligandi, soluendiq; potestate instruxit, quæ non unius hominis, sed Ecclesiæ vniuersæ propria est. Eodem quoque loco cùm Apostolos suos authoritate Christiana exornat, non unum aliquem cæteris præfecit, sed jure pari pares vti jubet. Ait enim, *Quicquid vos ligaueritis*: non tu qui reliquis imperitas, sed quicquid consentientibus suffragijs vos unius eiusdemq; potestatis consortes et socij ligaueritis. Sed audiamus ipsũ Petrũ 1. Pet. c. 1, à quo primordia monarchicæ dominationis arcessũt, nõ ambitioso illo et regio spiritu, sed moderatione Aristocraticâ loquentem. *Presbyteros*

Presbyteros, inquit, *qui inter vos sunt, precor ego vnâ Presbyter et Collega.* Nullum hîc monarchiæ vestigium, nullum parisin parem imperium; vmbra nulla dominationis. Paulus etiam, vt aliàs sæpè, sic egregiè, in Actis cap. 20. ver. 28. paria pastorum imperia, parem asserit potestatem. *Attendite*, inquit, *ad vos ipsos et totam gregem, in quo vos Spiritus ille S. constituit Episcopos, quem ille suo proprio sanguine acquisiuit.* Et hæc de particularium Ecclesiarũ Aristocratico regimine dicta sunto, consequens est, vt diuinis quoque testimonijs conuincamus, Ecclesiarum quoque consertarum gubernationem eâdem illa ratione fuisse constitutam. Cui rei non aliud illustrius Testimonium est, illo sancto Concilio, quod Hierosolymis celebratum fuit. Ait enim Scriptura Actor. 15. ver. 22. *Tunc visum est Apostolis et Presbyteris cum totâ Ecclesiâ.* At paulo post *visum est Spiritui sancto ac nobis*: vnde luce clarius est, non ad vnum spectâsse summam rei, sed Aristocraticâ moderatione conjunctas in Concilio Ecclesias pari inter se jure, pariq; vlas fuisse authoritate. Et certè nisi vecordes ambitio Pontifices fecisset, nunquã animũ inducere potuissent ad vsurpandũ Ecclesiæ imperiũ, cui Principem et Rectorem vnicũ filium suum Iesum Christũ Deus imposuit. Quodautem de pe-

trâ

trâ proferunt supra quam Ecclesia ædificatur victrix inferorum, non tacit ad stabilimentum imperij Papani, quoniam non de Pontifice, sed Electorum Ecclesia totus ille sermo est. Verum à miraculo non alienum est, quod invisibili corpori, quale concedunt Ecclesiam esse, visibile caput imponant. De fundamento secundario, et instrumentali, quæ puditissimi mortales ineptiunt, intestinorum excrementa censeri debent cerebri delirantis, utiq; cum uni terræ filio totam illam potestatem ascribunt, quam pluribus esse Scriptura communem testatur. Dicit enim, *Ecclesiam fundatam esse supra Prophetas et Apostolos*: Hoc est, illorum omnium doctrinam, Eph. 2. ver. 20. Iohan: etiam in Apoc. 22. Non vni soli, sed vniversis Apostolis attribuit Ecclesiæ fulcimentum. *Dic in fundamentis*, inquit, *fuisse nomen Apostolorum*: Prælucente nobis igitur ipsâ veritate, nihil huic tenebrioni adscribamus, quod vni non voluit adscribi Deus.

Restat ut alteram quæstionem ope divinâ, Scripturarumq; subsidio aggrediamur, An Petro scilicet Imperium Ecclesiæ demandatum à Christo, eidem quicquam in socios authoritatis ab eodem fuerit indultum. Sit igitur in eruenda veritate, dicendoq; testimonio Princeps Paulus, qui 2. Cor. cap. 11. ver. 5. egre-

egregia illa sua magnanimitate, qua rem Christianam auxit, ita loquitur. *Puto me nihil inferiorem fuisse summis Apostolis.* Quid ait vir divinus? plures ne fuere summi? non solus igitur evectus ad fastigiũ Petrus. Quod si Petro summa quæq; adepto non tamen inferior Paulus, quomodo manebit integra Petro principalis authoritas, cùm socium habeat dignitatis et fastigij Paulum. Sed quid ad hæc Pontificij? Paulum Petro parem fuisse dicunt labore prædicandi, curâ pascendi gregem, studioq; propagandi regnum cœleste, sed authoritate, iurisdictione, et potestate dominationis nequaquam. Verùm refutat hoc delirium ipse Paulus; ait enim cap. 12. v. 12. *Nulla in re inferior fui summis Apostolis.* Si nulla in re, tum ne quidem in Iurisdictione et authoritate.

Sed consideremus aliquando tandem quænam fuerit illa Petri iurisdictio: nulla certè quæ singulari prærogativa præ reliquis ipsi fuerit indulta. Mandatum enim quo iussi fuerant Apostoli exire in omnes gentes, easq; baptisare, non uni Petro, sed reliquis qui tam sancti ministerii participes erant, commune fuit. Et Paulus apertissimis verbis ad Galatas perscribit capite 2. versu 7. *Concreditum sibi fuisse Evangelium præputij sicut Petro circũcisionis.* Quapropter si totus terrarum orbis

inter

inter hos ita diuisus fuerit et distributus, ut omnium quidem nationum Apostolus esset Paulus, præcipuè tamen gentium, et Petrus è contra Iudæorum, clarissimis indicijs manifestum euadit, nullum præ reliquis concessum Petro principatum, nullamq; datam fuisse potestatem, quâ more regnantium in alios tanquam sibi subditos vteretur. Cui positioni verificandæ potissimum inseruit illustris ille locus Act. 10. ver. 20. vbi post Christi subuectionem in cœlos ipse Petrus ambigit, num sibi liceat annuntiare gentibus præconium pacis, vnde manifestum est, illum haudquaquam existimasse, quod ad ditionem suam jurisdictionemq; gentes pertinerent. Sed in Act. cap. 6. ver. 2, 5, 6. magis adhuc cum reliquis exæquatur Petri authoritas; nullo enim Petri mandato, nullâ suffragij prærogatiuâ, sed calatis Discipulorum Comitijs, æquo jure, æquâ potestate, ab vniuersâ multitudine Diaconi creabantur, nec vnius Petri, sed omnium Apostolorum impositione manuũ, ad diuinum illud ministerium consecrabantur. Imo verò tantum abest à monarchali dominatione Petrus, vt aliquoties imperio cæterorum obnoxius fuisse deprehenditur. Sic enim diuus ille Paulus Gal. 2. 11. Petro velut oblito rerum suarum restitit in faciem, nec clam, nec priuatim, sed om-

nibus illis coram, quorum intererat, objurgatione sanâ consilium illius insanum emendari. Sic Apostoli, tanquam jubendi jure potiores: Act. 8. 14. Petrum Samariam ablegabant.

Sed obstrepunt Pontificij non semper è missione et ablegatione colligi posse subiectionem illius qui mittitur et ablegatur. Verùm illi næ vehementer errant, si missionis ipsa vox sensu proprio, et planè suo accipiatur; fatemur enim illum qui rogatus adornat profectionem non ab alio mitti, sed suâ sponte ad iter accingi: hîc enim efficacior est propria voluntas, quàm aliena impulsio: Sed ille qui potestate quadam et authoritate mittit et ablegat alium, imperio quodam utitur in ablegatum; huius enim motus et profectionis initium non penes ablegatum est, sed ablegantem. Quid igitur Apostoli? num precibus ad hoc iter Petrũ allexerunt? non equidem *miserunt*, inquit Lucas. Quos autem? *Petrum et Iohannem.* At Iohannem Apostolorum mandatis obnoxium fuisse nó negant Aduersarij: Eodem igitur imperio quo missus fuit Iohannes, et Petrum ablegatum fuisse vltrà dubitemus? Sed ineptias ineptijs cumulare non desinunt: Herodes, aiunt, magos dimisit in Bethlehem in quos Imperium non habuit. O cæcas hominum

mentes

mentes, quasi non instiganti Deo magis, quàm monenti Herodi ad inuestigandum Christum magi obtemperauerint? Et quasi Herodes in suo regno maior illis non fuit alterum; Populus, aiunt, Iudæus, misit Phinicem ad filios Reuben et Gad, Ioshu. 22. 13. Cùm tamen in populum vi diuinæ legis Imperio Sacerdos vteretur. Non inficiamur summum Pontificem Iudæorum in sacris procurandis supremâ quoque potestate fuisse decoratum; sed nihilominus in administrandâ republicâ populo jubenti quod rectum erat, obtemperare debuisse quis negabit, qui Mosen Aaroni Iosuam Phinæ mandasse et præcepisse non ignorauit? Ita nullum Pontificij exemplum inueniri possunt missionis sine subjectione.

Sed quanquam summum nobis sit studium breuitatis, attamen hinc rei diutius insistere non pœnitebit. Igitur, vtramq; Petri Epistolam quâ fideles affatus est, curiosè, diligenterq; perscrutemur, num aliquod in illis vestigium appareat Monarchicæ potestatis, quam velut hæreditaria successione Pontifici Petrus reliquit. Sanè rimantibus manifestum euadet, ne verbulo quidem eiusce modi authoritatem nominari; nec in toto literrarum contextu vel vmbram esse dominationis aut Imperij: Quæ res in Principe,

cui summum rerum judicium datum est, planè foret mirabilis. Quis enim principali potestate præditus, prolixam subditis suis Epistolam perscribat, in qua nihil imperet more dominantis? At nihil tale Petrus. Non alium sibi titulũ arrogat quàm Apostolis et Presbyteris promiscuò indultũ: Non aliam vsurpat authoritatem ab eâ quâ cæteri pollebant. Idem quoq; Paulus facit cum Epist. ad Rom. *Se seruum Christi vocat, Dei vocatione Apostolum.* Vnde satis manifestum est, Pauli ministerium à Petri potestate non dependisse, sed ab Imperio vocantis Dei; nec eâ tempestate reliquos Episcopos in munia curasq; suas à Petro fuisse inauguratos: nec præuio juramento fidelitatis suffectos, quale infælicibus postea sæculis a degeneri progenie Episcoporum Pontifici factum esse lugemus et indignamur. Nec Epistolas modò Petri producamus in testimonium: sed uniuersum Euangelij textum aduocemus, in quo cùm Petri vita coloribus suis exprimatur, ne minimâ quidem adumbratione potestas, authoritas, Imperium, quo cæteris præfuit delineatur. Caput autem diuinæ ad Galatas Epistolæ secundum qui perlegerit, nugamentum hoc Principalis Imperij quod Petro affingunt, et Pontifici asserunt cũ risu explodet.

Sed

Sed tempus est ut ad reliquæ quæstionis examen properemus, in quâ cum de Papali controuertatur hæredio, resq; summâ contentione, â Pontificum Aduocatis tractetur, opus est ut adeamus tribunal veritatis, et in Scripturarum testimoniis acquiescamus. Quodnam igitur in Scripturis est huius Pontificiæ successionis in regno Petri stabilimentum? Quæ verba sacrarum tabularum, quibus hæc lauta Pontifici adiudicatur hæreditas? *Tu es Petrus*, aiunt, alibi *Pasce oues meas*. Quid tum postea? Ergo Petrus est caput. Quam vos rem agitis ô inepti? Quid si merâ disputandi libertate, Petro principatum largiamur, indene consequens fuerit ad Pontificem spectare successionem? *Tu es Petrus*, inquit Saluator, *et supra hanc petram, &c. et pasce oues meas*, &c. sed de successore quæso num verbum facit? planè nullum. Igitur indictum se et innominatum obtrudit inuitis, et audacis exempli perniciem detestantibus Christianis, qui in re tanti momenti, ex qua salutem pendere dicunt æternam Pontificij, non ab aliis quam cœlesti suo magistro se patiuntur erudiri.

Sed ingens operæ pretium est animaduertere quàm exitiabili dolo Pontifex dum se petram mentitur, in alieno ædificet. *Supra hanc petrã* (inquit Christus) *ædificabo Ecclesiam*

meam: hoc est, aiunt Pontificii, super te Petrum, et omnes tibi dandos sufficiendosq; successores: *ædificabo Ecclesiam meam*, inquit Christus: hoc est, inquiunt hostes veritatis, efficiam ut Catholicam Ecclesiam tu tuique nutu suo pro arbitrio temperent. *Tibi dico*, inquit Christus; hoc est, cavillantur Papistæ, Tibi Petro, tuisq; quos olim, longâ serie accipies, successoribus qui promercalibus Cardinalium suffragiis nundinatione fœdissimâ per fas et nefas irrumpent in Sacrarium ædis Dei. Sed hæc impiorum fœda commenta non tâ refutanda quâ dispuenda sunt. Ad sanctâ igitur et sobriâ huiusce loci interpretationem præuertamus, vnde manifestum erit, nõ Pontificem, Stygis infaustũ germen, sed Iesum Christum cœli sanctam progeniem esse fundamentum Ecclesiæ. Sic enim Apostolus Paulus ad Cor. 3. *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus.* Et ad Eph. 2. *Non amplius estis hospites et inquilini, sed concives Sanctorum ac domestici Dei superstructi super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, cuius ipsius angularis lapis est ipse Iesus Christus.* Et ibidem, *quo totum ædificium congruenter coagmentatum crescit, ut sit templum sanctum domino, in quo et vos vna ædificamini.* Et ipse Petrus 1 Pet. 2. longe nimirum distans à Pontificiorum

ficiorum delirijs ait, *ad quem accidentes qui est lapis vnicus ab hominibus quidem reprobatus apud Deum vero electus ac pretiosus ipsi quoq; veluti lapides ædificamini, &c.* Quapropter etiam continetur in Scriptura, Esa. 28. *Ecce pono in Sion lapidem imum in angulo electum, pretiosum, cui qui credit, non pudefiet.* Et Matth. 21. Christus ipse *quem lapidem reprobarunt ædificantes, is factus est caput anguli.* In hanc quoque sententiam loquitur Petrus in Actis Apostolicis cap 4. et alijs in locis sane frequenter: Cæterum detracto similitudinis et metaphoræ vestimento, rem ipsam clarius intueamur. Ecclesia dicitur ædificari, quando vera et immota fide in Saluatorem suum recumbit, vti manifestũ est ex eo quod Paulus ad Col. ait 2. ver. 5, 6, 7. *gaudens ac cernens soliditatem vestræ in Christum fidei, sicut igitur accepistis Christum Iesum dominum, ita in eo incedite radicati et superstructi in eo, ac confirmati fide sicut edocti estis, &c.* adeo ut eius ædificij fundamentum nullum aliũd esse possit quàm ipsius fidei obiectum, quæ non in Petrum nec vllum alium inter Apostolos excellentem dignitate virum, sed in Iesum Christum saluatorem unicum respicit ac recumbit. Et quæ tandem hæc furiosorum dementia est, reclamante Scripturâ, repugnante Apostolo, fundamentum aliud præter

Christum Iesum, inuitæ et reluctanti Ecclesiæ substernere? disertis enim verbis Paulus asseuerat vnicum esse Ecclesiæ fundamentum, nempe Iesum Christum Saluatorem generis humani, nosq; in illo solo superstrui et superædificari: Quâ verò ratione superædificatio illa peragitur alibi declarat, nempè cùm arreptâ salutari doctrinâ, Christum Saluatorem fide verâ amplectimur, illiq; innixi sincerâ et inconcussâ fiduciâ ad finem usque perseueremus; adeò ut verè super Christum ædificari, nihil sit aliud, quàm verè et efficaciter in Christum credere. Quapropter idem Paulus Corinthios appellat. 1. Cor. 3. *ædificationem Dei*, vtpote quibus fundamentum illud vnicum substrauerat, nempe Saluatorem Iesum. Hinc est quod Ephesios, cap. 2. ad Ephes. super angularem lapidem superstructos, affirmauerit eo quòd in mundū Saluator introiens promulgauit Euāgeliū pacis. Huc veteres eleganter applicarūt similitudinem illam de domo supra petram ædificatâ, quam ineffabili suauitate Christus ipse discipulis suis proposuit: Matth. 7. et Luc. 13. *Quisquis audit ex me sermones istos et eos præstat, assimulabo eum viro prudenti, qui ædificauit domum suam supra Petram, descendit autem pluuia, et venerunt flumina, et flauerunt venti, et non cecidit, fundata enim erat supra petrā, &c.*

Petram

Petram hîc, inquit Chrysostomus in Matth. hom. 55. Christus vocauit doctrinæ suæ firmitatem et certitudinem; ex quibus omnibus manifestum est, tum nos ædificari quum credimus, adeo ut Christi doctrina et Christus ipse sit fidei nostræ fundamentum; quare, qui dicit nos supra Petrum ædificari, ille eâdem opera dixisse censendus est, nos in Petrum credere, nos Petrum amplecti et agnoscere Redemptorem, mediatorem, saluatorem; quæ contumelia et impietas procul ab illis abesse debet, qui Christum professi, non humanis auxilijs, sed diuinæ misericordiæ salutem suam acceptam ferunt. Ab hac igitur petra, quia præcipitem Pontificem eiecimus, agedum, ab ouili quoq; prædatorem illum lupum abigamus.

Pasce oues meas, inquit Christus: Hoc est, inquiunt Pontificij, Tu Petre, tuiq; successores toti Ecclesiæ tanquam vniuersales Episcopi dominabuntur. O vecordiam, ô singularem impudentiam! num vel uno verbulo successores nominantur? Quid si Petro largiamur vniuersalem Episcopatum, indene sequitur et Pontificibus deberi, quorum ne mentio quidem facta est? Verùm multæ et grauissimæ rationes supersunt quibus euincemus, nec ipsi Petro vniuersi curam ouilis a Domino demandatum: ac proinde nec

ipsum

ipsum nec quenquam Pontificum uniuersalem Ecclesiæ Episcopum fuisse constitutum. Primum rationis momentum in eo est, quod *pascere oues* Christi, non idem significat quod imperare Christianis, et eos tanquã subditos instar dominantiũ coercere: sic enim ipse Petrus inquit, cap. 5. 1. Epist. *pascite qui in vobis est gregem Dei, non vt dominantes clero.* Deinde pascendarum ouium curam non solum Petrus sustinuit, injunctas operas Apostoli quoq; reliqui contulerunt, quibus coniunctim vniuersis, non uni Petro seperatim Christus, inquit, Ioh. 20. *Sicut misit me pater, sic ego mitto vos.* Potestatem igitur pascendarum ouium, sicuti Petro sic et reliquis factam esse à domino nemo sanus dubitare potest. Insuper quis tam immanis est audaciæ, qui contendere audeat omnes uiuersi terrarum orbis oues à Petro pastas fuisse? Quare necesse est, hanc enunciationem aut falsam esse, aut non vniuersalem, sed tantum indefiniram. Princeps autem illa ratio est, quòd ipsos Apostolos Petrus non pauerit, quòd fieri debuisset, vel docendo, vel corrigendo; vel ablegando, mittendove, vel deniq; imperando. At docuisse minimè putandus est; erant enim omnes docti spiritu sancto; correxisse vero, vel reprehendisse quenquam illorum nusquam perhibetur: misisse verò prorsus

prorsus alienum est ab omni imagine veritatis, omnes enim à Christo missi fuerant et legati, instructiq; potestate docendi gentes universas. Apostolis autem imperasse quicquam quomodo censendus est? utpote quos dignitas et officium Apostolatus ipsi pares fecerat, et exæquarat: paris enim in parem nullum est imperium. Manifestum igitur est quòd Apostolos Petrus non pauerit: vnde consentaneum est, quòd universalem Episcopatum et Ecclesiæ monarchiam nec tenuerit nec occuparit; Talem enim definiunt vniuersalem Episcopatum Pseudo-catholici, cui subiacent omnes omnium Ecclesiarum ministri et pastores. Sic igitur vnde salutem causæ suæ sperabant, perniciem et ruinam sibi pepererunt.

Sed insanire nondum desinunt deliri *Papistæ*: *Petrus*, aiunt, Romæ fuit, ibidem docuit, et martyrij corona religionem insigniuit, vitamq; piè actam, morte gloriosa, quanquam acerba finiuit. Pedibus enim sursum erectis, inter dolores et cruciatus in cruce extinctus est. Quid tum? Romæ sedem fixit igitur, et Episcopi principis authoritatem sibi assumpsit: audio. Sed *Papæ* successio, quî magis inde firmatur? Quis sanus ita semet deludi patiatur, vt credat, ideo quòd in urbe Petrus, si fortè fuerit, hæredi-

um

um Ecclesiastici principatus continuâ successione Pontificibus deberi? veruntamen quis est, qui fide non dubiâ Petrum Romæ fuisse adseueret? narrant historiæ dices. Non ab oraculo veritatis igitur, sed ab infido vocis humanæ testimonio, prima sacerrimæ dominationis origo petita est. Sed his omissis, operæ pretium est animaduertere qua ratione Petro successerit, cuius in Scriptura neque nomen neque titulum ullum dignitatis, præter Apostoli, reperimus. Quocirca si Petro succedat Pontifex, aliter fieri non potest, quin ipsi succedat ut Apostolus: quod dignitatis augustæ nomen, si recipiat, equidem scire velim, quomodo vocationem Apostolicam probare possit, qui non ab ipso Deo sine mortalium interuentu dictus est, sed hominum suffragijs, per ambitum, cæteraſq; malas artes, corruptis, eligitur; quâq; disciplina, quoque pietatis studio munus Apostoli tueri potest, qui pedum soleas, quos in perigrinando terrarum orbe, erudiendoq; ad salutem exercere debuisset, per superbiam et mollitiem principibus, quos edicto Dei colere jussus est, porrigit osculandas. Hæc igitur esto prima Pontificiorum rebellionis erga Scripturas, et impietatis in Deum conuicta doctrina, cui Papistica dum adhæret Ecclesia, nec VERA, nec APOSTOLICA, nec CATHOLICA est. Hac

Hâc igitur expunctâ, maius opus mouendum est, ijsdemq; quibus vsi sumus testibus euincendum, reliquas Pontificiorum doctrinas, non modò veritati, sed maiestati quoq; diuinæ, Christiq; meritis, plenæq; pro peccatis satisfactioni, nefarijs et inuriosis derogare contumelijs, tantumq; cum placitis Apostolorum bellum gerere, ut nec *Apostolicæ*, nec *Romanæ* nominari queant: quas res tractaturo visum est vti sermone simplici, et accommodato ad intelligentiam illorum, quibus hanc operam ab initio nauare constitui. Verum hic si quibusdam pro instituti operis ratione prolixiores esse videamur; illi veniam dabunt, vbi legendi fastidium cum rerum utilitate compararint. Nam cum in hisce doctrinis res vtriusq; capitales vertantur, operæ-pretium est animaduertere, quomodo ad defensionem falsissimorũ errorum non pertinaciam modò, sed crudelitatem, et rabiem aduocarint, quâ studiosos veritatis, et mancipes Scripturarum per omnes terrarum angulos exagitatos lacerarunt: ut tandem expositis tot calamitatum miseriarumq; causis, quibus oppressa gemit Ecclesia, boni mortales, et deuoti, veræ religioni magis ac magis exaggerent animos suos generosa constantia, qua furiarum terrorumq; impetus fortiter sustinentes, in asserenda cœlesti veritate

indefessi perseuerent, donec exacta per laboriosam militiam vita sua gloria macti et honore, triumphum ducant in cœlis.

Sed ad quæstiones ipsas progrediamur, quarum falsitatem armis Pontificij, veritatem Reformati sanguine propagârunt. Ac prima sit illa nobilis, et tantis contentionibus agitata quæstio, de sacrificio missæ, quod sese Christi mandatis, et Apostolorum accepisse, mentiuntur? ad quos errores refutandos, priusquam accedamus, Apostolicam doctrinam, eamq; depromptis ab ipsâ veritate testimonijs, firmatam et stabilitam, proponemus, ut ad lucem diuinæ lampadis, horribile monstrum, noctis editum partu, perspicuè magis agnoscatur. Igitur ut à Scripturis edocti sumus, ita confitemur, cruentum illud Iesu Christi sacrificium, semel in Cruce factum, fuisse solum et unicum sacrificium externum, et reale in Christiana Ecclesia; idemq; fuisse solum et unicum propitiatorium pro peccatis nostris, Christumq; solum esse Pontificem, verũq; Sacerdotem, nec ullũ aliud expectandum esse sacrificium noui fœderis. Cuius nostræ confessionis veritatem, utpote dimanantem è verbo Dei, testimonijs inuictis corroborabimus, ubi Pontificiorum de Missa doctrinam oculis legentium subiecerimus, ut oppositæ iuxta se res tam contra-

riæ,

riæ, magis eluceſcant. Sic igitur Papiſtæ. In actione, quam vocant, miſſæ, verum, externum, et reale fieri ſacrificium, ibidemq; ſacrificulos Sacerdotes, verum Chriſti corpus, et ſanguinem offerre Deo, idq; ſub panis et vini ſpeciebus, idemq; ſacrificium propitiatorium eſſe pro viuis et mortuis. Quod Pſeudo-catholicorũ dogma merum pus eſt, et venenum Theologiæ. Statuit enim aliud à ſacrificio Chriſti, ſacrificium propitiatorium, idq; incruentum; Sacramenti naturam à Chriſto conſtituti corrumpit: inductâq; reali præſentiâ, panem vice Chriſti ſuggerit adorandum, et ne quod abſit palmare nefas, peccatum in veniale mortaleq; diſtinguit, culpam remitti docet, manere pœnam, hominum meritis expiare peccata, reſidualq; miſeris animis, et penitus inolitas labes, igne purgatorio exuri. Hæ ſunt illæ doctrinæ, quæ de miſſâ natæ, cum miſſa pariter et viuunt et occident. Sed in ipſo limine ne verborum ambiguitate irretiamur, Controuerſiæ ſtatum tricis omnibus exolutum, manifeſtius proponamus. Nos igitur honeſtâ veritatis fiduciâ aſſerimus ſolum Chriſtum verum eſſe Sacerdotem et Pontificem noui Teſtamenti, et eius mortem unicum eſſe noui Teſtamenti ſacrificium, reale et propriè dictum, idq; pro peccatis propitiatoriũ. Pſeudo-catholici

do-catholici verò exitiabili mendacio pernegant Christum solum esse Sacerdotem, ejusq; mortem unicum esse noui fœderis sacrificium, et unici illius virtute peccata propitiari: Attribuunt enim missæ sacrificio vim propitiatoriam quæ in viuos iuxta et mortuos exeritur, illamq; virtutem et efficaciam missæ conciliari putant, simulac sacratus ab Episcopo Sacerdotulus, unctus et delibutus, ilicet ab impositione manuum, *potestatem acceperit offerendi sacrificium Deo; Missaq; celebrandi tam pro viuis quam pro mortuis.* His enim verborum præstigijs ab Episcopo sacerdos constituitur, qui Iesum Christum reali et propitiatorio sacrificio oblatum quotidiè immolet: vnde liquet, alios præter Christum in Papatu Sacerdotes, aliud, præter Christi mortem, sacrificium coli: Et hic quidem est controuersiæ status, ad quam ritè pertractandã haud absurdũ erit et sacerdotis et sacrificij naturam penitus habere perspectam. Apud omnes in confesso est, sacrificiorum omniq; cultus qui victimarũ immolatione celebratur, authorem, fundatoremq; Deum esse; nec pœnas ibi tantummodo peccatis hominum debitas, sed et ipsum Messiam qui supplicijs nostris succidaneam se victimam immolaret, ad viuum fuisse delineatum, tantamq; Legislatori Deo fu-

isse

isse cultus huius curam, ut ne leuissimum quidem huiusce religionis momentum sine iussu et authoritate sua vel instituì voluerit, vel immutari. Quæ res, ut de Christi sacrificio recte statuamus permagni momenti est. Christus enim peracto in crucis sui corporis sacrificio, quo figuras omnes et imagines abolerit, rationem ipse modumq; Ecclesiæ suæ præscripsit, quo salutaris illius victimæ fructus et utilitas in nos dimanaret, ut in hoc religiosissimo cultu nihil è nobis sapere vel quicquam statuere conaremur. Sicut enim in momentaneis illis et umbraticis et mox euanescentibus sacrificijs nihil ultra citraue Dei præscriptum homini licuit, sic in æterno, perpetuo, perfectoq; illo sacrificio quod æternus ipse Sacerdos obtulit humanæ cogitationi voluntatiq; ne minimum quidem indulgendum fuit. Sed ille modus et ratio quam utilitati suorum Christus instituit, qualis igitur et quænam est? nihil hic ambagibus opus, nihil tergiuersatione: si docenti Deo præbeamus aures confecta res est. Euangelij prædicationem et usum Sacramentorũ Christus ipse sapientissimus Legislator instituit, quibus in sacratam sibi rempublicam beneficia magni illius Sacrificij auxiliante spiritu sancto deriuaret. Præter quæ media consequendæ beatitudinis cũm non ali-

ud à Deo vel jussum vel permissum esse comperiamus, insanientem illorum sapientiam iudicamus, qui realis et externi sacrificij modum, magno suo malo, praua ingenij libidine commenti sunt. Fit enim ut hoc admisso delirio, Christi sacrificium et æternæ illius victimæ efficacia, non enerueturmodò sed rollatur. Si quis enim vir munificus, et diuinæ liberalitatis acerbo duroq; creditori, miserorum aliquot et inopum debitorum nomine, pecuniam grandem repræsentaret, et ea conditione ut ij solutione demum fruerentur, qui beneficium accipere non erubescerent, nonne stultum et insanum foret pecuniam toties numerandum dicere, quoties sibi bene fieri, vel hic vel ille pateretur? Eodem modo se res habet in sacrificio Saluatoris. Hâc enim piaculari victimâ cum Deo plenè fuerit et abundè pro nobis satisfactum; si modò veraq; sinceraq; fide beneficium oblatum amplectamur, impijssimæ stultitiæ reus est, qui Christum, ut in nos immolatæ victimæ fructus et utilitas deriuetur, rursus immolandũ sacrificandumq;, meliora monitus peruicacitate contendit. Et hæc quidem consideratio quanquam ad intellectum et stabilimentum sententiæ nostræ lucem contulerit haud pœnitendam, tamen emendandum putaui, ut ê vocum accuratioi explicatione

explicatione claritatis aliquid veritati fœnetemur. Superioris igitur assertionis nostræ prædicatum diligentius excutiamus: Christum enim Pontificem appellauimus et Sacerdotem. Quæ voces etiamsi stante veteri fœdere cum Aaroni tum posteris illius inditæ fuerint, hunc tamen Pontificem nostrum peculiaribus sibi notis ab ordine Leuitico longissimè distinguimus, utpote quem æternum, et a Leuiticis adumbratum, nouiq; fœderis Sacerdotem indigitamus. Et quanquam Euangelij præcones allusione quadam ad veterem cultum Sacerdotes nominantur, enatam è similitudine denominationem fuisse putandum est, quoniam per Euangelij prædicationem, contriti cordibus auditores, quasi sacrificantur, et ancipiti gladio diuini verbi transuerberati mactatiq; Deo consecrantur, *vt nostra oblatio* (Rom. 15.) *sit accepta, sanctificata per Spiritum Sanctum.* Christum autem non ex umbra quadam similitudinis, sed ipsa rei veritate, Sacerdotem et Pontificem vere nominamus. Sed voce Sacerdotis examinatâ, vocem sacrificij, et quid illa significet inuestigemus. Et quanquam futilis et inepta videri possit anxia nimis et scrupulosa verborum perscrutatio, tamen utilitate sua, si prudenter adhibeatur, sæpè non caret. Quoties enim illis vocibus uti-

mur, quæ sacris literis comprehensæ sunt, danda est opera ut idem apud nos, quod illic significent; nam si quis pro nutu et arbitrio suo, nouam vocibus usitatis significationem affingat, næ peruersus ille cum prauis commentis suis è Theologiæ sacris procul arcendus est. Vox igitur sacrificij quid in Scriptura sonet, audiamus. Et sacrificij quidem significatio multiformis est, et late patens, non solum denotans sacras illas et diuinitus institutas ceremonias, e quarum norma victimæ rite immolabantur, sed et illas insuper donationes quæ rerum inanimarum incruentarumq; oblatione peragebantur. Deinde vox sacrificij non actionem tantùm significat, quò res sacratæ votæq; Deo offeruntur, sed et ipsam rem sacratam votamq; ambitu suo comprehendit. Vsus tamen quem penes est, et vis et norma loquendi, fere obtinuit ut ipsa oblationis actio sacrificium, rem autem oblatam, vel victima vel hostia nominetur. Igitur primaria sacrificij significatio est, vereq; propria, quæ sacram denotat actionem quâ res externæ et votiuæ Deo rite consecrãtur. Ex hâc primariâ subinde per similitudinem (nihil est enim in rerũ natura unde simile duci nõ possit) altera deducta fuit et derivata, quæ spirituale et interiore Dei cultũ, atque ipsa pietatis et charitatis officia denotaret.

denotaret. De posteriori quod metaphoricâ loquendi ratione precario venit in possessionem vocis, nec sermo nobis est, nec controuersia. De priori quod et proprium, et externum et reale est, certamen omne cernitur: cuius ita demum natura definiri potest. Sacra nimirum, ceremonia à Deo instituta quâ pios Maiores nostros ante Christi aduentum uti voluit, ut hoc velut adminiculo cum ad pœnitentiam tum ad fidem ipsius Christi (qui typicis illis sacrificijs præfigurabatur) excitati, gratâ religiosâq; rei externæ et transmutatæ Deoq; soli à legitimo Sacerdote consecratæ oblatione, Deum propitiarent. Verùm cùm Christus aduentu suo, sed imprimis eo sacrificio quo semet in cruce pro nobis obtulit, omnes umbras figuralq; veteris Testamenti abroleuerit, omnes etiam in Ecclesia sacrificij realis et externi consuetudo cessauit et exoleuit: nam quodcunq; sacrificium proprie dictum reperimus, illud vel umbra quædam fuit et imago venturi Messiæ, vel ipsum illud sacrificium quo sese Christus in ara crucis hostiam obtulit acceptam Deo: nec ullum præter hoc à Christo sacrificium vel præscriptũ fuit Ecclesiæ vel mandatum; cuius utpote summi Doctoris arbitrio cùm temperanda sit omnis nostra religio, facessat à nobis illa commentitia sacrificij

ficij quotidiani ratio, quod in terra, mortali manu peragitur, omnemq; beatitudinis et salutis nostræ spem in unico Christi Sacerdotis æterni sacrificio, quod semel in cruce peractum est, collocemus. Sacrificij vocem et quid illa significet hactenus explicuisse sufficiat. Verum cum sacrificia diuinitus instituta vel propitiatoria fuerint vel eucharistica, Christi sacrificium reuerà propitiatorium fuisse animosè et constanter affirmamus. *Deus enim misit Christum* (ait ille dilectus Deo Ioh. epist. 1. cap. 4.) *ut esset propitiatio pro peccatis nostris:* (et iterum 2. Ioh. cap. 2.) *ipse est propitiatio pro peccatis nostris*, adeo ut væcordes illi qui nouum sacrificij genus, quo delicta mortalium expientur adinuenêrunt, Christi mortem parui penderc, æterniq; sacrificij virtutem susq; deq; habere non immeritò videantur. Sed explicato quantum satis est hoc sacrificio, diligenter obseruandum est, ne sacrificium ipsum cum applicatione sacrificij confundamus; nec enim remedium ipsum cum remedij admotione permisceri natura patitur. Christus autem semel oblatus, immolatusq; sacrificari denuo non potest, sed infinita sempiternaq; virtus et efficacia victimæ cœlestis, ope spiritus sancti, vi prædicationis Euangelicæ, subsidio sacramentorum, pijs fidelium mentibus

bus apponi, applicari, imo insinuari debet. Quibus ita constitutis, efficitur, Iesum Christum esse solum, et unicum, verumq; Pontificem noui fœderis, illiusq; sacrificium semel in cruce, peractum unicum esse solumq; noui Testamenti sacrificium externum, reale, propriè dictum, quo solo generis humani peccata procurentur expientur q;. Sed allertà veritate, sententiam Pseudo-catholicorum explodendam exsibilandamq; producamus. Sic igitur opinantur. In actione, quam absurdo vocabulo, Missam vocant, veram, realem, externamq; victimam immolari, verumque Christi corpus et sanguinem, sub vini panisq; specie à sacerdotulis offerri Deo, virtuteq; huiusce sacrificij piacularis viuorum mortuorumq; peccata simul expiari. Quod opinionis portentum eâdem quâ partum est, absurditate tuentur: sacrificium enim Christi geminum constituunt, cruentum unum, alterum incruentum. Illud semel in cruce peractum; hoc à sacerdotibus sæpè peragi dicunt, idque, si Deo placet, Christo jubente, qui memoriam suæ mortis non Euangelij tantùm præconio recoli, sed argutis missæ gesticulationibus eandem Ecclesiæ velut in tabulâ volunt exhiberi. Eâdem quoque ratione Sacerdotes geminantur. Primarius Ecclesiæ sacerdos Christus statuitur.

In ordine secundario, proh pudor! infinita præsbyterorum, sacerdotulorumq; caterva collocatur, qui Christum ipsum secundariè (ut illi balbutiunt) immolent, sacrificentq;. Differentiam inter cruentum et incruentum sacrificium non in ipsâ re statuunt, sed in modo; quapropter et incruenti vis eadem in peccatis expiandis perhibetur, quam cruento sacræ literæ tribuunt. Si quæras unde fiat ut mortuorum viuorumq; simul hoc sacrificio peccata procurentur, in promptu ratio est; quia non omne in hâc vitâ peccatum remittitur, sed etiam post mortem purgatorijs ignibus residuum excoquitur exuriturq;. Hinc incruenti sacrificij, virtus non ad eos modo qui sunt, sed qui fuerunt, extenditur.

Et hoc est illud monstrum quod insolens et impatiens corrigi ferro flammaq;, et omni genere rabidæ crudelitatis lachrymabilem Reipublicæ Christianæ vastitatem intulit; adeo ut dum incruentum sacrificium Roma venditat, universa prope modum Europa sanguine fidelium inundauerit. Sed tempus est, ut sacrificium hoc pseudo-catholicum non institutione diuinâ, nec mandato Christi, sed cariolo putidissimarum distinctionum tibicine malè fultũ, conuellamus impellamusq;.

Prodeat igitur illa de secundario Sacerdo-

re distinctio, quantumq; in asserenda labore nt audiamus. Sacerdotali Salvatoris, inquiunt, dignitati, minorum gentium Sacerdotuli non magis detogant, quàm inferiores et ministri et Præcones, pastorali et prophetico eiusdem officio detrahunt. Sicut enim Aaron summus Pontifex infra se minores aliquot ordinatos habuit, et ipsi reges in administrandâ republicâ multiplici serie vicarios sibi ministros subrogant: Eodem modo Christus in functione Sacerdotali principem locum tenere, sed munia laborum inferioribus delegare pro libitu potest. Nec Apostolus, aiunt, Sacerdotum inferiorum, eorumq; qui vicario munere funguntur multiplicationem excluſit, sed collateralium tantum, qui gradu et dignitate cum ordinis principe contendunt. Et hoc unicum est malæ causæ prauum patrocinium. Quid enim? Inferiorum illa sacerdotum cum ministris inferioribus comparatio insana est et intollerabilis. Nam quod rei caput est, in officio prophetico Christus ipse minores verbi præcones suo sibi mandato legauit: Matth. 28. *Ite et predicate*: sed in sacerdotali munere sacrificandi partes alteri commisisse nusquam legitur. Diuus Paulus etiam Ephes. 4. 11. cum munia reperit hominibus à Deo commissa, dilertè narrat *Apostolorum, Prophetarum, Evangelistarum,*

mangelistarum, Pastorum, et Doctorum vocationem non datam à Deo fuisse, sed Sacerdotum qui vicariam Christo commodent operam, neutiquam meminit. Deinde prædicandi magna est et ineuitabilis necessitas: Cor. 9. 16. *væ mihi si non prædicem*; et hoc ipsum munus in Ecclesia requiritur *ad coagmentationem Sanctorum, ad opus ministerii, ad ædificationem corporis Christi.* Eph. 4. 12. Sed immolantium et sacrificantium Sacerdotum nec usus est nec necessitas. Nec leuiter illud animaduertendum est, quòd Euangelij præcones mero tantùm ministerio sibi delegato funguntur, omnisq; virtus et efficacia quæ labores sudoresq; eorum concomitatur à Deo profluat et emanet. *Paulus enim plantat, et Apollo irrigat*, sed Pastorum Prophetarumq; princeps Christus internâ vi et virtute iacto semini sufficit incrementum: adeò ut vicarius hominũ labor nihil prophetico deroget officio Christi. Verù n Pseudo-catholici commentitio suo sacrificio tantam attribuunt virtutem et efficaciam, ut eius vi non peccata tantù n expientur, sed ipsum Christi corpus stupendâ generatione producatur, vnde fit ut in negotio spirituali, non Ministros et Vicarios sese Christo submittunt, sed eidem se vel pares, vel eodem se maiores iactent et extollant. Verù n ad Aaronem quod prouocant

ineptum

ineptum est. Habuit ille quidem ad diuersa sacrificia, quibus vndequaq; peragendis unus impar erat, inferiores sibi sublegatos sacerdotes, attamen in sanctum sanctorum effuso sanguine reconciliationis ipse solus et unicus intrauit. Exod. 30. 10. nec in sancti muneris illius societatem quenquam admisit, at Pseudo-catholici non à Christo tantùm illam piacularem victimam, et diuinæ pacis reconciliatricem, sed à sacerdotulis etiam suis offerri sacrificariq; contendunt. Quo fit ut suos Pontificulos in sacerdotali dignitate, Christo saluatori adæquauerint. Nec maioris est momenti quod de Rege ineptiunt. Est quidem in more positum Regibus, ut illis negotijs quibus ipsi superesse non possunt, alios delegatâ jurisdictione præficiant; maiestatem tamen et summum imperium nemini delegant, nec in illius authoritatis possessionem quenquam admittunt. Christus autem sacerdos æternus et absolutus, constitusq; à Deo secundùm ordinem Melchisedech, cum singulas muneris sui partes obire per se facilli ne possit, nec vicarijs eget quorum operâ subleuetur, nec riuales suæ dignitatis obtrudi sibi cupit, quibus sancti et cœlestis sacerdotij gloria communicetur. Verũ Pontificij quasi parum esset unum admittere, multitudinem penè infinitam in societatem

huius

huius muneris aduocarunt, qui Christi corpus quotidie immolent, eoq; sacrificio Deum iratum humano generi reconcilient. Imo non contenti Christo pares facere suos sacerdotes eosdem supra Christum ipsum extulerunt: cuius impudentiæ dementia non minus portentosa quàm manifesta est: Constat enim sacrificantem undiq; sacrificio maiorem et digniorem esse. Sic Aaron dignit te victimas præcellebat: sicut enim victimæ Christum immolandum adumbrabant, sic Aaron Christum immolantem referebat: Res autem sic habet; in naturâ humanâ Christus immolabatur, sed diuina demum natura fuit quæ virtutem et efficaciam sacrificio conciliabat; teste Apostolo ad Hæbr. cap. 9. vers. 14. *Christus per spiritum æternum sese obtulit inculpatum Deo*: sic ut in ipso Christo maius aliquid et excellentius fuerit, officio fungi sacrificantis, quàm sacrificij victimæq; partes sustinere. Quare non ultra dubium est quin sacerdos intrunitus ille qui Christum offert et immolat Christo se non æquet tantum, sed longè præferat, utpote qui laboriosâ passione sacrificij relictâ Christo, sibi dignitatem arroget sacrificantis. Multaq; præterea sunt in quibus Pseudo-catholicorum superbia sese supra Christum euexit: Christus enim corpus suum obtulit dum in terrâ

terrâ versaretur? Illi sacrificare Christi corpus non erubescunt, postquam in cœlos subuectum est. Christus uno in loco; illi millenis in locis offerunt: Christus è Maria virgine natum corpus immolauit: illi corpus è farina pistum. Christus absque miraculo, illi cum fidem omnem supergresso miraculo sacrificium peragunt. Denique ne quid ad impudentiam et impietatem reliquum sit, suos quoque Sacerdotes secundum ordinem Melchisedeki constituerunt. Quod autem Sacerdotum omnium ab Apostolo multiplicationem damnari negant vix responso dignum est. Successionem enim omnium excludit Apostolus præter eorum qui vitâ defuncti vacuum successori locum morte fecerunt: Christus autem cum mortem amplius nesciat, quis in eius locum successor reperietur? Et ita quidem prior illa distinctio corruit. Nunc ad alteram quæ sua se contradictione destruit euertendam accedamus. Aiunt enim missæ sacrificium cum sacrificio Christi unum et idem esse, verum tamen incruentum. Quis hîc risum, imo quis indignationem teneat? Sacrificium Christi in cruce peractum, quo pretiosus ille sanguis effusus est, idem asserunt cum illo, ubi ne guttam spargi constrentur. Quis hîc non videt insaniam in se versam,

et suo ipsius vulnere dementiam cadere? Præterea, proprietates ipsæ utr. usq; sacrificij, crucis et missæ tantà contrarietate inter se dissident, ut nulla possit inter eas identitas excogitari. Nam in missa cuncta ad animi voluptatem hilaritatemq; velut in Comicorum scena comparata sunt. In cruce verò cuncta tragici terroris, et ferális aspectus, horrendiq; cruciatus plena fuere. Quare si voluptas et dolor, hilaritas et terror unum idemq; sunt, causam non dico cur crucis et missæ sacrificium unum idemq; censeri non debeat. Insanam igitur hanc distinctionem suis implicatam contradictionibus, ipsam se distruere satis ostensum est: sed ea non modò secum sed insuper cum Dei verbo inimicitias gerit. Nam si Christus uno illo cruento sacrificio non abundè nobis Deum propitiarit, adeò ut incruenti sacrificij interuentu quotidiè debeat immolari, sequitur eiusdem Christi plura diuersaq; sacrificia reperiri, quod sacræ scripturæ penitus aduersatur. Sic enim Diuus Paulus loquitur ad Hæbr. 10. *Sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel.* Et in eodem capite: *Christus unâ pro peccatis oblatâ victimâ in perpetuum sedet dextram Dei &c. unicâ enim oblatione consecrauit in perpetuum eos qui sanctificantur.* Heb. 9. *non ut sæpe offerat semetipsum*

sum, sicut Pontifex quotannis ingreditur in Sacrarium cum sanguine alieno, alioqui oportuisset ipsum sæpè passum fuisse à condito mundo. Et Hæb. 10. *Lex umbram obtinens futurorum bonorum non expressam formam rerum, iis hostiis quas singulis annis easdem assiduè offerunt, nunquam potest accedentes sanctificare, alioquin non desiissent offerri.* Et in eodem capite. *Ubi est peccatorum remissio, non est amplius oblatio pro peccatis.* Heb. 9. *Sine sanguine non est remissio.* Plura ptoponi possint in eandem sententiam, è quibus euincitur Christi sacrificium semel peractum, haudquaquam iterandum esse. Stante verò Pontificiorum distinctione, quis argumentum Apostoli jacere non videt? ait enim disertissimis verbis. *Non ut sæpè offerat, alioquin oportuisset ipsum sæpè passum fuisse.* Obganniunt Papistæ; sæpè potest offerri Christus, et tamen haud sæpè pati, utpote qui sine sanguinis effluvio mactatur. Verùm hoc absurdum et delirantis cerebri commentum, expungit Apostolus, cùm ait, hæc duo necessitate quâdam se mutuò consequi; *Christum sæpè offerri, et Christum sæpè pati*: et alio in loco. *Si lex potuisset sanctificare* (inquit Apostolus) *certè hostiæ non desiissent offerri.* Ex quo manifestò liquet, Christum virtute et efficaciâ sanctificandi præditum postquam semel oblatus et immolatus

molatus est, offerendum amplius et immolandum non esse, nam hoc, nisi statuamus, legalibus illum victimis hostiisq; minorem et inefficaciorem, non sine execrando scelere facimus. At incruento sacrificio si Christus offerri potest, quid Apostolo fiet, qui toties inculcat: *Christum semel oblatum esse, eumq; non esse sæpius offerendum?* Alibi quoq; Paulus idem tam indubitanter asseverat: *Sine sanguine non fieri remissionem peccatorum.* Papistæ tamen absque sanguine eandem fieri scribere non verecundantur. Negat idem Apostolus ullam restare pro peccatis oblationem, postquam ea per Christum remissa sunt: affirmant Pseudo-catholici restare quandam oblationem sed incruentam. Ita dum propugnandis erroribus suis a pertinacia vires petunt, in ipsam veritatem hostiliter impetum facere nihil pensi habent. Sed priusquã hac refutatione detinga nur, opus est Theorema theologicum monstrosis his paradoxis opponere. Quoties unq; reperitur in Scriptura propositio universalis, nulla debet eidem opponi distinctio, nisi certis, indubitatis et manifestis innixa Scripturæ verbis. Ratio est, quia nullum alioqui Theologiæ dogma certum et immotum permaneret. Semper enim illud quod in quæstione positum et litium et controversiarum avidis excipietur

peretur.

peretur. Verùm inquiunt Papistæ verba iam recitata Apostoli de sacrificio cruento intelligenda sunt. Nemo negat, cui sincipue sanum est: non enim aliud Apostolus agnouit. Igitur cùm oblationem unicam asseuerando cruentam intelligit, sequitur unicum Christi sacrificium idq; incruentum esse, nec argumentis sed sibilis opus esse, quibus illa commentitia distinctio exigatur. Verùm concocto tædio tot ineptiarum, sententiam nostram inuictis Scripturæ munimentis circùuollemus. Ac in serie locorũ ordinẽ ducat illustris illa Diui Pauli ad Hæbr. 8. testificatio.

1. Hæbr. 8. *Sacerdotes qui secundum legem offerunt dona, exemplari et umbræ deseruiunt, rerum cœlestium, sicut diuino dictum est Moisi, vide ut facias omnia ad exemplar quod tibi ostensum est in monte, &c.* et Col. 2. *quæ sunt umbræ futurorum corpus autem Christi, &c.* Hæb. 10. *Lex umbram habens futurorum bonorum non expressam formam rerum ijs hostiis quas singulis annis eadem assiduè offerunt nunquam potest accedentes sanctificare, &c.*

2. 1 Tim. 2. *Vnus Deus, unus mediator Dei et hominum, homo Christus Iesus, qui semet ipsum dedit redemptionis pretium.* Hæb. 9. *Adueniens autem Christus Pontifex futurorum bonorum, &c. ingressus est semel in Sacrarium, æ-*

 ternam

ternam redemptionem nactus. Hæb. 7. *Talis nos decebat Pontifex pius, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, et sublimior cœlis factus, &c.* Hæb. 12. *Accessistis ad noui Testamenti mediatorem Iesum Christum, et sanguinem aspersionis, &c.* Ier. 31. Hæb. 8. *Ecce dies veniunt dicit dominus, cùm pangam cum domo Israel et cum domo Iuda fœdus nouum, &c.* dum dicit nouum antiquauit prius.

3 Hæb. 10. *Vnicâ oblatione consecrauit in perpetuum eos qui sanctificantur.* Ac eodem in capite, *quâ voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel factâ.* Hæb. 9. *Nunc semel in consummatione seculorum ad abolendum peccatum per immolationem sui ipsius patefactus est, &c. Christus semel oblatus ut multorum peccata tolleret.* Eph. 5. *Christus dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et victimã Deo in odorem bonæ fragantiæ.*

4 Hæb. 7. *Illi quidem plures facti sunt Sacerdotes quòd mors prohiberet eos permanere: at hic propterea quòd in æternum manet, perpetuum habet Sacerdotium, unde et seruare prorsus potest eos qui per ipsum accedunt ad Deum, semper viuens et interpellans pro iis, &c. cui non sit quotidiè necesse quemadmodum illis Pontificibus prius pro peccatis propriis victimas offerre, deinde pro peccatis populi, id enim fecit semel cum semetipsum*

sum obtulit. Hæb. 10. *Vnicâ oblatâ hostiâ in perpetuum sedet ad dextram Dei.* 1 Ioh. 2. *Si quis peccauerit, Aduocatum apud Patrem habemus Iesum Christum iustum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, &c.* 1 Ioh. 4. *Item misit filium suũ ut esset propitiatio pro peccatis nostris.*

Ex tribus illis prioribus Scripturæ locis euincitur, Christum sub veteri Testamento, Sacerdotum et sacrificiorum typis adumbratum fuisse.

Ex quinque sequentibus, Christum nouissimis temporibus exhibitum, solum et unicum esse noui Testamenti mediatorem et Pontificem, veteris Testamenti sacerdotio sublato, et cæremonijs abrogatis; Mediatoris autem et Pontificis munus tam arctâ inter se cognatione deuinciuntur, ut alterum ab altero diuelli vel seperari non possit: Nam Christus eo potissimùm tempore partes mediatoris in se suscepit, cùm Sacerdos pro nobis factus, obtulit semetipsum hostiam pro peccatis nostris piacularem. Hæbr. 9. et 1 Tim. cap. 2.

Ex tribus autem subsequentibus manifestò liquet, Christum et Sacerdotem simul et hostiam factum, obtulisse semetipsum in arâ crucis ut eâ victimâ peccata nostra expiaret, et unico sacrificio consecraret il-

los in æternum qui diuinitùs sanctificantur.

Sed ex vltimis Scripturæ testimonijs haud dubiè constat Christum peracto sacrificio quo semet pro nobis obtulit hostiam Deo, gloriâ mactum inenarrabili considere ad dextram sui patris, non ut inde profectus iterum se victimam offerat, sed ut illorum beatitudini consulat qui per ipsum accedunt ad Deum, ut semper ipse viuens et perpetuò gaudens sacerdotio preces suas interponat pro pijs; ut unici sui sacrificij semel in cruce peracti, nec unquam repetendi, sempiternâ et in omne æuum duraturâ virtute et efficacia sanctas illas animas reconciliet Deo, quæ fidei tenacitate diuinum illud beneficium amplectuntur.

Ex omnibus hisce locis coaceruatis et inter se connexis Apodoxin hanc firmatam munitamq; exstruximus: Ille namq; solus est et unicus noui Testamenti Pontifex, sacerdos, et mediator, qui stante veteri fœdere, typis sacerdotum, sacrificiorumq; figuris adumbrabatur; qui semetipsum pro nobis in cruce victimam immolans piacularem, eos in æternum consecrauit qui sanctificantur; qui semper viuens æternoq; fruens sacerdotio salutem nostram precibus suis commendat Deo. Quæ cuncta cùm soli tantum Christo conueniant, necessariò sequitur eundem esse

esse solum illum et unicum noui Testamenti Pontificem et sacerdotem, nec aliud ullum in Ecclesiâ sacrificium extare præter illud quo semet hostiam offerens in cruce, peccata nostra suo sanguine propitians expiauit: Cuius demonstrationis tanta claritas est, ut negari non possit nisi ab ijs qui meridie non lucere judicant. Medium enim non tantum è notis sibi peculiaribus et ex sacro oraculo petitis, subiectum nempe Iesum Christum designat. sed ipsius attributi quod de Christo prædicatur continet definitionem. Elucet enim ex ipsis Scripturæ locis, quibus innititur omnis hæc demonstratio, quid sit esse Pontificem noui fœderis, et Sacerdotem, quid sit externum illud et reale sacrificium noui Testamenti, quæ quidem ita per se de Christo enunciantur, ut sine Christo nec intelligi possint nec definiri: si quæras enim quis sit Sacerdos et Pontifex noui fœderis, in promptu responsio est, ille quem valido adhuc veteri Testamento, Typici sacerdotes adumbrabant, ille qui perpetuo sacerdotio fungitur, ille qui sacerdos simul et victima factus est. Si rursum interroges quid est reale illud sacrificium noui Testamenti; statim audias, actio illa sancta, mirabilis, veneranda, quâ semet in cruce Christus obtulit hostiam Deo, ut nos æter-

næ mortis supplicio et seruitute emancipatos assereret in libertatem filiorum Dei: Huc ergo necesse est redeamus, illud esse solum, verumq; noui fœderis sacrificium in quo unus et idem sacerdos est et victima: tandemque in eo sacrificio subsistamus quod à Christo semel in cruce peractum est. Ex præceptis igitur legitimæ demonstrationis omnia in hac Apodixi reciprocantur. Nam Christus is est quem sacræ literæ typis adumbratum, simulq; Sacerdotem et victimam factam fuisse testantur: et vicissim quem adumbratum simulq; Pontificem et hostiam fuisse Scriptura narrat is est Christus benedictus in sæcula. Sic Pontifex et sacerdos noui Testamenti Christus solus est; et si Scripturam reciprocantem audimus, Christus solus est Pontifex et Sacerdos noui Testamenti. Manet igitur et æternùm permanebit huius sententiæ veritas Christum esse solum sacerdotem noui fœderis, et sacrificium eius in cruce peractum, unicum esse solumq; quod in Ecclesiâ noui Testamenti coli debeat et agnosci. Affirmamus igitur haud dubiè, Christum prædictâ vatum oraculis tempestate, carne indutum, hostiam semet obtulisse pro nobis, peractoq; in cruce sacrificio sui, reliquis omnibus sacrificijs externis posuisse finem. Pontificij contrà, legalibus antiquatis sacrificijs,

Christum

Christum nihilominus indies offerri, immolariq; in missâ incruentum debere dicunt.

Quod exitiabile dogma cum tantam Theologiæ labem intulerit, à Scripturâ, quæ nobis ad veritatem investigandam dux esse debet, si probari firmariq; postulemus, ad illa Christi verba Papistæ confugiunt, *hoc facite*, ijsq; inclusa contineri duo Sacramenta mortales inepti fingunt; Ordinum et Sacerdotij unum, alterum Sacramenti cœnæ, quod in Sacrificium siccum et incruentum, et panis Idololatriam, non sine instinctu mali genij conuerterunt; veruntamen cùm ex hisce verbis et hoc enunciato, nemo sanus intelligi sacrificium debere existimet, cùmq; Christus ipse non sacrificâsse sed celebrâsse Cœnam perhibeatur, cumq; nullus Apostolorum hac de re tanquam sacrificio verbum fecerit, alias nihil eorum neglegere soliti quæ pertinent ad voluntatem Dei; Nobis prorsus tenendum est, nihil eiusçemodi verbis comprehendi, quod unico et externo Christi Sacrificio, vel derogare, vel homines ad excogitandũ aliud propitiatoriũ monere possit.

Agedum igitur, et è verbo Dei, cuius è vestigijs excedere nefas est, testes omni exceptione maiores adducamus, quibus Apostolicæ doctrinæ veritatem comprobemus. Quæ res ut ordine procedat statuimus.

Primò, nullum esse externum reale sacrificium in Ecclesia Christi.

Secundò, solum Iesu Christi Sacrificium esse propitiatorium.

Tertiò, oblationem Christi sine morte et obitu eiusdem fieri non posse, Christumq; post mortem semel à se debellatam, amplius neque mori posse nec offerri.

Quartò, sacrificium Christi factum semel in cruce, per fidem prædicationemq; Euangelij, usumq; Sacramentorum efficaciter operante Spiritu sancto, nobis applicandum esse.

Quintò, Christum solum esse et unicum Sacerdotem illius victimæ, per quam expiantur peccata, spirituales autem sacerdotes esse non ministros solùm, sed omnes utriusq; sexus fideles.

Verùm quod primò propositum est, age confirmemus. Diuus Paulus in Epist. ad Hæbr. cap. 10. inquit: *omnem Sacerdotem adstare quotidie operantem, et easdem sæpius offerentem hostias, quæ nunquam possint auferre peccata: hunc verò unâ pro peccatis oblatâ victimâ, in perpetuum sedere ad dextram Dei, id quod superest expectantem, donec inimici eius scabellum pedum eius fiant: unicâ enim oblatione, consecrare eos qui sanctificantur.* Quid apertius pro veritate scribi potuisset? Vnius

virtute

virtute sacrificij sanctificãtur homines. Quid opus igitur quotidianâ sacrificij repetitione? manſurus eſt Chriſtus in cœlis ad ſæculorum uſque conſummationem; quî poteſt igitur in terris, omnibus horis, tot diuerſis locorum interuallis, *realiter et perſonaliter* offerri? ſed ne qua dubitatio pijs relinqueretur, idem Apoſtolus capite 9. ait, *Eum in cœlos intraſſe, non ut ſæpè offeret ſemetipſum, alioquin oportuiſſe eum ſæpè paſſum fuiſſe à condito mundo.* Et in 10. *Legem umbram obtinuiſſe futurorum bonorum, non expreſſam rerum formam, iis hoſtiis quas ſingulis annis eaſdem aſſidùe offerunt, nunquam potuiſſe accedentes ſanctificare, alioquin non deſiſſent offerri.* Liquet igitur quòd Chriſti ſacrificium ſemel factum, at non ſæpè faciendum, reliquis omnibus ſacrificijs attulerit finem.

Quid ad hæc Papiſtæ? Chriſtus, inquiunt, ſæpè poteſt offerri, nec ideo tamen pati, quia ſine ſanguine poteſt offerri: ſed negauit Apoſtolus offerri poſſe Chriſtum, et tamen non pati. Vtri credemus? At offertur, aiunt, ſine ſanguine. Verùm ſubiungit Apoſtolus: ſine ſanguine nullam eſſe remiſſionem. Quocirca ſi Chriſtus offerri poteſt incruentus idq; oblatione propitiatoria, quis veniæ locus erit Apoſto, qui ſine ſanguine nullam eſſe docet remiſſionem peccatorum? Sed reſpondeant

spondeant aliquando Papistæ cui bono sit hæc incruenta pro peccatis oblatio. Nam Christi sacrificio remissionem adeptis peccatorum, quod ipsum quanquam periniqui sunt, denegare tamen haud sustinebunt, supervacaneus est et inutilis usus oblationis.

Verùm quæ restant testimonia producamus. Hebr. 7. *Talis*, inquit, *nos decebat Pontifex, cui non sit quotidiè necesse, quemadmodum illis Pontificibus, prius pro peccatis propriis victimas offerre, deinde pro peccatis populi, hoc enim fecit semel, quum semetipsum obtulit.* Et cap. 10. *Sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel factam*; si sanctificati sumus igitur oblatione Christi semel facta, quis furor est oblationem aliam, eamq; sæpe faciendam, comminisci, nisi per infandum scelus Scripturæ fidem detrahere, eumq; gregis immeriti pernicie, doctrinas, malis falsitatum venenis imbutas, loco pabuli salutaris, esurientibus animis proponere. Ac in 1. capite idem testis diserte affirmat, Christum purgatione peccatorum nostrorum per seipsum facta, sedere ad dextram maiestatis patris sui, in locis excelsissimis. Christus igitur cùm sedeat in excelsis, qua ratione cœlo detrahi, et manibus impuris offerri potest in terris?

Sed alia quoque sunt quibus hoc commentum

mentum jugulemus. Scriptura, quacum nos ſentire decet et loqui, non externum et reale ſacrificium, ſed ſpirituale poſtulat à Chriſtianis. Sic enim à Paulo monemur, Epiſt. ad Rom. cap. 12. ver. 1. *Precor igitur vos, fratres, per miſerationes Dei, ut ſiſtatis corpora veſtra hoſtiam vivam, ſanctam, acceptam Deo, rationalem illum cultum veſtrum.* Et ad Hebr. cap. 13. *Per ipſum igitur aſſiduè offeramus Deo ſacrificium laudis, id eſt, fructum labiorum celebrantium nomini eius.* Ita fideles à Petro 1. Epiſt. cap. 2. ad officium ſuum excitantur. *Ipſi q oque velut vivi lapides adificati ſtatis domus Spiritualis Sacerdotium ſanctum, ad offerendum Spirituales hoſtias acceptas Deo per Ieſum Chriſtum.* Ea de re Paulus et gaudet, et gratulatur Phillippenſibus cap. 4. *Expletus ſum*, inquit, *acceptis ab Epaphrodito, quæ à vobis miſſa ſunt, odorem bonæ fragantiæ, hoſtiam Deo acceptam et gratam.* Quocirca cùm apertum fiat hiſce Scripturæ teſtimonijs, non alias à pietate noſtra victimas requiri, quàm quæ mente ac ſpiritu immolantur, opus eſt ut in rebus diuinis illam Pontificiorum maculam effugiamus, qui labefactatis Dei mandatis, ſpretaque doctrina Apoſtolorum, pro ſpirituali corporalem incruentamq; victimam, impia ſtultaq; temeritate ſubſtituerunt, cuius apud intelligentes rerum ſacra-

gium

rum Iudices hanc mercedem tulerunt, ut nec *Apostolici*, neque *Catholici*, sed detestandi religionis corruptores habeantur.

Verùm quod loco secundo propositum fuit à nobis, ordine pari pertractandum est. Christi scilicet unicum sacrificium solumq; propitiatorium esse, et numeris omnibus absolutum et perfectum, illiusq; virtute Deo pro peccatis nostris plenissime fuisse satisfactum; Missamq; contra Pontificiam, blasphemiæ plenam et impietatis, alienam esse à Scripturis, et iniuriam Christo.

Quod ne temerè videatur à nobis assertum, age rem ipsam putemus. Si Missæ sacrificium propitiet Deum, et expiet peccata, tum Christi verba et Apostolorum aberrant à veritate: Quod fieri cùm prorsus omnino non possit, et horribili blasphemiâ consequens implicetur, antecedentem et falsam et impiam esse, totumq; Missæ negotium extra fines Ecclesiæ, ubi nec eius nomen, nec facta audiamus, relegari debere, non est quod dubitemus. Sed audiamus è Cruce loquentem Christum, 19. Ioh. *Consummatum est*, inquit. Quæ nouissima morituri verba, considerationem merentur haud perfunctoriam. Nam si consummatum perfectumq; fuerit in Cruce sacrificium, impietate non caret idem quotidiè repetere: quip-

pe

pe quod perfectum est, non potest adhuc fieri, quodq; fit adhuc, perfectionem haud quaquam est consecutum. Et quis eâ tandem reperietur effreni audacia, qui Christi sacrificio perfectionem denegabit? Verùm audito Christi effato, præstemus audientiam Paulo cap. 10. ad Hæbr. *Vbi est peccatorum remissio, non est amplius oblatio pro peccatis.* Et ad Colost. 2. *Deletu*, inquit, *quod aduersùs nos erat chirographo: quod erat nobis occultè contrarium, Christus ipse cruci affixum, è medio sustulit.* Si Christus igitur debiti nostri chirographum affixit cruci, patriq; suo fideiussor pro nobis satisfecit, quid opus est alia victimâ, quid sacrificio quo peccata nostra procurentur aut expientur? Idem 10. Hæb. inquit, *Christum unica oblatione consummasse eos in perpetuum qui sanctificantur.* Et in 5. dicit, *Christum consecratum factum esse autorem salutis æternæ omnibus, qui ipsi auscultant.* Æternæ salutis auspex est Christus, inquit, eamq; communicat illis, qui sibi dicto sunt audientes: sed Missales sacrificuli, taliumq; ineptiarum auscultatores, non admittuntur in communionem tantæ fælicitatis. Et Diuus Ioh. 1. Epist. cap. 4. *Deus* inquit, *misit filium suum, ut esset propitiatio pro peccatis nostris.* Christi meritis igitur cùm expiata sint peccata nostra, quis erit in concilianda salute

Missæ

Missæ locus? Nec amantes veritatis audisse Petrum pœnitebit; testatur enim Epist. 1. cap. 3. *Christum pro peccatis semel passum, ut nos adduceret ad Deum*: Qua passione sola si reducti sumus ad Deum, quis furor est hoc Missæ debere velle, quod Christi cruciatui in solidum acceptum ferri æquum est?

Sed operæ-pretium est animaduertere quomodo Pontificij, cùm reductas in angustias sese sentiunt, more præstigiatorum simplicium ingenijs illudant. Sed dum fucum alijs facere conantur, ipsi se nodis absurditatum induunt, quos soluere non possunt. Duplex aiunt, gradus est remissionis peccatorum. Prior à parte Dei, qui quantum in ipso est, pellicet homines ad statum gratiæ: Alter ab hominum, utpote qui efficaci euentu reuera Deo reconcilientur, accedente scilicet illorum fide et pœnitentia. Prior igitur, ut inepti unt, gradus est in sacrificio Christi, quod omnibus ut signum erigitur à Deo, ad benè de salute sua sperandum: Posterior autem in sacrificio Missæ, cuius efficacia, quod omnium commune est, proprium efficitur singulorum. Sed ipsi suo se distinctionis acumine jugularunt. Nam cùm secundus ille gradus in se nihil aliud contineat, præter applicationem sacrificij Christi ad singulos credentes, ipsum Christi sacrificium esse reuera non

potest.

potest. Nam ipsum sacrificium à meritorum inde dimanantium ad alios applicatione, longe diuersum est: Quod ipsum Tridentina Synodus non nesciuit. Ait enim Missæ sacrificium institutum fuisse, ut cruenti sacrificij salutaris virtus, in remissione eorum, quæ à nobis quotidiè committuntur peccatorum, applicaretur. Cùm igitur applicatio sacrificij à sacrificio diuersa, quam secundo gradu Pontificij locant, in ipsa Missa quemadmodum illis quidem placet, consistat, apertum ingenijs voluntaria pertinacia non occæcatis euadit, ipsum sacrificium quod in primo gradu est in Missa, nec perfici nec celebrari. Sic itaque doctrinam, fraudibus et malis artibus ortam et aliam, dum firmare nituntur, eneruârunt. Hactenus igitur demonstràsse sufficiat, quantum illi, qui propitiationem pro peccatis extra Christi sacrificium quærunt, ab Apostolorum doctrina veritateq; religionis, insanijs acti et dementia discesserunt.

Verùm quæ doctrina sequitur illam aggrediamur, oblationem scilicet Christi necessariò mortem eiusdem includere, Pontificiorumq; de Missa commentum Apostolorum placitis hic omnino contrariari.

Nam si sit in Missa realis oblatio corporis et sanguinis Iesu Christi, tum Christus in

Missa

Missa moritur. Quæ consequentis impietas, cùm horrorem incutiat audientium animis, antecedens ab eadem macula purgari non potest. Verùm ne videamur inuidia doctrinam onerare Papistarum, consequens ab ipsa Scriptura probemus. Dicit enim, et quidem clara voce, Christum sese Deo obtulisse pro nobis, quia pro nobis mortuus est. *Sic* Diuus Paulus ad Hæb. cap. 9. *Christus semel*, inquit, *oblatus est ut multorum peccata tolleret*: et ad Ephes. cap. 5. *Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et victimam*: et ad Tim. 2. *Semetipsum dedit redemptionis pretium pro quibusuis*: et iterum ad Hæb. cap. 9. *Christus*, inquit, *ingressus est in sacrarium cœli, non ut sæpè offerat semetipsum, alioquin oportuisset ipsum sæpè passum fuisse à iacto mundi fundamento.* Quod Apostoli testimonium considerationem meretur haud vulgarem: Constabit enim attentioribus, alienum à Scripturis esse, oblationem Christi comminisci, quæ sine morte eiusdem perficiatur. Nam Christi oblatio et immolatio sui, quæ palmaria Saluatoris actio censeri debet, eiusdem necessario secum passionem adfert, quæ patentis ipsius Actio non hominum opinione modò sed Scripturis iudicio perhibetur.

Quocirca si Christus in Missa vera realisq;

liſq; offertur victima, fieri non poteſt quin ibidem acerba morte moriatur; verum ille mortis imperio emancipatus mori denuo non poteſt. Apoc. 1. Rom. 6. Sed rimam quam ad elabendum aperuerunt, occludamus: Aiunt, oblatione ſacramentali Chriſtum offerri in Miſſa. Quid hoc? ſi ſacramentalis eſt oblatio, non eſt reale ſacrificium. Nam ſacramentalis oblatio eſt ex illorum natura, quæ relata ſunt κατὰ πρός τι, referturq; ad veritatem illam ut fundamentum, quam repreſentat. Neque ſacramentum unum eſſe poteſt, idemq; cum veritate quam adumbrat, periret enim utriuſq; relatio. quæ ſine diſtinctis omnino terminis eſſe non poteſt. Vnde furor illorum manifeſtus eſt, qui neque dictamini rationis, nec authoritati Scripturarum obtemperantes, effictis ſuæ ipſorum inſcitiæ monſtris, Eccleſiam ſuam ita ſimul abſurdam et horridam reddidere, ut nec à Chriſto nec Apoſtolis, nec ullo veræ religionis conſulto, pro partu legitimo recipi poſſit aut agnoſci.

Nunc autem probandum occurrit, quod quarto loco poſitum fuit: nempe Chriſti ſacrificium haud aliter hominibus applicari, quàm per Euangelij prædicationem, fidem in Deum, uſumq; ſacramentorum legitimum, minimè verò per ſacrificium externum, veramq; corporis piacularis immolati-

onem, doctrinamque Pontificiorum, quæ contrarium tuetur, errore refertam esse et impietate.

Ratio qua veritatem propugnamus, hæc est; per ea nobis applicari sacrificium Christi, quæ Christus, et a Christo docti Apostoli, nobis ad hoc operis idonea commendatione sua tradiderunt; inter quæ cùm Euangelij prædicatio, sacramentorum usus, et vera fides solum annumerentur, æquum est ut illa, quæ commentis humanis simplicitati credulorum, obtruduntur, extra fines et pomœria religionis deportentur; sed audiamus ipsum cœlestem Magistrum loquentem Ioh. 17. 19. *Eorum causa sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non tantum autem pro istis rogo, sed et pro iis, qui per sermonem eorum credituri sunt in me.* Hinc manifestum est, Euangelij sermone, quæq; sermonem comitantur sacramentis, et fide per hæc enata, Christi sacrificium hominibus applicari. Huic etiam doctrinæ Paulus assentitur ad Rom. 6. et Colloss. 2. verum ut dubitationem omnem è medio tollat, in 2. ad Corinth. cap. 5. *Deus*, inquit, *reconciliauit vos sibi per Iesum Christum, deditq; nobis Ministerium reconciliationis.* Et paulo post. *Posuitq; in nobis sermonem illum reconciliationis: itaque nomine Christi legatione fungimur,*

et velut Deo vos precante per nos eramus Christi nomine reconciliamini Deo: Fecit enim eum qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum esse, ut nos efficeremur Iustitia Dei in eo. Quæ verba quouis auro pretiosiora jure suo postulant exactius meditamentum. Nam quia reditio nostra in gratiam cum Deo, nobilis est effectus ille, quem peperit et produxit sacrificium Christi, duo colligenda sunt ex Apostoli verbis: Vnum, Pastores Ecclesiæ ministerio instructos esse non faciendi, sed applicandi sacrificij, quod semel factum nos in gratiam reduxit cum Deo: Alterum, sacrificium applicari non immolando Christum, sed hortando, docendo, monendo, denique præstandis omnibus, quæ prædicationem Euangelij concomitantur. Inquit enim Paulus: *Dedit nobis ministerium reconciliationis, et posuit in nobis sermonem reconciliationis, eramus Christi nomine reconciliamini Deo.* Non inquit, immolamus, sacrificamusue Christum in gratiam vestri, sed monemus, oramus, hortamur, ut per sacrificium Christi, qui semet obtulit hostiam pro nobis, reconciliemini Deo, hoc est, ut oblatum Euangelij prædicatione beneficium Dei, cum fide amplexi conseruetis.

Sed ad alia Pauli testimonia diuertamus: Rom. 3. *Christum*, inquit, *Deus posuit propitiationem*

ziationem per fidem in sanguine ipsius. Et 3 ad Hæb. *Christi participes sumus*, inquit, *si modo principium illud, quo sustentamur, firmum teneamus ad finem vsque.* Et 10. ad Hæb. *Quum habeamus sacerdotem magnum, præfectum domus Dei, accedamus cum vero corde, et certa persuasione fidei.* Quibus omnibus hoc unum admonemur, Christi beneficia nobis applicari per fidem excitatam in animis nostris à Spiritu sancto, per Euangelij prædicationem. Igitur haud obscurum legentibus euadet, hoc Pontificiorum dogma Scripturis inimicum, ab Apostolicæ uniuersalis Ecclesiæ placitis turpiter defeciſſe.

Tandem ad id, Deo bene iuuante, peruentum est, quod ultimo in loco positum meminimus. Vnicum scilicet et solum noui fœderis sacerdotem esse Christum, omnesq; Pontificiorum succidaneos sacrificulos, non iussione diuina, sed commentis humanis autoratos, ad indecens sibi munus obrepsisse. Nam si quotidiè Christus ab his sacerdotulis in Missa sacrificaretur, omnino necesse foret honorem sacerdotij noui fœderis, vni soliq; Christo proprium non deberi. Quæ consequentia cum sceleris rea sit, antecedens eiusdem criminis insimulanda, totaq; Missæ nundinatio repudianda est.

Sed audiamus quomodo diuinissimus Paulus

lus, ut spectatum decuit seruum, cui dominus curæ est, verbis ab ipsa veritate sibi suggestis, causam agat pro dignitate et sacerdotio sui Patroni. Hæb. 7. *Illi quidem*, inquit, *plures facti sunt sacerdotes, quod mors prohiberet eos permanere: at iste propterea quod in æternum manet, perpetuum habet sacerdotium.* Et 5. *Christus non sibi hunc honorem tribuit, ut fieret pontifex, sed is qui dixerat ei, filius meus es tu, ego hodiè genui te, tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedeck.* 2 e qua luce verborum intuenti manifestum est, singulares esse prærogatiuas, quibus sacerdos noui fœderis à Deo donatus est, ordinem scilicet Melchisedeck, regnum simul et sacerdotium Dei iure iurando firmatum et stabilitum, Pontificatumq; non annuum, aut tempotum meris circumscriptum, at æternũ, et in æternũ duraturum. Quæ dignitates et priuilegia, cum nulli nisi Christo propria comperiantur, etiam sacerdotium noui fœderis alteri cuiquam communicari non potest. Quod de secundario Pontifice insaniti Papistæ insaniunt, ægrè refutationem meretur? Nam cùm sacerdos immortalis è contrario mortalibus opponatur, locum omnem secundarijs Apostolus eripuit, ubi consisterent. Et cui bono tandem locus his nugis et præstigijs pateret cùm 2 Corinth. cap. 5.

Christus non sacrificandus, sed iam sacrificatus esse dicatur: cumq; victima noui fœderis non ab humi factis sacrificulis, sed à sacerdote cœlis delapso, qui simul et pontifex esset et hostia, debuerit immolari? Porro autem huic adnexa sacerdotio est ardua moles illa mediationis, quam subeat necesse est, quicunque sacerdotem noui fœderis se profitetur. Nam tantis inter se vinculis hæc duo munera continentur, ut alterum ab altero seperari non possit: Quod ne videatur hominis inuentum, oraculo Dei confirmetur. Ait enim diuinissimus Paulus 1 Tim. cap. 2. *Mediator Dei et hominum, homo Iesus Christus, qui semetipsum dedit redemptionis pretium pro quibusuis.* Et 5. ad Hæb. *Christus excellentius ministerium sortitus est, quò præstantioris est Testamenti Mediator.* Quare cùm Mediationis officium à munere sacerdotali diuelli non possit, æquum est, imò necessarium, illum solum et unicum agnoscere sacerdotem, qui solus et unus Dei et hominum constitutus est Mediator.

Hactenus igitur, ut ab initio propositum erat, doctrinæ veritatem authoritate diuinâ comprobauimus, et Pseudo-catholicorum dogma de sacrificio Christi incruento, plenum impietatis, inimicum Religioni, Scripturis aduersum ostendimus; ordo rei postu-

lat

lat ut alia non minora flagitia vocemus ad partes.

Nam Papistæ, non contenti dignitatem omnem et virtutem sacrificio Christi abstulisse, ut præter hoc aliquid auderent dignum æterno tarcere, Cœnæ Sacramentum, epulum illud spirituale, in crudum et immane conuiuium immutarunt, ubi crudeles, et ceptis immanibus efferi conuiuæ, præsens et appositum Saluatoris sui corpus, acie dentium commolitum, manducent, ut olim in domo suo sanie dapibusq; cruentis immanis Cyclops.

——Atro cum membra fluentia tabo
Manderet et tepidi tremerent sub dentibus artus.

Neque gradum hîc fixit impietas, sed addidit, deuentumq; est ad extremum malorum Idololatriam. Panis enim, in quem admiranda transubstantiatione Christi corpus immigrasse delirant, imbecillis et inconsultis animis, Dei vice proponitur adorandus. Cui monstro priusquam arctatum Scripturæ nodo Spiritum elidamus, haud abs re fuerit Orthodoxa prius explicata sententia, sic deniq; falsitatis aggredi redargutionem.

Confitemur igitur; Panem et Vinum Eucharistiæ, quibus ore vescimur, essentia sua propriaq; conseruata substantia, signa sigillaq; fieri corporis et sanguinis Iesu Christi,

quibus, quanquam cœlo contingatur, animæ nostræ, vi virtuteq; spiritus sancti, salutari pabulo ad beatitudinem æternam enutriuntur. Nec hoc tantum; sed eundem illum panem, idemq; vinum, sigilla fieri sanctissimæ illius communionis quæ cum mystico Iesu Christi corpore, hoc est Ecclesiâ, nobis intercedit.

Sed Apostatæ Pontificij, non dissimulanter, ut pudere videantur *infamiæ suæ*, sed alta claraq; voce, Cornua quæ vincatq; Tubas, ingemiscentibus ad flagitium bonis, proclamant: substantiam Panis et Vini, simulac iufrunitus aliquis sacerdotulus illa Christi verba demurmurauit, *Hoc est corpus meum*, illico, et susurri unius momento, conuerti transubstantiariq; in veram solidamq; corporis et sanguinis Christi substantiam, remanentibus tantum nudis accidentibus Panis et Vini, totumq; Christi corpus, sub illa specie panis, et qualibet illius parte contineri, et à pijs impijsq; iuxta manducari.

Hæc mens est Pontificiorum, hæc sententia, quæ non solum malè sana, sed ita væcors et inepta est, ut ipsa se corrumpat et destruat. Vltro fatentur enim Cænam Domini sacramentum esse, quod ita natura comparatum est, ut è signo consistat et re signata. Nam Sacramentum ut a Consultissimis Theologiæ

logiæ Professoribus definitur, est sacrum et externum signum, quo beneuolentiæ suæ promissa, conscientijs nostris Dominus obsignat, ad fulciendam fidei nostræ imbecillitatē, et quo nostram in Deū pietatem, vicissim testatam facimus. Sic enim Genes. 17. 11. Sacramentum definitur, signumq; vocatur; cui à significando nomen inditum esse, eo quod significet aliquid, haud ulli dubium est: Hæc enim natura signi est, ut præter speciem sensibus ingestam, aliquid aliud etiam cogitationi mentiq; subjiciat. Cùm igitur ita se res habeat, ubi quæso sacramentum erit in Missâ, quæ realem corporis Christi commenta præsentiam, signum ipsum cum re signata, præposterа mixtione, confudit, ipsamq; à sacramento naturam sustulit? Itaque si sacram Cænam sacramentum esse non negant, omnino fieri nequit ut in illa panis et vinum in reale verumq; Christi corpus immutentur; non magis sane quàm in verum et genuinum Christi sanguinem aqua Baptismi conuertitur, quæ non est, ut ipsis commentum placet, ipsa peccatorum ablutio, sed symbolum et pignus earum rerum quæ nobis in Baptismi solennibus obsignantur. Aquam autē in sanguinē verti cum nec innuat Scriptura, nec ipsi dicant, quæ necessitas in hanc amentiam Pseudo-romanos adigit, ut Panem

in

in Christi corpus Transubstantiari clamitent. Cùm enim in utroque sacramento de peccatorum agatur remissione, de salute et vitâ æternâ, de coniunctione quæ cum Christo nobis intercedit, et cum utrumq; tam arctâ inter se similitudine, congruentiâq; copuletur, cur de similibus simile, et de rebus tantâ identitate deuinctis, idem non prædicatur? Num maius est igitur et stupendioris miraculi, cibo cœlesti nutriri in vitam æternam, quam viuifico illo latice in vitam æternam regenerari? Non equidem. Nec minus hoc Nicodemo nouum absurdumque, Ioh. 3. quam illud Capernaitis durum et intellectu difficile videbatur. Ioh. 6. Sed nihil, inquiunt, in Baptismo tale legitur, quale in Cæna, *Hoc est corpus meum*: Nusquam enim Christus Aquam esse sanguinem suum asseruit. Verùm ô boni! licet eadem sententia verbis ijsdem diserte non exprimatur, illa tamen quæ de Baptismo dicuntur, æquipollent isti formulæ verborum, quibus Eucharistia constituta est: sic enim Paulus ad Gal. 3. ver. 27. *Qui in Christo baptizantur, Christum induunt*, et alibi, *In Christum inseruntur*. Porro, quænam alia verborum mens est? *Aspersio sanguinis Iesu Christi*. Petr. 1. ver. 2. *Lauacrum Regenerationis*? Tit. 3. ver. 5. *Baptizari in remissionem peccatorum*. Act. 2. ver. 28. et

28. et quæ sunt eius generis plura. Quis enim tam stolidè væcors est qui nesciat, non aquæ substantiam, sed Christi sanguinem Lauacrum esse regenerationis? itemq; non aquarum aspergine, sed Christi sanguine comparari nobis peccatorum remissionem? Nam peccatorum remissionem cùm à Dei voluntate illa dependeat, eamq; diuina clementia gratuitò cui visum est, indulgeat, aquæ tribuere furor esset et insania, præsertim cùm hæc remissio nobis ut donum diuinæ liberalitatis imputetur, Aquæ verò substantia, mixtum scilicet et corporale Elementum, corporibus nostris extrinsecus affundatur. Sed Apostolus Rom. 6. ver. 3. cùm asserit, *Eos qui Baptizantur, in mortem Christi Baptizari*, Nonne Christi sanguinem intelligit? Ita res est. Cùm igitur vocis ipsius efficacia, rerumq; circumstantiæ sanguinem includant, res eôdem redit, ac si disertè vox eadem expressa inculcaretur. Cæterùm si ob formulæ huius virtutem *Hoc est corpus meum* (quæ nomen rei signatæ signo commodatur) usq; adeò Cæna Domini Baptismum excellat et supergrediatur, ut illi concedatur transubstantiatio, negetur huic, consequens est veteris testamenti sacramentis Baptismum et dignitate et excellentiâ inferiorem esse. Tales enim loquendi formulæ passim in veteris

testamenti

testamenti sacramentis usurpantur. Hoc est transitus siue Pascha, cum de agninâ victimâ sermo est; Hoc est fœdus meum cùm de circumcisione spiritus loquitur: Igitur si vi & efficaciâ huius formulæ antiquatis illis sacramentis Transubstantiario accesserit, in eandem reprehensionem Pseudo-catholici incurrent quâ nos obiurgant qui veterum sacramentorum dignitatem cum noui fœderis sacramentis exæquauimus. Sed hoc obiter attigisse satis est. Alia restant quæ diligentioris meditamenti merentur impendium. Cùm enim sacramentum sit visibile signum inuisibilis gratiæ sicut ipsi non negant, posito concessoq; panem in corpus Christi remanentibus solùm accidentibus conuerti, perit illico definitio sacramenti, tollitur q; Analogia et similitudo quæ nos a visibili ad inuisibile manu-ducit: Hæc enim est natura sacramentorum ut inter signum et rem signatam sua constet analogia, quâ sublatâ sacramentum ipsum tolli destruiq; necesse est. *Si Sacramenta* (inquit Augustinus Epistolâ 23. quæ vulgo nota est) *quandam similitudinem earum rerum quarum Sacramenta sunt, non haberent omnino Sacramenta non essent.* Cæterum huius Analogia sacramenti est in eâ facultate quam panis obtinet ad nutrimentum corporis humani, ut inde doceamur Animos

nimos nostros diuino quodam pabulo corporis et sanguinis Iesu Christi nutririt in vitam æternam, sicuti mortale corpus vini, panisq; alimonia in hac vitâ pascitur et sustentatur. Sublatâ autem panis substantiâ, ubinam alendi nutriendiq; facultas, supererit? Nec enim aut rotunditas aut albedo, aut reliqua Accidentium turba quicquam conferunt ad alimentum. Nam quod respondent Quantitatem, supplere materiam Panis, ita futile est et absurdum ut refutatione non egeat. Nouimus enim corpora nostra non Accidentium inanijs, sed ipsis substantijs pasci. Sed et alia supereſt iugulanda absurditas. Cùm enim Panis ille sacramenti, signum induat cœlestis illius et mystici corporis, siue sacratissimæ illius communionis quâ omnia Ecclesiæ membra sub Christo capite societate arctissima deuinciuntur, quemadmodum è multorum granorum congerie, panis unus mistione non dissociabili conficitur: illico sublatâ panis substantiâ tota simul unionis huius interit analogia, tolliturq; funditùs sacramentum: Cùm tamen expressimis verbis Paulus asseueret. 2 Cor. 10. *Quemadmodum unus Panis, unum Corpus, multi sumus; Nam omnes unum panem participamus.*

Sed ne silentio causam deserant respondent Pontificij, Panem fuisse priusquam Transubstantiatione

substantione inuerteretur, ac propterea suam tunc eidem anologiam constitisse; nunc autē ab accidentibus panē qui fuerit referri et assimulari. Sane operæ pretiū est animaduertere amentiū hominū deliria qui neglecto Scripturarum genuino sensu, dum errores suos stabilire satagunt, cerebri commentis et somnijs indulgent; Non enim Scripturæ tantum contradicunt, sed cum recta ratione bellum gerunt. Scriptura enim panem et vinum vocare non desinit cum iam consecrata sunt: Ratio autem accidens ullum nulli subiecto innixum nunquam admisit. Quod autem ab accidentibus panem qui fuit, referri dicunt et repræsentari, miraculum omnium absurditatum egressum est. Quomodo enim Panis accidentia esse possunt, si panis ipse non amplius est? At fuit, inquiunt; Nullius igitur iam rei sunt accidentia, ac proinde ne Accidentia quidem: Nullum enim est accidens nisi rei alicuius; Accidentia quippe non simpliciter entia, sed ratione subiecti sui à philosophis censentur. Itaq; accidens aliquod dicere nullius rei quæ actu sit, delirantis est et febriculosi.

Sed et aliud ex insulsissima responsione sequitur absurdum: scilicet aut Panem fuisse sacramentum ante transubstantiationem, (quâ confessione Transubstantiatio iugulatur) aut

id

id quod Panis esse desiit fuisse sacramentum. Quod effatum inextricabili absurditate plenum est: Nam id quod non est simpliciter, quomodo sacramenti vicem geret, aut appellationem sortietur? Immergant igitur sese in caliginem fradulentissimarum cauillationum, totàq; sophismatum nocte veritatem premant, fingant, refingant, nugentur, mentiantur, nunquam tamen *Scripturæ* iubar, aut rationis lucem quamuis imbecillam, nebulis suis oppriment. Verùm haud absre fuerit capitalem horum hominum obiectionem, in qua multum fiduciæ reposuerunt, diluere: Hâc enim quasi machinâ sacramenti naturam et scripturarum authoritatem labefactare conati sunt, dum omnem à Christi verbis in institutione cænæ tropum exterminant. Aiunt enim Christum imminente discessu suo, simpliciter et apertè, et quasi leuato omni velo discipulis suis locutum esse, *Hoc est Corpus meum* quod fractum vobis porrigo; non autem *Hoc significat corpus meum*: Voluisse enim veracem Magistrum apertissimis vocibus, nec ullâ modificatione detortis, mirabilis illius secreti naturam discipulis suis explicatam pandere; proinde nullo schemate voces induendas, sed nudo sensu prout ad litteram sonant intelligendas esse; nostramq; relligionem dum tropum

aduocat,

aduocat, inani opinione inter æstum millę dubitationum fluctuare, procul à fundamento Scripturarum, solidâq; rupe cœlestis veritatis. Cui calumniantium obiectioni ut ordine respondeamus, in ipso exordio profitemur nos illa sacrosancta Christi verba, quâ par est veneratione et reuerentiâ amplecti, nec sensui nec veritati illorum quicquam derogare. Credimus enim in sanctâ Domini Cœna, Christum incomparabili suâ bonitate nobis semetipsum, hoc est corpus et sanguinem suum efficaciâ sancti spiritus, et fidei veritate recipiendũ digerendũq;, meritis suis omnibus admistis donare et tradere. Nec ideo tamen stolidæ craſſæq; Pontificiorũ sententiæ accedimus, qui sub Panis accidentibus, ut vocant, verũ et essentiale Christi corpus existere comminiscuntur. Omnis igitur cardo quæstionis in modo cũ receptionis tũ exhibitionis vertitur. Illi, pro more suo et ingenio pingui, Christi corpus essentiale et realiter in terra præsens sub accidentibus farinæ deliteſcens, exhiberi nobis et ore corporis manducari contendũt. Nos autem à spiritu sancto moniti tã fæculentã doctrinã spernere, verũ Christi et essentiale corpus in cœlos subuectum, et ibidem in omnigenæ possessione gloriæ collocatum, à nobis in hoc inferiore terræ domicilio degentibus veriſſimè exhi-

beri,

beri, et fide per efficaciam spiritus sancti in cordibus nostris vigentem recipi, serio affirmamus; Quandoquidem ea vis est spiritus sancti, tamq; efficax fidei natura, ut nullis locorum interuallis, nulla spatiorum intercapedine à salutari illa fruitione possimus secludi. E quibus ita positis, agedùm lucem quæstioni nostræ fæneremur; num Christi scilicet iam iam prodendi verba significatione propriâ quod illis, an modificatâ quod nobis placet, accipienda sint. Metonymiam igitur et facilem, et perspicuam, et ab usu Scripturæ non alienam Christi verbis inesse ritè statuimus: non ita tamen ut verbis ipsis seorsim positis et per se consideratis, tropum vllum admisceri velimus: absit hoc nugamentum: Nam Panis est verus Panis, et Corpus etiam Corpus verum: sed coniunctim et ordine quodam relationis inter se connexis, quo modo prædicatum attribui suo subiecto solet. Nam verum Christi corpus de Pane prædicari, nec sanguis de vino, nisi modificata significatione non potest. Realem igitur præsentiam dum è verbis Institutionis Pontificij stabiliunt, næ miserè falluntur. Nec enim ulla est huius consequentiæ necessitas; Christum quia verax est et docere cupidus, omni tropo relicto solâ vocum simplicitate usum esse, religionemq;

nostram quæ tropum asserit, inter opiniones hominum et commenta numerandam esse. Quis enim tam futilis argumenti fallaciam non videt? Christus veritatis author et præses in ipso procinctu, cum clarissima perspicuitate doctrinam suam in animos discipulorum dimanare voluit, ita locutus est; *Hoc est Corpus meum*: ergo verba magistri simpliciter et prout litteræ sonant accipienda sunt, nec tropis indulgendum est vnde perspicuitati docentis obscuritas obducatur. Quis inquam tralatitiam illam, quam scholæ vocant, *fallaciam non causæ* non irridet? Nec enim qui tropo vel schemate locutionem suam exornat, ambiguè semper et obscurè loquitur. Fatemur hoc egisse Christum ut supremo illo alloquio à discipulis suis præclarè intelligeretur; sed propterea fateri non adigimur, illum tropis tanquam obscuritatem inducentibus, abstinentem, verba sua simpliciter et prout ad litteram sonabant accipi voluisse. Sunt enim tropicæ figuratæq; locutiones non paucæ, quæ claritate non adæquant modo simplices enuntiationes sed exsuperant: mitto quod in tropicis energia quædam significationis acrior, et exprimendi plerunq; emphasis efficacior inest. Tropis enim nulla cum perspicuitate contrarietas; sed ardentiori nonnunquam luce perfundunt

fundunt illam et irradiant. Sic qui more vulgato loquuntur, et inscientes orationi schemata intexunt, nulla tamen ambiguitate audientium auribus illudunt. Vnde liquet haudquaquam tropi vitium esse quod obscuritate laboret oratio. Christus autem in docendo cum nulla re frequentius utatur, non indelectatus fuisse videri potest troporum elegantiâ, nec ab illâ tamen timuisse orationi suæ obscuritatem. Sic enim ait Ioh. 10. 11. *Ego sum Pastor bonus*, quæ verba citius insiuunt, et maiori perspicuitate in animos auditorum, quam si simpliciter sed, languidius dixisset, *Ego sum similis Pastori*. Sic inquit Ioh. 10. 9. *Ego sum ostium*. & 14. 6. *Ego sum via*. & Luc. 8. 11. *Semen est verbum*: *Ager est mundus*: *Semen sunt filij Regni*: *Zizania sunt filij illius mali*. & Ioh. 15. *Ego sum vitis vera, vos palmites*. Luc. 23. *In manus tuas commendo spiritum meum*. Huiusmodi vero Tropis et schematibus cum tota Scriptura, cœlestisq; magistri redundet oratio, non est quod ambiguitatis insimulata, tam supercilioſe illa relegemus. Si dissentientium inde doctorum tumultus ali dixeris: bene est, habent homines quod intemperiei suæ et morum vitio, non troporum imputent. Sic assertâ schematum luce, majore tandem fiduciâ, id quod res est agedum statuamus. In

sacramentis scilicet nunquam nisi sacramentaliter, hoc est, figuratè Scripturam loqui, Christumq; cænæ sacramentum perspicuè, dilucidèq; instituere satagentem, oratione uti nec potuisse, nec voluisse nisi figuratâ: Ac proinde fidem nostram non opinione, non commento, sed verbo Dei quamuis figurato, claro tamen et perspicuo subnixam esse.

Sed huic assertioni nostræ ne nocitura adhæreat obscuritas, quantum fieri potest perspicuitati lirabimus. Aio igitur Christum si cænam instituens apertè fuerit et perspicuè locutus omninò figuratè locutum fuisse. Tropum enim intelligimus non falsum aliquid aut commentitium, sed loquendi genus et elegantius et efficacius quo res et facilius et euidentius explicatur. Nam si figuratam locutionem ab his Christi verbis remouerimus eaq; prout litteræ sonant, crassius intelligi voluerimus, illico tantâ caligine obscuritatis obruemus sermonẽ Christi, ut nec difficilior nec absurdior, possit excogitari: cuius rei testes idoneos habeo Capernaitas, qui Ioh. 6. *Durum hunc Sermonem et quem nemo possit audire*, aspernabantur: Nec illos modò, sed ipsos quoq; Pseudo-Romanos, qui perspicuis hisce, et ut ipsi volunt, simplicibus verbis explicandis, adeò sese torquent, ut ad

miraculum

miraculum et omnipotentiam Dei, quæ facili nodo nimia est, refugere cogantur. Perspicuitas igitur in Christi verbis nulla est, nisi figurata eadem esse concedamus. Quod ipsum, aduersarij nostri non nesciunt, cùm in hisce verbis, *Hic est sanguis meus*, ab obscuritate et difficultate purgandis, voce calicis rem in calice contentam significari lubentissimè fatentur. Quam locutionem figuratam esse ne infimi subsellij tyrunculi dubitauerint. Cæterùm si Christus aperte locutus est, quomodo locutum esse nemo bonus negauerit; tum certo certius est, illum de transubstantiatione non fuisse locutum: utpote quæ res tam inexplicabilibus obscuritatibus inuoluta est, ut illis ipsis nondum innotuerit, qui somnijs suis et commentis eam progenuerunt. Verùm si Christi verba facilia censeri debent, et nullis intricata molestijs; tum sane, modo sacramentali quo nomen rei significatæ signo tribuitur, et explicari et intelligi debere non est quod amplius dubitemus. Hoc enim loquendi genus, et facilitate suâ et pervulgato sacramentorum usu in omnium animos citissimè menteſq; illabitur. Sin autem in cænæ sacramento, sacrantisq; Christi verbis aliquid insit inusitatum, et (ut illi volunt) ab usu solenni alienum, sane procul aberit à tali

tali oratione quam requirunt, perspicuitas: Nam quod ab usu discedit, obscurius perhibetur. At quod ajunt salvatorem nostrum aperte locutum esse imminente iam discessu, sane suo se gladio jugulant. Si discessit enim, abiturientis illa verba Transubstantiationi quadrare non poterunt, vtpote, quæ Christum non discessisse, sed sub panis accidentibus velut poetica nube tectum, delituisse fingit.

Restat vt fidei nostræ rupem, ab assilientium calumniarum aspergine purgemus. Aiunt enim fidem nostram fluxam opinionem esse, quæ non expresso Dei verbo, sed inani commento innititur: nec enim scriptum esse, *hoc significat corpus meum*, sed *hoc est corpus meum*. Quasi nesciat hoc Planorum genus, gemino sensu verba expressa vocari: vno cum verba formâ suâ exprimantur, quæ scolastici verba formata vocant: altero cùm verba sensum manifestum inferunt, et neutiquam implicatum. Priori quidem sensu non expresse dicitur, *hoc significat corpus meum*, sed posteriore dici manifestum est, quandoquidem illa verba *hoc est corpus meum*, non alium audienti sensum ingerunt, quàm sacramentali pane *corpus significari*. Sic enim in sacris vsus obtinuit, ut rei signatæ nomen signo commodetur. Nec enim quia figurata sunt

verba,

verba, proinde expressa esse desinunt: omnium enim exemplorum quæ supra attulimus, verba figurata sunt, et ideo tamen nihilominus expressa. Sed ne ratione magis quàm authoritate diuina monstrum hoc oppugnasse videamur, agedum effata Scripturæ ponderemus. Act. 3. 21. Petrus in concione Iudæorum ait: *oportere cælum continere Iesum Christum, usq; ad tempora restitutionis omnium, de quibus locutus est Deus*: hoc est ad finem usq; mundi. Et Hæb. 10. Paulus ait, *Christus unâ pro peccatis oblatâ victimâ, in perpetuum sedet ad dexteram Dei, usque dum inimici eius fiant scabellum pedum suorum*: hoc est, ad finem usque sæculi. Et idem ad Col. 3. *Si resurrexistis*, inquit, *cum Christo, superna quærite, ubi Christus est ad dextram Dei sedens.* Christus, ait oraculum veritatis, in cœlum subuectus est, ibiq; sedet ad dexteram Dei, mansurus in æterno illo domicilio, donec res humanæ, iam ad exitum suum properantes, finem suum sint habituræ.

Procul igitur absit ab animis nostris hic furor, hæc insania, ut Christum carne vestitum, in his terræ sordibus denuo quæramus. At Papa jubet, Quid ille nobis imperet, qui Deo jubenti non obtemperat? Verum ipse cœlestis legislator, quasi iam tum cum in terris esset malas artes Pontificum præuidisset,

edicto suos admonuit, ne credulitati nimium indulgerent: *Si dixerint vobis*, inquit, *Ecce in deserto est, ne egredimini: Ecce in conclauibus, ne credite.* Matth. 24. 26. Iubet igitur ne fidem præstigiatoribus illis habeamus, qui dicunt, Ecce Christus in pane, in calice, in Altari, sed sibimet ipsi, qui dixit, in cœlo se remansurum, donec ad orbis uniuersi iudicium reuertatur.

Verùm illa Christi verba, quæ pro se facere Papistæ clamant, *Hoc est corpus meum*, diligentius introspiciamus. Extra controuersiam est in sermone de sacramentis, nomen proprium rei significatæ, sæpius ad ipsum signum et è contra traduci. Quod genus locutionis non usu modò quotidiano hominum politiorum, verùm authoritate quoque diuini sermonis comprobatum est. Sed quia vi pronominis *Hoc*, Tropum omnem ab hisce verbis excludi dicunt Pontificij, operæ pretium erit illius quoque naturam examinasse, causamq; indagari, illius Antipathiæ, quæ Tropum inter et *Hoc* pronomen, ab inepturientibus inducta est. Didicimus enim in scholis Grammaticorum pronomen *Hoc*, è demonstratiuis esse, nec alia vi pollere quam quà cognata valent, et eiusdem naturæ pronomina, *tu*, *ipse*, *ille*: Quæ cùm Tropum admittant, quare pronomen, *Hoc*, vel

incapax

incapax Tropi, vel aspernans habeatur? sed in alijs Tropum inseri, Christi sermo locuples est testis. *Ego sum Vitis*, inquit, *Ego sum ostium*. Quid in verbis de Calice nonne Tropus est, *Hic Calix*? Quid in illa cœlesti oratione, et egressa capacitatem humanam de templi demolitione, cum inquit: *Destruite templum hoc*, nonne Tropum inesse fatebimur? Tropi capax igitur et assuetum est pronomen *Hoc*. Nunc ad verbum *est*, in quo Transubstantiationis omne fulcimentum præstruxere, progrediamur.

At per Deum immortalem quid in hac vocula tantum continetur, ut male-feriatos inuitare potuerit ad illa insaniæ commenta, quæ nec audiri sine luctu, nec sine scelere narrari possunt? Nam quis à literis ingenio tam alieno est, vel adeo linguarum imperitus, qui nesciat, in Hebræa, Græca, cæterisq; non pari dignitate, verbum *est*, notare sæpe *significat*, idq; tam pluraliter quam singulariter. Ita Gen. 41. *Septem vaccæ sunt septem anni*. Apoc. 1.20. *Septem Stellæ sunt septem Angeli Ecclesiarum*. Quid in sacramentis veteris Testamenti, nonne Paschalis agnus illo nomine donatus est, quod rei significatæ proprium erat? vocatur enim Transitus, quia Transitum significabat. Et 2 Sam. c. 6. Arca fœderis, quæ signi vice fuit et pignoris

de

de præsentia Dei, Deus appellatur. Sic Apostolus inquit, 1 Cor. 10. 4. *Petra fuit Christus.* Verùm quod idem eodem locó scriptum reliquit, egregiè commentum illud de reali præsentia conuellit; Ait enim, *Patres nostros eundem edisse cibum spiritualem, eundemq; spiritualem bibisse potum.* Pabulum itaq; quo vescimur in cæna sancta, cùm spirituale sit, ubi reperient Pontificij, quod adferant in excusationem sui, cùm neglecto mysterio spirituali corpus humanum hospitibus apponunt? præsertim cùm ab ipso saluatore nostro præmoniti sint. Ioh. 6. ver. 3. *Spiritum esse qui viuificat, carnem nihil proficere*: ait enim, *verba mea Spiritus sunt et vita*, hoc est intelligenda modo spirituali, nõ illo crasso et fæculento, et contagione corporis corrupto, qui sicut olim pondere suo Capernaitarum mentes degrauabat in terram, ita tempestate nostra Papistarum animos ad res cœlestes erigi non permittit.

Multa præter hæc quæ commemorauimus, è sacris litteris testimonia depromi possent quibus erroneum corporalis præsentiæ figmentum confodiatur: Sed ne prolixitate nimiâ fastidium adferamus lectori, paucula tantum delibabimus. Inprimis autem Christum ipsum, Luc. 24. vers. 39. loquentem audiamus. *Contrectate me*, inquit, *et videte*,

Quia

Quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Quod effatum Christi realem omnem præsentiam ab Eucharistiâ secludit. Nam si veritas carnis Christi sensuum testimonio comprobatur, omnino sequitur in Eucharistia non esse Christi carnem, quia neque tangitur illic neq; videtur; nisi forte Christi corpus ita tenue fingant et subtile, ut sensuum omnium indicia, suâ subtilitate frustretur et eludat: quod ab humano corpore, quali se Christus induit, quàm sit alienum, superuacuum est hîc referre. Nec aduersarij negant, dum affirmatiuè colligimus, *hoc* palpatur et videtur, ergo corpus est, optima ratione consequens fundatum esse: Nam fieri nulla ratione potest, ut res incorporalis in sensum corporalem, visum quippe tactumue incurrat: Et hæc est illa consequentia, quam cœlestis ipse magister struit. Verùm negatiuè si colligas, inquiunt, non statim sua consequenti constabit ratio: nec enim eam saluator docuit *Hoc* non palpatur, non videtur, ergo non est corpus. Quicquid ideſt postea dispiciemus. Interea si promiscuè fatemur Christi Corpus esse quia videbatur et palpabatur, argumentum inde nobis inuicti roboris suppeditabitur, in Eucharistiâ scilicet vere panem et vinum esse, quia non visu modo et

tactu

tactu, sed olfactu gustuq; deprehenduntur. Et quemadmodum Christus ait, *Spiritus non habet ossa et carnem sicut me videtis habere*, sic et nos iure quam optimo dicemus, Christi Corpus non habet similitudinem et proprietates panis et vini, quales in hoc sacramento, oculis nostris et reliquis sensibus usurpamus. Argumentum igitur à sensibus affirmatiuè ductum, si reuera valeat, ut valere non negant, sequitur in Eucharistiâ verum panem verumq; vinum esse, quia veritas eorum testimonio sensuum probatur.

Sed et negatiuè colligi posse, quod illi negant, nunc probandum est exemplo familiari. Vbi materia est et forma, omnesq; partes veri hominis, illic est verus homo: quod ipsum aduersarij non inficiantur: igitur et negatiuè rectè concluditur, ubi nec materia, nec forma, nec partes, illic nec homo. Contrariorum enim, ut Dialectici docent, contraria sunt consequentia. Ad eandem hanc formam in sacris rite concludimus: Verus Christus natus erat ex Maria virgine, passus, sepultus, sedens ad dextram Dei: sed Christus ille quem in Eucharistiâ fingunt, neq; natus, neq; passus, neq; mortuus est, neq; sedet ad dextram Dei, verus ergo Christus non est, nec adorandus.

Sed ad aliud effatum Christi properemus.

Ioh.

Ioh: 14. 16. 28. *Proficiscor*, inquit, *ad patrem et relinquo mundum*: et *relinquo mundum et proficiscor ad Patrem*. Quod enunciatum ne quam inferat labem male materiato Eucharistiæ figmento, respondent Pontificij, Christum ex mundo commigrasse, et mortalium vitu, quoad *conuersationem humanam*, sed tamen inuisibili quadam ratione in mundo versari. Quæ verborum præstigiæ cùm nihil nisi fumum obtendunt ingenijs, non est quod operosius refutentur: Christus enim si corpus suum inuisibile societati nostræ insinuaret, non humano sed spirituali corpore induueretur, quod ante paulo suo ipsius ore negatum audiuimus. Deinde *mundum*, inquit, *relinquo*. At quomodo mundum ille relinquit, qui corpus quidem ex oculis hominum subducit, sed in mundo tamen millenis in locis quanquam inuisibilis præsto est? Cæterum absentiam suam aduentu Paracleti sese compensaturum promittit. Ioh 14. 16. Paracletus autem cùm inuisibilis auxilietur nostræ necessitati, sequitur Christum qui sui vice nobis inuisibilem spiritum substituit, visibile corpus suum è mundo sustulisse, nec amplius humani corporis effigie à nobis in terra quærendum esse.

Porrò Saluator noster Matth. 15. 27. *Omne quod in os ingreditur*, inquit, *in ventrem cedit*

dit, et per secessum ejicitur. At Christi corpus quod in Eucharistiâ comeditur, nec in ventrem cedit, nec ejicitur, sed solus qui deglutitur panis, Christi corpus igitur ore nō comeditur, ut Pontificijs delirium placet. Sed quod Mat. 7. v. 28, 29. legitur, haūd perfunctoriè cōsiderandū est: dicitur enim, *Quicquid extrinsecus ingreditur in hominem non polluere hominem*, et ratio sequitur, *quia non in cor, sed in ventrem ingreditur.* Vnde manifestum est, Christi corpus etiamsi ore manducaretur, in cor tamen ingredi non posse; ac proinde ex orali corporis manducatione nihil ad animæ nostræ alimentum, quæ spirituali gratiâ pascitur, accedere. Quemadmodūm enim cibus in os ingestus animum nullis pollutionibus inquinat, sic neq; sanctitatem illius puritatemue ab eodem vel inchoari, vel perfici certissimum est. Obganniunt Pontificij, Christum de cibo loqui qui corporeo nutrimento est destinatus; Christi verò Corpus animæ pabulum esse, illiq; sustentandæ proponi. Verūm eiusçemodi subterfugijs eludi veritas non patitur. Christus enim generatim non hoc aut illo, sed omni de cibo locutus est, qui ori ingeritur; neq; refert in quem vsum finemue comedatur. Illa namq; quæ tuendæ sanitati non alendo corpori sumuntur, quia tamen in os ingesta sunt, demerguntur in ventrem, et exitum sibi per

infera moliuntur. Quocirca non tantùm de corporeo nutrimento, sed omni re in stomachum delapsâ, verba Saluatoris accipienda sunt. Veruntamen quanquam ad Eucharistiam hoc fine Christiani non accedant, ut alimento corpora nutriant reficiantue, tamen extra dubium est, illo sacramentali pane corpora nutriri; periret enim aliàs analogia et conformitas quæ sacramentum inter et rem sacramentalem protinus intercedit. Sicut enim sacramento corpus, ita re sacramentali pascitur animus. Nec enim cuiquam dubium est, vino paneq; consecratis si qui se largius inuitent ali corpora, vitamq; produci posse; quod fieri non omnino posset, si nutriendi facultas omnis è Sacramento subduceretur. Sed in hâc iugulandâ insaniâ fortè nimij sumus. Mar. 16. 19. Act. 1. disertissimis verbis Chtistus in cœlos ascendisse, et ibidem ad sæculorum consummationem permansurus esse perhibetur: quæ Scripturæ testimonia cùm de præsentia corporali necessariò intelligenda sint, abunde constat haudquaquam alibi quàm in cœlis Christum quærendum esse, nec sine impietate et nefandâ in articulos fidei iniuriâ, inuisibilem corporis Christi in terris præsentiam à corruptoribus illis introduci.

Multa restant, sed è multis unum instar omnium est. *Pauperes*, inquit Saluator, Mat.

26. 11. *semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.* Quid ad expungendum corporalis præsentiæ commentum dici potest illustrius? sed illi rem omnium clarissimam tenebricosæ distinctionis attramento obscurant. Aiunt enim Christum visibilem præsentiam mundo subtraxisse, nec iam amplius opus esse, ut sibi laboribus fatigatum corpus unguento refocilletur; sed inuisibilem interim sacris interesse. Quod nugamentum cum absurditate suâ prudentibus stomachum faciat, nolo refutatione longiori geminare fastidium Lectoris.

Sed antequam è Scripturarum adytis excedimus, audiamus aurea Christi verba, quæ, *postquam bibisset*, mox moriturus elocutus est, *se nolle amplius bibere è fructu vitis.* Vinum, fructum vitis appellat, non suum sanguinem. Paulus etiam 1 Cor. 10. consecratum precibus panem, haudquaquam mutato nomine, panem vocat. Ait enim; *Quotiescunq; panem hunc ederitis*: quòd si commutatus in humanum corpus ille panis fuisset, vero rei nomini non pepercisset.

Hactenus igitur depromptis è diuino armamentario telis, horrendum et informe monstrum confecimus, quanquam humana quoq; ratione, nisi vires à pertinacia sumeret, angi strangulariq; potuisset. Nam si

Christi

Christi corpus, quod ab æterno decreto frangi non potuit, in panem, qui à Christo fractus et frustatim diuisus est, transubstantietur, quomodo cœlesti decreto constantiæ suæ rigor integer permanebit? sed instituti memores, fastidio legentium consulemus, relictis in impietatis suæ luto Pontificijs, qui dum sanctum cœnæ sacramentum per nefarium scelus in aucupium turpissimi quæstus conuertunt, *Catholici* et *Apostolici* nominis lachrymabilem jacturam fecerunt.

Exploso igitur toto Missæ Choragio, doctrinas aliquot, illius umbras æde Dei exigamus, utpote reluctantes diuinæ voluntati, et aperta rebellione desiscentes à Scripturis. Missæ sacrificium ut ante cognouimus, à Pontificijs propiriatorium pro vivis et mortuis perhibetur. Ex hac labe derivata clades est, et terris incubuit illa pestilens cohors febrilium doctrinarum; de peccato veniali; de remissione peccati pœna non condonata, de satisfactionibus humanis cùm in hac vita per operum merita, tum in futura per ignis purgatorij cruciatus. Quæ cuncta cùm doctrinam labefactent de plena Christi satisfactione, necessarium est veritatem Apostolici dogmatis, contra Pseudo-catholicorum errores, in debitam sibi dignitatem vindicare.

Confitemur igitur Iesum Christum uni-

cam esse solamque peccatorum nostrorum purgationem, illumq; plenariè pro debitis nostris Deo satisfeciisse. Quam de fonte veritatis haustam doctrinam, operæ precium est videre, quibus inquinamentis corrupere.

Fatentur ergo culpam peccatorum, et additam peccatis comitem, pœnam æternam, pœnitentibus equidem propter Christi meritum condonari; attamen remissa culpa nihilominus supplicia quædam remanere pœnitentibus ipsis, vel in hac vita suo ipsorum ære, vel in altera diris flammarum tormentis luenda. Quod malè materiatum purgatorij ædificium, duplici tibicine duarum distinctionum fulciuere. Prior est illa pervulgata distinctio, venialis, mortalisq; peccati; quasi peccatum ullum esset ita tenue, quod mortem non mereatur. Secunda, non degener ab ineptia prioris, remissionem in duas partes dispescit, culpæ scilicet et pœnæ, sic ut culpâ remissâ condonatâq; pœna tamen exsoluenda maneat temporalis.

Verùm confessioni nostræ præsidium è Scripturis arcessamus, et erroneam Papistarum doctrinam, quæ pœnas à nobismet ipsis vel hîc, vel alibi luendas, cum Christi satisfactione, tanquam inefficace coniungit, ab Ecclesiæ Apostolicæ limine procul arceamus.

Sic

Sic igitur Scriptura sonat. 1 Ioh. cap. 4. *Deus misit filium suum, ut esset propitiatio pro peccatis nostris.* Et 1 Timoth. 2. *Vnus Deus, unus Mediator Dei et hominum, homo Christus Iesus, qui semetipsum dedit redemptionis pretium pro nobis.* Christus igitur cùm semetipsum dederit pretium, quis adeo furori indulgebit, ut solutionem humanam a Deo flagitari putet? Et ad Hæb. 1. *Purgatione facta per semetipsum, sedet ad dexteram Maiestatis Dei.* Quid igitur ab ipso saluatore purgati, purgamentum quærimus aliunde? Nec silentio debet quod ad Colos. 2, scriptum est: *condonasse nobis Christum omnia delicta, deleto quod aduersus nos erat chirographo.* Condonatis igitur delictis, et rupto chirographo, non est quod amplius de solutione præstanda nos sollicitos habeamus.

Sed ad conuellenda purgatorij pedimenta progrediamur, et coitione prima, veniale peccatum explodamus, quod et Scripturæ contrarium, neq; rationi consentaneum est; Christus enim cùm de peccatis loquitur. Matth. 11. Vnum ipse mortale pronunciat, et nullis victimis expiandum, quod 1 Ioh. 5. *peccatum ad mortem et irremissibile* vocatur. Omnia vero reliqua condonari pœnitentibus asserit, non quasi mortis supplicium non mereantur, at beneficio suo quas commeruimus

mus pœnas, in gloriam diuinæ clementiæ nobis remitti. Christus igitur, ad quem iudicium hoc propriè spectat, unum mortale, spemq; veniæ transgressum, esse peccatum iudicat: reliqua quidem ijsdem esse supplicijs obnoxia, sed nõ citra spem veniæ; sed odiosus hic diuinæ legis intercessor Papa, multa sancit peccata mortalia, venialia multa; cui multitudini quomodo conueniet cum unitate?

Verùm audiamus alios ex eodem subsellio judices. Apostolus Ioh. 1. Epist. cap. 1. *Sanguis*, inquit, *Christi nos ab omni saluat peccato*, modo peccatum excipe contra spiritum sanctum. Si Christi sanguine purgamur ab omni peccato, tum nullum non mortale censendum est: venialibus enim superuacaneus est pretiosus Christi sanguis. Diuus autem Paulus omne peccatum ita clara voce morte condemnat, ut obscurum ea de re iudicium nemini esse possit. Ait enim ad Gal. 3. *Quisquis transgreditur legem est exsecrabilis Deo.* Et ante paulum in Deuter. 27. lata fuit eadem sententia. *Exsecrabilis est quicunque non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis.* Et 1. Ioh. 3. *Quisquis committit peccatum, legem transgreditur*, inquit Apostolus, et quis est ille qui non indies peccat? *Et qui peccat in uno capite legis*, inquit Iacobus

cap.

cap. 2. *peccat in omnibus*, et quis est dum in hoc terreno domicilio moratur, qui peccatum exuit? Nec Ezechielem audisse pigeat: *Anima quæ peccaueris morietur.*

Porro, quod ipsa ratio dictet animadvertamus. Hominum peccata contra legem veniunt æternam, et æternum Deum, mortis igitur æternæ commerentur supplicium. Quocirca Pontificij, qui sibi delictorum suorum veniam faciunt, peccataq; pœnis æternis subducunt, non Dei modò judicio, sed dictamini rationis aduersari reluctariq; putandi sunt. Nec iuvat eos distinctio, quam è cap. 1. Epist. Iacobi petunt, ubi dicit. *Cupiditas postquam concepit, parit peccatum, peccatum vero peractum gignit mortem*; perperam enim inde concludunt, aliquod esse peccatum quod mortem non gignit. Consequens enim hoc et erroribus et fallacijs scatet, quarum prima est à dicto secundum quid ad dictum simpliciter; Iacobus enim non de quouis peccato loquitur, sed actuali tantum: Altera consequentis. Non enim sequitur, si peccatum iam peractum mortem promeretur, idcirco peccatum intus conceptum, et cogitatione tantum informatum, mortis supplicio non teneri. Nam si rectè ex hoc Iacobi loco concluderetur, immanis absurditatum cumulus omnem religi-

onem obrueret, ipsam scilicet concupiscentiam et peccandi voluptatem cui soluto fræno tam libenter homines indulgent, è peccatorum albo numeroq; tolli. Longè igitur alia mens est et sententia Iacobi, nimirum, illos impiè facere, qui suorum peccatorum culpam à se rejiciunt in Deum, quandoquidem concupiscentiam fomitem et radicem omnium malorum impressam nobis et ingenitam circumferamus, quæ nisi fræno rectæ rationis compescitur eò tandem insolentiarum prorumpit, ut æternæ mortis supplicijs mactetur.

Sed altera iam reuocanda est ad censuram insana distinctio, de remissione culpæ, non pœnæ, quæ dictis adeo manifestis à Scriptura protelatur, ut mirum sit adeo væcordes reperiri, quibus audacia supersit, et temeritas ad obloquendum. Dicit enim Spiritus sanctus Psal. 32. *beatos esse quibus non imputantur peccata*: et ad Rom. 8. *Nullam esse condemnationem iis, qui sunt in Christo Iesu, et nullam aduersus electos supersesse accusationem.* Igitur accusatione sublatâ, condemnatione remotâ, neque pœna, neque supplicium, nisi per summam iniuriam, manere potest absolutos. Iniuriæ vero Deum insimulare, justitiæ fontem quis audebit?

Sic enim Deus ipse apud Esaiam cap. 4.

51. profatur. *Iniquitatum tuarum non recordabar amplius.* et cap. 44. *Deleui tanquam nebulam peccata tua:* quibus cœlestis oraculi verbis, quid aliud intelligi debet, quàm peractâ remissione peccatorum, nos pœnarum cruciatu exolutos esse? Nam illius peccati quod non est, supplicium tamen imaginari furor est et in Deum contumelia: Scimus enim iniustitiæ nullum genus esse capitalius, quàm debiti semel remissi, postea flagitare solutionem; peccatum vero cùm sit è genere debitorum, sanè qui pro illo semel remisso pœnas nihilominus et supplicium exigit, iniustitiæ purgari non potest. Quæ labes à iusto veraciq; Deo quantum absit, quis adeo væcors est qui ignoret? Cæterum quid ipsa ratio dictitet audiamus: pœnam scilicet, nisi ratione culpæ nunquam esse iustam, culpam igitur si tollas, pœnam simul auferri necesse est. Deus igitur si pœnam expetit, culpam non remisit, aut si remisit, pœnas amplius utpote summè iustus, ab absolutis non exigit: Culpa enim et pœna cùm sint è relatorum natura, quæ mutua necessitudine vel stant vel cadunt, alia sine alia, nec consistere nec intelligi potest. Quapropter cùm peccata nostra merito satisfactionis suæ Christus deleuerit; etiam inuitis fatendum est, supplicia quæ peccatis debebantur, ab eodem re-

missa fuisse et in æternum deleta.

Sed hoc insanum dogma laqueos ipsum sibi nexuit inextricabilium absurditatum. Nam si veniale peccatum, quod leuiore temporaliq; pæna luitur, ut illis quidem placet, etiam cùm remissum et condonatum est, authores tamen suos ad perferendos supplicij cruciatus obligat, quæ differentia, quodue discrimen erit inter remissum peccatum, et non remissum? peccatum enim, obnoxio pænis adhuc peccatore, neq; remissum dici potest, nec cogitari.

Nec causam inde meliorem faciunt, quod fidelium aliquot exempla recitant, in quos peccatis iam olim sibi remissis, pænæ tamen illæq; graues expetebant. Nihil enim inde roboris accedit ipsorum sententiæ. Nam supplicia et pænæ peccati in solos impios detonant: stipendium enim peccati mors est. At calamitates et mala quæ in bonos cadunt, vel paternæ castigationis indicia sunt, vel fidelium robur et constantiam probant. Huius enim vitæ mala quanquam peccati pænæ sint, et improborum contumaciam ulciscantur, inde tamen haudquaquam sequitur, eadem in fidelibus quorum peccata Christo condonata sunt, suppliciorum obtinere naturam. Solent enim a diuinâ bonitate fidelibus immitti, non tanquam ultores quia

peccarunt,

peccarunt, sed monitores ne in posterum peccent: Nam si rerum suarum animus oblitus torpeat, hoc quasi stimulo, cura et diligentia rerum cœlestium excitatur. Si libidine voluptatum inescatus terræ nimis obdiat, hoc velut unco iniecto ad generosiores amores sursum erigitur.

Verùm relictis hisce nugamentis, tempus est humanas citare satisfactiones ad tribunal veritatis, et indagari quo iure quaue iniuria venerunt in possessionem Christi, qui solus et unus pro peccatis nostris patri suo plenè satisfecit. Qua de re si testibus sacris tabulis experimur, haud dubium est, quin causa cadant Pontificij. Principem igitur in dicenda sententa Saluatorem ipsum, peracto iam sacrificio, auscultemus. *Consummatum est*, inquit: Quid consummatum est? Nonne redemptio generis humani? nemo negat. Satisfactionum igitur quis usus humanarum, ubi redemptio suis à Christo numeris absoluta est? Et hæc animam agentis Christi verba, suo quoque testimonio Paulus approbat. Hebr. 10. *Vnicâ oblatione consummauit eos in perpetuum qui saluantur*. Et 1 Cor. 1. *Christum vocat nostram redemptionem*, et alibi, *pretium redemptionis*. Quæ verba, Papistarum intemperiem sanare poterant, nisi penitùs in viscera superbiæ pestis descendisset.

Sed

Sed quæ contra regerant, attendite. Christum quidem satisfacere solum, sed ita tamen ut adhuc quotidiè satisfaciat in pœnitentibus et peripsos. Quid hoc monstri est? Adeone frontem deperijsse de rebus! ut, cum Scriptura Christum per semetipsum satisfeciisse dicat, in tanta luce mortales reperiantur, quos affirmare non pudet, in pœnitentibus, et per illos, Christum satisfacere? semel, inquit sacra pagina, satisfecit Deus. Immò semper et continuè satisfacit, aiunt Papistæ. Quem ad finem se iactabit hic furor, et maiestatem contemnet Scripturarum? quæ Christum patiendo moriendoq; satisfeciisse pro nobis, omnibus ferè paginis inculcant.

Et per Deum immortalem, nonne vox ipsa satisfactionis apertum reddit, remissa peccata, condonatasq, pœnas esse. simulac pro peccatis aliunde satisfactum est? Christus igitur cùm satisfecerit, illâq; satisfactione peccatorum pœnarumq; remissionem nobis impetrauerit, ubi locus erit humanæ satisfactioni, cùm neque debitum ullum reliquum sit quod expungat, neque pœna quam auertat?

Sed reuertamur ad oraculum Scripturæ; Diuus Paulus 3. ad Titum, ait: *Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum Dei misericordiam*

misericordiam saluos fieri. Quocirca si gratuita Dei misericordia peccata nostra debitæq; peccatis pœnæ Christi meritis condonantur, alienum est à pietate, merita humana in societatem intrudere diuinæ satisfactionis, haud sine mediocri contumelia Saluatoris. Et Eph. 2. *Gratia estis salnati per fidem, idq; non ex vobis, Dei donum est, non ex operibus ne quis glorietur.* Si non è nobis, si Dei dono profluxit in nos saluatio, quid humanæ satisfactionis munimentis insistimus? Et Eph. 1. *In Christo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum, ex diuite ipsius gratia.* Cùm igitur è diuite Dei gratia, per Christi merita, redemptio, peccatorumq; remissio, in egenos omnium mortales dimanauit; furor est ab hominum collapsa facultate solutionem flagitare; quam è copijs suis iampridem præstitit homo-Deus.

Prodeat nunc in medium ignis ille fatuus, quem Purgatorium vocant, quo corporeæ pestes, ut illis placet, et inolitæ penitus animis concretæq; labes, ubi vita miseros reliquit, exuruntur. Atque hic est ignis ille, quē à Monachis Culinarijs accensum, tot impendijs et nutrimentis Pontifices aluerunt, cuius incendium nec viribus hominum, nec totis infusis fluminibus, sed una sanguinis Christi gutta restinguitur. *Sanguis enim Ie-*

su

su Christi purgat conscientiam, ait ille maximi Magistri magnus discipulus, Hæb. 9. *et purgat nos ab omni peccato*, dicit ille dilectus Deo Iohannes, 1 Epist. 1. *Christus se tradidit*, ait, *pro Ecclesia, ut eam sanctificet, purgans eam lauacro aquæ per verbum, ut sisteret eam sibi gloriosam, non habentem maculam aut rugam.* Quocirca cum pollutis animis, sub Christi sanguine scelus infestum eluitur, igne non opus est quo purgemur.

Porro cùm egressos è vita statim excipiat æternitas, nec igne, qui tempore, nec cruciatu, qui metis annorum circumscribitur, animæ possunt exagitari: statim enim à morte ius suum tempori abrogatur, et in eius vicem succedit æternitas. Vnde Paulus ad Corinth. 2. cap. 4. *Quæ cernuntur*, inquit, *temporaria, quæ non cernuntur, æterna sunt.* Et Petrus cap. 5. *Nos vocauit ad æternam gloriam, postquam paulisper hîc afflicti fuerimus.* Imò Scriptura passim, rectè viam instituentibus, aditum velocem in cœlos, non interiecta cruciatum morâ, nec intercedentibus quidem purgamentis, ostendit. Ita in Apoc. 14. *Beati*, prædicantur, *qui in Domino moriuntur, qui requiescunt à laboribus suis.* Ita Luc. 23. Christus ipse latroni resipiscenti promittit: *Hodiè mecum eris in Paradiso.* Et Paulus 2. ad Corinth. hoc solatio fideles demulcet: *Scimus,*

mus, inquit, *si terrestris huius domus nostra tabernaculum dissolutum fuerit, nos ædificium ex Deo habituros, domicilium æternum in cœlis.* Post mortem, inquit, ubi corporis vinculis animus elapsus erit, non iterum carcere claudetur, ubi pœnis et supplicijs, exerceatur, sed rectà commigrabit in cœlos, ubi gaudijs in æternum et beatitudine perfruatur.

Porrò quis ignorat in hoc mundo locum, et in hac vita tempus ad pœnitentiam mortalibus indultum esse, relictaq; semel tellure, vitaq; amissa, nec pœnitentiæ locum, nec veniæ superesse? Sic enim Apostolus 6. Galat. *Quicquid seminauerit homo, hoc et metet: nam qui seminauerit carni suæ, ex carne metet interitum; qui vero seminat spiritui, ex spiritu metet vitam æternam: porro ne benefacientes segnescamus, dum tempus habemus simus benifici erga omnes.* Et 2. ad Corinth. 5. *omnes nos comparere oportet coram tribunali Christi, ut unusquisq; reportet, quæ in corpore fecerit, vel bonum vel malum:* et ad Heb. 2. *hodiè audiamus vocem eius.* Nam neglecta vitæ præsentis occasione surdum precibus et implacabilem lachrymis Iudicem offendimus.

Hactenus igitur illa religionis carcinomata quæ Missa peperit, ense verbi Dei resecuimus: ordo postulat, ut ad alia progrediamur, quæ neque leuiorem iniuriam Christo

neque

neque minorem Scripturis intulerunt contumeliam. Ac intrantibus in ipso limine, multis stipata delirijs, insert sese sanctorum Angelorumq; invocatio, et latria Idolorum, quæ vetante Deo, et reclamante Scriptura, sedem sibi fixit in æde Dei. Nam si Patriarcharum, Prophetarum, omniumq; illorum, qui fide spectati et sanctitate, sub utroq; fœdere nobis in exemplum vixêre, vota precesq; consideremus, haud ullas diuis, at omnes Deo sacratas dicatasq; reperiemus. Si mandata Christi vel Apostolorum, de ratione precum instituendarum animo repetimus, haud dubiè constabit, ad unicum Deum, per Christi merita, nos contendere iussos esse, vetito interdictoq; Sanctorum Angelorumq; cultu. Coloss. 2. sic enim Psal. 50. Deus ipse iubet edicto: *Invoca me in die tribulationis, et eruam te et honorificabis me*: sic Soph. 3. *Invocent omnes nomen Domini et seruiant ei.* Et huic omnes mandato paruêre qui suis obtemperare Deum precibus desiderarunt. Verùm ne quis simulatâ diuinæ maiestatis reuerentiâ mortales, ut tantis honoribus indignos, ab illius congressu arceret, utpote quæ sine pararijs et interpretibus Sanctis ab infimorum ordinum petitionibus adiri non debeat, ipse Christus ut occurreret huic dolosæ machinationi, verbis illis quæ timido fiduciam

ciam et alacritatem dubijs adserant, omnes promiscuè ad se vocat et inuitat, 11. Mat. *Venite ad me omnes qui fatigati estis et onerati, et ego faciã ut requiescatis:* et 14. *Quicquid petieritis in meo nomine, hoc faciam, Ego sum via, veritas et vita, nemo venit ad patrem si non per me*: Non per diuos et diuas, ait, sed per me. Sic in precibus idem discipulos instituit: *comprecamini*, inquit, *Pater noster*: Non tu Diue, Diuaq; cui pietas nostra cordi est. Ergo Paulus 8. ad Romanos, *Spiritum Sanctum* affirmat *in nobis inenarrabili gemitu vocare Abba pater*. Per Christum igitur aditus piorum precibus aperitur ad Patrem, *Christum enim in cœlis habemus aduocatum*, inquit sanctus Ioh. 1. Epist. cap. 2. non beatam Virginem, non Sanctos; nec habuimus modo, sed habemus.

Sed occurrunt Pontificij Christum mediatoris officio functum, liberando redimendoque genus humanum, intercedendi precandique curam et munus, diuorum pietati demandasse. Quasi commenti tam insani ludibriũ à *Paulo* non exigeretur, qui 1 Tim. 2. 5. et c. 8. ad Rom. *Christum esse* dicit, *qui mortuus est, imò verò etiam qui excitatus est: qui etiam est ad dextram Dei, qui etiam postulat et intercedit pro nobis*. Christus igitur, in cœlo nobis aduocatus, et causam pro nobis agit, apud patrem,

rem. Quapropter Invocatio Sanctorum cum neq; rebellionis in Deum, neque contumeliarum in Christum, nec injuriarum in Scripturas purgari possit, Apostolici dogmatis existimatione deiecta, finibus Ecclesiæ exterminanda est. Nam cùm Ecclesia, cui precum instituendarum jus attribuunt Pontificij, Christo nupta, mariti sui mandatis obsecundare debeat, aliorum præposteræ iussiones, et à Christi mandatis alienæ, respuendæ sunt.

Sed priusquam ad alia ferrum conuertimus, operæ pretium erit acie rationis etiam huius mali fibras exscindere; Deus enim, cum peculiari prærogatiua cordium humanorum cognitionem uni sibi vindicauerit, impietatis et blasphemiæ se reum facit, quicunq; Sanctos in partem admittit eorum, quæ Deo sacra dicaraq; sunt.

Hanc autem Deo sepositam esse, dubitare non potest qui verba Prophetæ, 1 Regum 8. vel fando audiuit: Ait enim, *Tu ô Deus nosti solus cor omnium filiorum hominum.* Et Ier. 17. *Prauum est cor hominis et inscrutabile, quis cognoscit illud? Ego Dominus scrutans cor, et probans renes.* Pontificij verò tantam animorum nostrorum notitiam Diuis suis attribuunt, ut eos etiam precibus obtundant. Neque finis hic est absurditatum. Absurdum

est

est enim illum precibus invocare, in quem non credis; ergo vel fræna laxent impietati, credantq; in Diuos quos comprecantur, vel redeant ad sanitatem, et preces auertant à Diuis, in quos credere videri nolunt.

Porrò. Quicunque venit alijs aduocatus, causam illorum habeat perspectam inprimis opus est, quibus operam suam est nauaturus, et vota petitionesq; clientum offerat tanquam suas, personamq; suam pro clientum personis usurpet. Sancti verò mortali vita defuncti; deposita cognitione nostri, in curas huius seculi non eunt. Sic enim Isaias 63. 16. *Abraam nescit nos, nec Israel nos cognoscit.* Et Iobi 14. dicitur aperte. *Parentem mortuum nescire conditionem liberorum suorum, num in dignitate sint constituti, necne.* Verùm 9. Eccles. planius affirmatur, *Quod mortui nihil norunt amplius, amor et odium eorum perierunt, nec partem habent in hoc sæculo, in opere quod sub Sole geritur.*

Infinitum foret omnia proferre quibus Inuocatio Sanctorum exsibilatur. Ergo memores institituti, litemus breuitati, relictoq; Diaboli nefario commento, latrian simul et doulian, quas sibi soli, suæq; gloriæ Deus asserult, Matth. 4. eidem lubentibus animis et deuoto pectore præstemus, calcemusq; viam illam quam magni illi viri Patriarchæ, Propheræ,

et Apostoli instituerunt, quæ per Christum, ambagibus omissis, rectà ducit ad Deum; quæ vestigia si persequamur, dextro lydere viam affectabimus in cœlos, dum falsi præstigijs Pontificij et fallentes, inter abrupta confragosaq;, deuijs erroribus fatigati per ærumnas et incommoda farisçunt.

Sed tempus est Imaginum adorationem, freti diuinæ jussionis authoritate, exigamus; Deus enim, ut animos hominum, pronos in superstitionem, ab impietate tam exsecrabili deterreret, ipse tonitrui voce cauet edicto: *Ne quis sculptile sibi faciat, neque similitudinem eorum, quæ supra sunt in cœlis, nec eorum quæ sunt in terris infra, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra, ne quis adoret ea, neque colat.* Et Moyses ille fidelis æconomus in domo Dei, seriò populum monet, Deut. 4. ut ab illa contagione sibi caueant: *Custodite igitur sollicitè*, inquit, *animas vestras, (non vidistis aliquam similitudinem in die quo locutus est vobis Dominus in Horeb, de medio ignis) ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem.* Et Deutr. 12. *Dissipate aras eorum, et confringite statuas, lucos igne comburite, et Idola comminuite, disperdite nomen illarum de locis illis. Non facies ita Domino Deo tuo.* Et ibidem ver. 11. *Cave ne requiras cæremonias earum, dicens, sicut coluerunt gentes*

deos

deos suos, ita et ego colam: Non facies similiter Domino Deo ivo. Nec Apostoli minore diligentia populares Christianæ religionis admonuêre. *Filioli*, dicit Iohannes 1 Epist. cap. 5. *Cauete vobis ab Idolis. Ne estote Idolatra*, clamat ad Corinth. pius ille Zelota Paulus, 1 Epist. cap. 10. *Sicut quidam eorum. Dilecti mei fugite ab Idolis.* Quæ monita, quanquam præcipites ad Idololatriam animos sufflaminare potuissét, nisi voluntarijs studijs et conatu Pontificij suam in se perniciem irritarent. Imo nè lege, qua cultus Idolorum vetatur, animi vellerentur, eam è decalogo sacrilega temeritate despunxere, consarcinatoq; centone detritissimæ distinctionis, flagita sua tegere conati sunt. Aiunt enim Ethnicarum Imaginum adorationem lege diuina prohiberi, Christianarum vero minimè, sed ipsa se produnt vitia studio latendi. Deus enim non modo vetuit Iouem et Mercurium, factasue in formam illorum statuas, honore diuino coli, sed populum suum ab Ethnici cultus imitatione deterruit, imaginemq; sibi vel statuam poni vetat, cũ ait: *Non facies similiter Deo tuo*: Licuisset idem deprehensis in scelere Iudæis ad sui discriminis excusationem attulisse, non Ethnicas à sese statuas, sed Iudaicas coli. Verùm alia mens legislatoris, alia quoque mandati sententia fue-

rat. Non inquit Apollinem aut Mercurium celi vero, sed mihi statuam poni nolo, fictamq; in mei similitudinem imagunculam detestor, cultum meum ab inquinamentis illis intactum volo, gentium odi profanos ritus, et a meis sacris arceo. Moyses etiam cùm rerum memoriam in Horebo monte gestarum, in concione populi renouaret, illic quippe nullam oculis imaginem apparuisse, ne phænomenis ullis ad fabricam statuarum abuterentur, haudquaquam de Dijs gentium egisse, verum hoc inculcasse populo putandus est, Ideo Deum ab oculis omnium ibi rerum diuinarum imagines remouisse, ne quæ daretur inclinantibus ad superstitionem occasio, quæ vel ad fabricam, vel ad cultum imaginum inuitarentur.

Nec ideo Deo purgati sunt, quod dicunt se non adorare statuas et imagines tanquam Deum. Idem quoque prætextum impietati suæ Pagani sum pserant; sed inclinare se statuis edicto Dei veritum est, nam cultus et inclinatio cum paris eiusdemq; naturæ sint, à Deo pariter prohibentur. Qua de re dubitare nequeunt, qui Deum *Eliæ* loquentem in historia Regum 1. Chron. 19. audiverunt. Illic enim cùm veræ fidei doctrinæque mancipes describere vellet, eos hoc elogio insignivit, *Quod genu non flexerint coram Baal.* Et

cui bono tandem imaginum cultus? Vtharum, aiunt, adminiculo subleuemur ad Deum, sed quid cælestis ad hæc magister? *Veri dicet, adoratores adorabunt patrem spiritu ac veritate.* Non statuarum igitur et imaginum pompa, quam domo sua Deus eiecit, sed animi simplicitate et puritate cordis, quod ædis diuinæ solum relictum est ornamentum.

Recisis itaque Pseudo-Catholicorum exitiabilibus doctrinis, quæ regium Christi officium Primatu Papæ, sacerdotale, sacrificio Missæ, natisq; millenis è Missa diris, non obscurarunt modo, sed aboleuerunt; Consequens est ut illa quoque dogmata amputemus, quæ Prophetricum saluatoris officium tam ignominiose violarunt. Nam quid est si non hæc contumelia est, Christum Iesum datum nobis à Deo Prophetam, Pontificem nostræ professionis, in administranda domo sua, familiaq; erudienda Moyse fideliorem, insimulare indiligentiæ, quasi non omnia quæ sunt ex vsu nostro ad salutem consequendam in sacris litteris suppeditasset? Ita fit enim ab importunissimis Aristarchis, qui Scripturam imperfectionis damnare veriti non sunt, cùm tamen ad Timotheum Paulus 2 Epist. cap. 3. verbis expressis affirmet: *Sacras Litteras, quas à puero nouerat, ipsum*

posse sapientem reddere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Iesu. Omnis enim Scriptura, inquit, *est diuinitus inspirata, et utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ac institutionem quæ est in iustitia, vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum perfectè instructus.* Quæ labes igitur imperfectionis in Scriptura reliqua est, si per illam homines ad perfectionem euecti, cunctis ad virtutem instrumentis locupletentur? Corinthios huius etiam admonet Apostolus *vti discant supra id quod scriptum est non sapere*, quoniam in illis quæ scripta fuerant, omnibus absoluta numeris erat perfectio. Sic Euangelista Ioh. 20. multa per Christum edita signa dicit, quæ non sunt scripta in hoc libro: *Hæc autem scripta sunt vt credatis Iesum esse Christum Filium Dei, et vt credentes vitam æternam habeatis per nomen ipsius.* Ergo credentibus ad salutem sufficit Scriptura.

Quod de quibusdam Epistolis Pauli obiiciunt, ineptum est, et niue frigidius, quasi controuerteretur utrum in omnibus Apostoli litteris, an vero tota in Scriptura perscripta sint omnia, quæ beatitudinem promouent et salutem.

Sed operæ pretium est arcnanum illud penetrare, quod Pontificios ad iudicij tam dementis iniuriam commouit. Ac perscrutantibus

tibus apertum euadet, ideo damnatam imperfectionis esse Scripturam, ut traditionum nugamentis, et intemperantissimæ libidini quidlibet excogitandi, pateret aditus in Ecclesiam honestior, quæ tantis inuentionum humanarum cumulis obruta iacet, ut vix ullum appareat institutionis diuinæ vestigium. Verùm ne parum hoc ad contumeliam videretur, è manibus et oculis hominum Scripturam surripuerunt, eiusq; lectionem grauissimis pœnis propositis interdixêre, quanquam cœlestis ipse Magister Iohan. 5. 39. omnes adhortatione seria commonuerit, ut *Scrutemur Scripturas, in illis enim vitam æternam contineri.* Et ne sine præeuntibus piorum exemplis diligentia nostra fatisceret, industria Beræensium honestissima commendatione exornatur Actor. 17. ver. 11. *Quod Scripturas inter se contulere.* Timotheus etiam, ut sæculis futuris exemplo foret, insigni *pura matris à teneris annis innutritus est Scripturis.* 2 Tim. cap. 3. ver. 14. et 15. Et in Apocalipsi, *Beati*, prædicantur, *illâ qui legunt.* Nec inuitamur modo, sed iubemur. Deut. 6. v. 6. Prou. 2. v. 4. et 5. Isaiæ 34. 16. Imò ne vel in sacris ieiuni et veternosi audientium animi Scripturæ pascerentur alimento, lingua non intellecta celebrari sacra placuit depeculatoribus humanæ salutis, cùm tamen ex-

pressis à Paulo verbis 2 Cor. 14. cap. peregrina in Ecclesia lingua, interpretatione non adhibita, tanquam inutilis imo nocitura prohibeatur.

HActenus igitur illa breuitate, quæ libellum hunc decere visa est, Ecclesiam Papanam, neq; *Catholicam*, nec *Apostolicam*, non ab humanâ ratione, sed è diuinis Archiuis depromptis argumentis, ingenijs haud aspernantibus veritatem ostendimus. Restat ut quod initio propositum est, testibus ijsdem, eandem nec *Romanam* esse, quâ gloriâ se iactat insolenter, euincamus. Quæ palma facilis erit acquisita, si doctrinam à diuo Paulo traditam Ecclesiæ Romanæ, quæ tum cunctas ferè gentes et fide et sanctitate superabat, cum nouis et musteis Papanæ Synagogæ dogmatibus, cui fides una cum sanctitate deperijt, æquâ judicij rectitudine, neque studio rixarum, sed amore veritatis impulsi, comparemus. Hinc enim intuentibus manifestum euadet, quantum altera præstet alteri, imò quam nihil in Papatu reliquum sit, quo tanti nominis dignitatem sibi vindicare posset. Imo constabit indagatori veritatis, quanta sortirò tenebris obtigit et luci, tantam esse Romanæ Ecclesiæ cum Papatu concordiam: sed antequam comparare doctrinas aggrediamur, operæ-pretium erit occa-

sionem

sionem quæ Paulum ad hanc scribendam Epistolam impulerit, indagari, summaq; eius fastigia strictim percurrere, ut et inde discrimen quod ostendere nobis animus est, manifestius eluceſcat. Par et eadem ferè causa quæ Paulum scribere Galatis impulit, et hoc ad Romanos alloquium prouocauit. Iudæi complures ad fidem conuersi, sedibus suis eiecti duro in exilio sparsim inter gentes inquilini degebant, persuasi quanquam Euangelio parerent, cæremonias tamen ritusq; Mosaicos nequaquam exuendos esse, Quæ præpostera Iudæorum credentium opinio, magnarum simultatum inter ipsos et gentes, tristiumq; rixarum causa fuit, et fomes. Iudæi quadam inueteratâ priuilegiorum suorum superbiâ Gentes dispiciebant, elatiq; dignitate suæ gentis cui credita fuerant eloquia Dei, magnificisq; promissis posteris Abrahami factis ritus Mosaicæ legis velut ad iustificationem utiles conducibilesq; urgere non desinebant. E contra gentes inani quadam iactantiâ libertatem suam et immunem à jugo Mosaicæ legis ceruicem ostentantes, Iudæis tanquam mancipijs, et reiectis à Deo propudijs insultabant. Quam mali moris et pernitiosi exempli controuersiam ut componeret Apostolus, hanc (quantum opinari fas est) Epistolam ad tumentes partium studio

Romanos

Romanos dedit, cùm ut exulceratas prauâ contentione mentes sanaret, ingeneraretq; fidelibus sobriam opinionem sui et mutuam charitatem, tum ut imbecillos et vacillantes animos Euangelicam fidem plenius et accuratius edoceret. Statim igitur ab ipso limine diuinâ quadam eloquentiæ grauitate contendit euincitq; neque Gentes sapientiâ suâ, prudentiâq; naturali, neque Iudæos superstitiosâ Mosaicæ legis obseruantiâ iustitiam assecuturos esse, sed utrosq; merâ gratiâ meritisq; Christi per fidem iustificari coram Deo: totamq; de fidei iustificatione doctrinam exemplis et authoritate sacrarum litterarum egregiè firmat et illustrat: Ac ne quis diuino munere gratiæ ad licentiam et libidinem abutatur, ad vitæ nouitatem, ad integritatem sanctitatemq; morum, oratione graui seuerâq; fideles adhortatur. Ad repudium Iudæis à Deo missum quod attinet, ita quidem se rem habere non abnegat, attamen ex eo Iudæos ad desperationem adigi, vel Gentes ad fastum et superbiam erigi vetat, quandoquidem Israeli quidem obduratio in pænam cesserit infidelitatis, et quidem ex parte tantum donec plenus ille numerus Gentium introieret in septa Dei: interim Electos Iudæorum gratiæ participes esse et in eandem reiectaneos redire posse si exutâ infidelitate

sanam

sanam mentem applicuerint Deo. Contra Gentes mera quadam indulgentissimi patris clementia ascitos esse et adoptatos in familiam Dei, sed ea conditione, ut submissa animi sobrietate dignos sese præbeant tantæ benignitate. Cui disputationi subjicit admonitionem sanè grauem et seriam de retinenda colendaq; mutua charitate, præscriptoq; tandem libertatis Christianæ temperamento, ne vel gentes existimarent, se legum obsequio solutas, quiduis pro libidine circa res medias facere posse, quamuis cum grauissima fratrum Iudæorum aut infidelium offensione coniungeretur, vel contra Iudæi nimiâ teneritudine et imbecillitate cuncta Gentium facta ad offensam raperent, et ad scandalum interpretarentur, præfigens libertati Christianæ scopum *ædificationem*; regulam verò et normam quâ dirigatur, CHARITATEM et FIDEM. Sed hæc operosius prosequi superuacaneũ est. Iam nunc comparare doctrinas incipiamus.

Paulus imitator Christi, cuius ad exemplum Ecclesiam erudiuit, in ipso litterarum exordio, Christum asserit unicum esse filium Dei patris, secundùm naturam humanam genitum ex semine Dauidis, eumq; conceptum è spiritu sancto, natumq; ex Mariâ virgine, solum adorandum colendumq; præcipit. At

Pseudo-

Pseudo-Romani cùm præter hunc innumeros sibi farrinaceos et siligineos in Missæ sacrificio Christos fabricentur et adorent, potissimum euertisse religionis columen et à Romanorum institutis defecisse iudicandi sunt. ver. 8. *Deo gratias agit per Iesum Christum*, et eâ disciplinâ, quam hauserat ab ipsa veritate, Romanos instituit, ut inconcussâ fiduciâ per Iesum Christum precaturi contenderent ad Deum. Papa verò vicarius Auerni, despecto contemptoque Christo, Sanctorum aduocatione quærit aditum ad Patrem, et impijs Diuorum Diuarumq; comprecationibus, omnem Romanæ religionis et doctrinæ sanitatem ita corrupit, ut nihil ab illâ magis alienum esse possit, quam hoc hæreseos Papanæ valetudinarium; versu vero 9, *Se seruire Deo* dicit *in Spiritu*, innuens Deum omnino solum colendum et adorandum esse, sicuti Christus apud Matth. 4. 10. præcepit: *Dominum Deum tuum adorabis et ei soli seruies.* Igitur si nulla creaturarum adoranda est, multo minus imaginem et statuam adorari conuenit, quæ fabrili manu dedolata formam pro fingentis arbitrio accepit; si nec viuus quisquam præter Deum, minus ergo vitâ defunctus adorari debet. Sed Pseudo-Romani tantam imaginum et statuarum Cateruam in Ecclesijs consecrarunt, vt facilius

sic

sit in eorum imperio *Dium* quàm hominem reperire; quo exsecrabili commento cultum à Paulo soli Deo dicatum, dum saxorum et stipitum adoratione profanant, ab eâ religione se prorsus alienos ostendunt, quam ab Apostolo Romani didicerunt. Hoc eodem Pauli telo jugulatur etiam illa ridicula latriæ et douliæ, quam somniant distinctio: quia colere et seruire semper in sacris idem significant. Rom. 7. 6. 12. 11. 16. 17. Col. 3. 14. Eph. 6. 7. Act. 20. 19. Phil. 2. 22. &c. His enim omnibus et singulis sacrarum Tabularum testimonijs euictum est, horum vocabulorum differentiam re nullam esse, sed à fraudum artificibus inuectam, qui cum succum omnem et sanitatem Romanæ religionis amiserint, fuco quodam et pigmento verborum eandem mentiuntur. Ver. 13. precatur et optat, ut ab institutâ ad Romanos profectione *fructum aliquem habeat inter eos*; hâc enim mente peregrinationem secum agitabat, ut mutuo commercio commodum et utilitatem et incrementum fidei alter alterius augeret. Cui Paulinæ peregrinationi, cuius ipse Romanis exemplum dedit, immane quantum distent Pseudo-romanorum vagæ discursitationes, dum alij Hierosolymam, alij Romam, alij alia in loca, superstitione cæci et væcordes ad exsoluenda coram saxo

purpurato

purpurato vota, ne quicquam interminante Deo, sine fructu itineris, sine laboris utilitate discurrunt. Ver. 14. *Græcis et Barbaris, sapientibus et stultis debitorem se profitetur, ut prædicet.* Quod debitum bonâ quoque fide persoluit, omnibus enim Euangelij sacra perscripsit. Igitur si nulla gens tam barbara, tam hebetis ingenij, tam imbecilli in literij reperiatur, quam Euangelij participem facere vel dicendo, vel scribendo dedignatus est, quomodo Pseudo-romanis cum Paulo conueniet, qui Laicos omnes, ut illi vocant, lectione Scripturarum tanquam profanos arcent? sicut enim salutis Euangelium ad omnes perinde pertinet, ita sanctarum tabularum, in quibus illa salutaris doctrina continetur, omnibus potestatem fieri non diuinâ modò jussione, sed et ipsa naturali æquitate cauetur. Sic lex Mosaica cùm in omnes pariter Israelitas extenderetur, ipsius etiam legis cognitio, nemine excluso, promiscuè permittebatur. Deut. 13. 12. In hoc igitur religionis articulo quantum à Romana Ecclesia degenerarunt res ipsa vociferatur. Accedem illo cap. ver. 17. *Iustus* (inquit Apostolus) *ex fide viuet*; quam doctrinam à Prophetis acceptam insuper in capite decimo versu decimo confirmat, cum ait, *Corde creditur ad iustitiam.* Quocirca cum fide iustificentur

ficentur homines, qua fronte se Romanos venditabunt, qui vim saluicam sacramentis attribuunt? Baptizatis et credentibus, est promissa saluatio, non illis autem, qui Baptismum amplexi, rejiciunt fidem, emanat enim è fide iustitia. Quapropter Abraham pater et stator ille gentium, etiam ante Circumcisionis acceptum sigillum, fidelis nominatur. cap. 4. ver. 11. erat autem hoc Iudæis circumcisio, quod nobis hodiè baptismus. Quid ad hoc qui se Romanos volunt? Scripturam non asseuerare scilicet, ex sola fide victurum esse Iustum, propterea bonis operibus et sacramentis aditum omnem nondum præclusum esse. Imò verò præclusum esse dubium non est, cùm Apostoli, tùm Prophetæ sententia: nihil enim hîc cum fide coniungit: Ille verò in negotio Iustificationis omnia à fide seiungit. Ait enim Rom. 3. ver. 28. *Hominem iustificari absq; operibus legis.* Et Rom. 4. 5. *ei qui non operatur imputatur fides sua in iustitiam*: Ergo qui credit iustus est, propter eius in quem credit imputatam sibi iustitiam.

Imputatur autem iustitia non ob sacramenta (tum enim è sacramentorum vsu penderet iustitia) sed fidem. Sic etiam Apost. Rom. 4. 6. *Dauid pronuntiat Beatum eum hominem cui Deus imputat iustitiam absque operibus*

bus. Et ad Galatas vbi copiosius hanc rem disputat insigni effato quæstionem absoluit. *Iustificari* scilicet *hominem non aliter nisi per fidem*, Gal.2.16. Nihil potuit apertius. Si non nisi per fidem, tum fide solâ. Sed hoc Pseudo-romanorum carcinoma, subsecuturis Epistolæ argumentis oportunius secabimus. Verum ad vlteriora progressis ver: 22.&c. maiores est inimicitias animaduertere, maioremque discordiam. Paulus enim cum Gentium impietatem, secutaque sceleratos supplicia depingeret, eo væcordiæ dementiæque deuentum esse dicit ab ijs, qui prudentiæ opinione sibi blandiebantur, vt *immutaverint gloriam incorruptibilis Dei in efformatam Imaginem corruptibilis hominis et volucrium, et quadrupedum, et reptilium, colueritq; ac seruierint rebus creatis, præterito Creatore qui est benedictus* in sæcula. Quæ flagitia religionis, Ecclesia Romana cum fuerit aspernata, quomodo poterit vllâ necessitudine, vel cognitione cum Papatu contineri, qui tantam fecerit in Dei dehonestamentis accessionem, vt Gentium impietas cum hodiernâ Papistarum superstitione collata, leuis et tolerabilis possit videri. Quis enim tam cæcus est, ut in delubris, in triuijs, in compitis Papistarum non viderit hominum bestiarumque species collatas in Deum? sic Patrem in

cana

cana barbâ, capite coronato, vestitu senili, ad vestibulam consecrarunt; Quibus adumbrati Dei lineamentis nihil ad habitum deest Peregrinantis; præter armatam baculo manum. Filium vero specie quadrupedis, Spiritum sanctum, auiculæ figura dedicarunt, ut essent simulacra quæ venerantes Deum ipsum se adire crederent. Qua scelerum atrocitate sicut ante Gentes iram cælestem irritauerunt, ita Papistæ flagitiorum eadem illa supplicia perpetiuntur, quibus expiari contumeliæ solent diuinæ maiestatis. Nam quis Italiæ morum tam imperitus est, ut eos eadem immanitate nesciat efferatos esse, quam in horrorem legentium ver. 26. 27. 28. Et æternam reorum infamiam, erumpentibus vi doloris acerbissimis querelis, enarrauit Apostolus. Taceant igitur Papistæ, nec Ecclesiæ Romanæ nomen aut dignitatem, postquam in Gentium feritatem degenerarunt, indecenti ridendaq; vindicent adrogatione.

CAP. II.

ET hæc in primo capite principes inimicitiæ sunto, quibus Ecclesia Romana Papatui repugnat et aduersatur. Nec in secundo concordia est. Statim enim ver. 5. *Duritiem* humani cordis increpat Apostolus *quod resipiscere nescit.* Quæ duricies cum sit nihil aliud quam obstinata in improbitate pervica-

tia, quâ partim exoriginali peccato, partim è peccandi consuetudine impiorum animi occalescunt, manifestum est quod cor hominis non renati, durum et pœnitere nescium nec ad gratiam se præparare, nec meritorie (sicut illi barbarisant) disponere, nec resipiscere, nisi mollitum et manu diuina subactum vllo modo possit. *Non sumus enim idonei ad cogitandum &c. nec potest arbor mala bonos fructus ferre.* Cui Romanæ religionis articulo tantum repugnant Pseudo-catholici ut arbitrij libertatem, naturalemque quandam virtutem ad resipiscendum, potestatemq; promerendæ gratiæ in hominibus irregeneratis collocarint. ver. 22. Iudeos inquilinos Romæ, cum laudat tum castigat Apostolus, Tu inquiens qui *abominaris idola, sacrilegium admittis?* quasi dicat, Tu qui dei mandatis hactenus obtemperas, vt imaginum et simulachrorum cultum, vt inuisum Deo despuis et execraris, alio te scelere poluis et contaminas. Vnde liquet Ecclesiæ Romanæ laudi datum fuisse, quod statuarum sculptilium fictarumq; Imaginum cultum abominaretur. Sed hæc quæ sibi nomen Romanum arrogat in earundem cultu potissimam suæ religionis gloriam collocauit, hoc prætextu culpam dissimulans quod non Idola, sed Imagines et simulacra viuorum colat.

Quasi

Quasi verò non eodem diuinæ legis edicto fictarum imaginum et idolorum cultus, et eiusmodi comminatione supplicij damnetur? aut quasi descriptio idolorum quæ Psal. 116. depingitur, Pseudo-romanorum simulachris minus quàm Ethnicorum conueniat? Et hinc igitur quantum à Romanâ religione Papatus dissideat, intuentibus manifestum est. ver. 23. Iudæos acrius obiurgans, inquit, *qui de lege gloriaris per legis transgressionem Deum dedecoras?* hoc igitur dogma fuit Romanis traditum, legem esse normam obsequij nostri, quo gloriam Dei quantum in nobis est, promouemus, nosq; quoties ab hâc regula deflectimus, inobedientia nostra et rebellione, Dei gloriam dedecorare: omnis enim legis transgressio in contemptum et contumeliam Legislatoris redit. Nec enim in alium à Deo finem creati sumus, quàm ut obsequio mandatorum, mandantis honori consuleremus. Quoties igitur illius imperio non obtemperamus, toties ab eo fine desciscimus in quem facti sumus, et creati, pœnamq; prouocamus infesti Iudicis qui violatam contemptu negligentiaq; gloriam suam acerbis supplicijs tandem ulciscitur. Sed quid ad hæc Pseudo-romani? ut omnem cum Romana religione consensum tollant, peccata quædam venialia constituerunt, hoc est, a-

deò leuiuscula, ut nec iram Dei nec supplicium mereantur. Vos Romani, teque Diue Paule testor, Quid est si non hæc in Deum contumelia est? Num ulla Dei dedecoratio venialis est? Nũ pœna nõ adhæresceret vestigijs peccati, quo diuina maiestas dehonestatur? imò certè vel enim serius vel ocius dedecorantem grauis manet exitus. Igitur cũ n omnis diuinæ legis transgressio, omnisq; peccati labes, cedat in dehonestamentum gloriæ Dei, dubium non est quin et iram mereatur et mortem; eosq; aliquando pœniteat impietatis, qui peccatis quæ gloriæ diuinæ officiunt molliendo et extenuando patrocinati sunt. Ver. verò 25. *Circumcisio* (inquit Apostolus) *quidem prodest si legem seruâris.* Et hîc contra Romanos Papistis bellum est. Affirmant enim hi mendaciorum Patres, circumcisionem olim, ut hodiè Baptismum, actuali vi et potentiâ, remissionem peccatorum hominibus conciliasse, eosdemq; ab originali peccato, et omni labe impuritatis mundasse et liberasse, cùm tamen instruens Romanos Apostolus asseueret, *Si transgressor fueris legis circumcisio tua facta est præputium*: id enim quod animam à peccato puram mundamq; facit, à Deo laude decoratur, decoratur autem non carnis circumcisio, sed animi ver. 29. quare manifestum est, quod et carnali

nali circumcisione labes animi et maculæ non purgentur. Peccatorum igitur remissio Sacramento non alligatur, potest enim absq; Sacramentorum usu, si Deus ita volet indulgeri: sed sacramentis ipsis à virtute et interiore potentiâ sancti spiritus, vis omnis et efficacia concilianda est: Namicessante spiritu, sacramentum est inefficax. Sic igitur quod spiritui sancto Romani tribuebant, Papistæ sacramentis assignant. Eodem cap. ver. 12. et 16. Docentur ab Apostolo Romani legis et Euangelij normâ simul homines et hominum opera iudicari debere: quam judicij regulam ab Apostolo positam, obseruatam à Romanis, Papistæ violarunt: reiectis enim his Iudicibus, ad Ecclesiam ius omne potestatemque iudicandi transtulerunt.

CAP. III.

NVnc ad tertium properemus, ubi dicit Apostolus, ver. 2. *primarium fuisse Iudæorum priuilegium, quod eis credita sunt Eloquia Dei.* Quibus Apostoli verbis quantum insit momentum, age consideremus. Oracula Dei credita sunt, inquit, Iudæis. Iudæi vero quorum singularis in conseruandis oraculis diligentia celebratur, Apochrypha, delitias Papistarum, nec hodiè recipiunt, nec olim receperunt. Quid ergo dicendum est?

vel Apochrypha non veniſſe in cenſum oraculorum Dei, vel Eccleſiam Iudæorum, expunctis Apochryphis, errore non mediocri contaminari. Vtrum horum arripuerint Papiſtæ, noxam tamen haud effugient. Nam ſi Iudæorum rebus adhuc integris, Apocrypha priuata fuiſſe dicant exiſtimatione oraculorum, ſed eà poſtmodo Papanæ Eccleſiæ judicio dignitatem ſuam recuperaſſe contendant, audaciæ crimen et temeritatis penes ipſos erit, qui diuinis Oraculis ignobilia Scripta interſerunt, quæ non à Deo authoritatem, ſed humano judicio dignitatem ſunt conſecuta. Sed hanc plagam fugientibus accipienda erit grauior. Qui ſi libros, à Deo tantis affectos honoribus, ab aſpernante Eccleſia Iudæorum reiectos fuiſſe dixerint, magnum afferent argumentum ignorantis et errantis Eccleſiæ, quam aliàs à næuis errorum et ignorantiæ maculis intactam, tantis clamoribus et hiatibus adſeuerarunt. Sit igitur hæc, in tuendis Apochryphis, Eccleſiæ Romanæ cum Papatu diſcordia. Ver. verò 12. ſubiungit Apoſtolus, *omnes à Deo declexiſſe, ſimul inutiles factos fuiſſe, non eſt*, inquit, *qui facit bonum quod eſt, non eſt uſque ad unum.* Cum igitur ad unum omnes ab Apoſtolo peccatis obnoxij judicentur, quomodo doctrinæ Romanæ cum Papatu conueniet,

ubi

ubi diuina virgo Maria, quanquam beatitudine sexum omnem muliebrem superauit, et tot alij minorum gentium Diui Diuæq; tanquam intacti peccatis, errorumq; puri celebrantur, ubi vitæ integritas, innocentia, perfectio defenditur? imo perfectionem supragressa puritas, quâ mandata legis non implentur modo, sed obedientia voluntaria, supererogationis operibus accumulatur? Nec intactum remanebit, quod à ver. 21. huius capitis ad 29. Romanis inculcat Apostolus, quodq; 4to. 5toq; capite et repetit et monet. Ver. 21. *Nunc vero absq; lege iustitia Dei patefacta est, comprobata testimonio legis ac Prophetarum.* Ver. 22. *Iustitia inquam Dei per fidem Iesu Christi in omnes et super omnes qui credunt, non enim est distinctio.* Ver. 23. *Omnes enim peccauerunt, ac deficiuntur gloriâ Dei.* Ver. 24. *Iustificantur autem gratis, id est eius gratiâ, per redemptionem factam in Iesu Christo.* Ver. 25. *Quem proposuit Deus ut esset placamentum per fidem in sanguine ipsius ad declarandum iustitiam suam per remissionem præcidentium peccatorum.* Ver. 26. *Ex Dei tolerantiâ, ad declarandum iustitiam suam præsenti tempore: ut sit ipse iustus, et iustificans eum qui est ex fide Iesu.* Ver. 27. *Vbi igitur gloriatio? excluſa est: per quam legem? operum? non: imo per legem fidei.* Ver. 28. *Colligimus igitur fide iustificari hominem*

absque operibus legis: Ver. 29. an Iudæorum Deus solum? an non et Gentium? certè et gentium. Ver. 30. Siquidem unus Deus est qui iustificabit circumcisionem ex fide et præputium per fidem. E capite 4. ver. 4. Atqui ei qui operatur merces non imputatur ex gratiâ, sed ex debito. Ver. 5. Ei vero qui non operatur, sed credit in eum qui iustificat impium, imputatur fides sua pro iustitiâ. Et capite quinto ver. 17. Etenim si per unam offensam mors regnauit per unum, multò magis qui redundantem illam gratiam et donum iustitiæ accipiunt, in vita regnabunt per unum Iesum Christum. Et in capite 11. ver. 6. Quod si per gratiam, non iam ex operibus: alioqui gratia iam non est gratia, sin ex operibus, iam non est gratia: alioquin opus iam non est opus. Hoc in capite Paulus inuadens arcem causæ, veram iustificationis rationem Romanis exponit. Hactenus enim negatiuâ demonstratione inculcauit, neque Gentes suâ sapientia, neque Iudæos obseruantia legis, iustitiam consequi, nunc autem affirmatiua enunciatione dilertius affirmat, gratis omnes cessante natura et lege, sola Dei misericordia iustificari. Hac enim conclusione, disiunctiuæ ratiocinationis suæ discursum perficit et complectitur. Nam aut fide, aut operibus, aut propria, aut aliena: aut inhærenti aut imputata; aut legali, aut Euangeli-

ca

ca iustitia sanctificamur: sed non operibus, nõpropria, non inhærenti, non legali: Igitur fide, igitur aliena, imputata, Euangelica, per Dei gratiam et Christi meritum iustitia iustificamur. Hæc est ab Apostolo tradita Romanis doctrina, quam tot venenis infecêre Pseudo-catholici, ut omnem Romanæ sanitatis colorem perdiderit. Sed iuvabit audire malè feriatorum ineptias quibus delirium suum tuentur. Si fides, inquiunt, sola iustificat, tum id ipsum efficit sine charitate, timore, spe, cæterisq; virtutibus quæ piorum esse censentur: At vera fides, aiunt, à virtutibus illis segregari disiungiq; nequit: Igitur et sola fides à virtutum illarum choro divulsa iustificare non potest. Quod perinde ridiculum et ineptum est ac si dicant, si solæ aures audiunt, oculi soli vident, sola mens intelligit, idipsum etiam præstabunt officium, quanquam aures abscissæ, oculi effossi à capite separentur, et mens cerebro, phantasiâ, sensibusq; et eorum organis destituatur. Falsum igitur est et fallax consequens propositionis. Fingunt enim actum aliquem subiecti consistere posse destructo sublatoq; subiecto: Iustificationem scilicet fidei, destructa fide: fides enim à charitate et virtutum societate avulsa, non viva sed mortua cadaverosa, denique non fides est: vera namque

que et viua fides, et quæ iustificat, ea demum est, quæ calore et spiritu charitatis viget et efficax est. Quod autem sola fides, quanquam à cæteris vitutibus non avulsa iustificet, inde patet, quia fidei solius munus est et officium, promissa, oblataq; beneficia apprehendere, totoq; complexu ad se recipere, quod charitati, spei, timori, nec tribui potest nec conuenire. Est enim fides organon et manus animæ, qua Christum arripit et tenet. Manifestum igitur est, quantum à Romana religione quæ salutem è mera gratia per fidem in Iesum Christum arcessit, commentitia Papistarum dogmata recessêre, quæ beatitudinem æternam è bonis operibus, ut è pumice latices eliciunt.

CAP. IIII.

His defũcti quartũ caput excutiamus, vbi Iustificationem é sola fide, non authoritate tantum Scripturæ, sed et maiorum exemplis Apostolus permuniuit. Et quidem primum à Patre fidelium Abrahamo peticum est, qui cum non legali, sed imputatâ gratuitâque Iustitiâ iustificatus sit, consequens est et filios Abrahami solâ fide iustificari; Iustificatio namq; non nisi vno eodemque modo peragitur. *Quid igitur* inquit, *dicemus patem nostrum Abraham adeptum esse secundùm carnem*, hoc est, quid illum meritis operum

operum et tot egregiarum virtutum adeptum esse iudicabimus sane nihil, quicquid enim adeptus est id meræ Dei gratiæ in solidum acceptum retulit. Procul igitur Abrahamus et æmuli religionis Abrahamiticæ Romani, ab impudentiâ Papistarum aberant, qui expunctâ Dei gratiâ meritis suis vtramque paginam implent. Sed quod ver. 5. 6. et 7. cap. 4. recitat Apostolus, auscultationem meretur eorum, qui salutis avidi, partem à Christo beneficium, fraudibus humanis nec imminui neque tolli patiuntur. *Ei vero qui non operatur sed credit in eum qui iustificat impium imputatur fides sua pro iustitiâ, sicut David pronuntiat Beatum eum hominem cui Deus imputat iustitiam absque operibus, Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum obtecta sunt peecata, Beatus vir cui Dominus non imputaverit peccatum.* Quibus Apostoli verbis sanè perspicuis et disertis edocemur, Iustificationem nostram non in eo tantum versari quod peccata non imputentur sed quod Christi iustitia per fidem nobis imputetur. Et quomodo ea imputatur? ex merâ gratiâ, nam, si nostra foret iure meritoque tribueretur. Et quibus? Impijs, hoc est, illis qui meritis operum iustitiam non affectant. Addit Apostolus ver. 7. *Beati quibus remissæ sunt legis trangressiones, et quorum tecta sunt peccata*

Beatus

Beatus vir cui Deus non imputaverit peccatum. Si peccatorum igitur remissio beatitudinem præstat hominibus, quo schemate suam à Romanis Apostasiam excusabunt Papistæ, qui remissis condonatisque peccatis, obnoxias tamen cruciatuum supplicijs animas, vbi corporibus evolavêre, constituunt? nam beatitudo neque fingi potest, nec cogitari, dum scelerum pœnis vrgentur inter exquisita dolorum tormenta. Miseros ergo Papistæ statuunt, quos et Apostolus, et Apostolicæ predes religionis Romani, beatissimos prædicabant. Imó Deum hominibis iniustiorem et aspernantem faciunt æquitatis, vtpote supplicijs excercentem animas miserorum ob peccata, quæ neque sunt, neque indicium timent, nec accusationem perhorrescunt, et quibus vnicâ remissione oblitteratis, æternâ beatitudine fœlices animæ conuestiuntur ver. 11. *signum accepit*, inquit Apostolus, *Circumcisionis quod obsignaret iustitiam fidei quæ fuerat in præputio &c.* quibus aperte significat sacramentis ipsis à fide disiunctis nullum inesse vim et efficaciam nec mera nudaque eorundem receceptione gratiam ex opere operato recipientibus conferri. Fuit enim Abraham fide iustificatus etiam tum cum præputium non posuerat, circumcisio igitur nullam efficacia sua gratiam in illum contulit,

lit, sed in eo gratia quam ante liberalitate Domini receperat, stabilivit et confirmavit. Quæ doctrina verè Romana, Pseudo-Romanorum commmentis planè contraria est. Sequitur ver. 23. *Non scriptum est autem propter eum solum quod hoc imputatum fuerit ei.* Ver. 24. *sed etiam propter nos &c.* vnde liquet Pseudo-Romanos atrocem iniuriam populo Dei facere, cui lectione sacrarum litterarum indixerunt: cum enim omnibus illis perscriptæ sint qui salutem à Christo quærunt, non sine detestabili scelere subduci ab illis possunt, quorum interest salutari illâ lectione fidem suam stabilire.

CAP. V.

Perventum est ad Caput quintum, cuius hoc quasi caput est et fastigium. Eo nos iustificari quo conscientia nostra, cum ad Deum suspicit, pace et tranquillitate perfunditur: hanc autem non à legis obseruantiâ, sed è fide in Christum animis nostris conciliari, ac proinde non à lege, sed à fide Iustificationem proficisci. Verum in hoc capite gravia rebellionis in Romanos Pseudocatholicorum flagitia proprius iuuentibus aperientur. *Iustificati*, dicit Apostolus, *ex fide, pacem habemus apud Deum per Dominum nostrum Iesum Christum.* Quod pacis è fide natæ stabilimentum, commentitijs ignis

purgatorij

purgatorij machinationibus adeo fuit oppugnatum, vt nec ad odia, neque vim quicquam addi posse videretur.

Sed operæ-pretium est depectum hîc in magine pugnam oculis perlegere, et illi parti victoriam adiudicare, à qua cum Apostolo steterè Romani. *Iustificatis ex fide*, dicit Apostolus, *pax est cum Deo.* Certum autem est vnum esse discrimen morientium. Nam vel ex fide iustificati concedunt naturæ, vel reatui peccatorum immoriuntur. Si iustificati moriuntur inita cum Deo pace, cruciatu procul et tormentis, in æternam quietis et gaudij fruitionem Angelorum ministerio subvehuntur.

Sin autem non impetrata Iustificatione vitam relinquant, sine spe veniæ remissionisue peccatorum, supplicijs æternis ab irato Iudice mactantur. Sed Deum ita fædifragum, et ostentatam hominibus á Deo pacem ita subdolam et infidam Papistæ finxerunt, vt pace iam facta, nihilominus vt durantibus inimicitijs per omne pœnarum genus infælices animæ trahantur.

Versu secundo, Christus ut deprecator culpæ mortalium, et tanquam manu nos ad Dei gratiam protrahens depingitur: sic enim graphicè Apostolus, *Per quem etiam fide habemus hunc aditum in gratiam hanc; per quam*

stamus

stamus et gloriamur sub spe gloriæ Dei. Quibus ille verbis duo statuit. Christum pro nobis deprecatorem esse, et per eum nobis aditum aperiri in gratiam Dei. Deinde nos in possessione illius gratiæ certos et securos consistere. Quod utrumq; religionis Romanæ caput à nouatoribus Papistis euersum est. Alijs enim deprecatoribus, Christo non contenti, pararijsq; utuntur quorum interceßione viam sibi aperiant in cœlos, certitudinemq; salutis et gratiæ tot ludibrijs et contumelijs exagitarunt, ut neminem sine miraculosa reuelatione salutis suæ securum esse posse palam clamitant. Veiùn fusis fugatisq; Papistarum rebellium copijs, latrocinantium cohibeàmus audaciam, qui salutares in eodem capite doctrinas nefarijs iniurijs divexant. Dicit Apostolus ver. 5. *Charitas Dei effusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Quod idem octauo capite ver. 9. confirmauit. *Si quis Spiritum Christi non habet, is non est eius.* Et ver. 15. *Accepistis Spiritum adoptionis, per quem clamatis Abba: et ille ipse Spiritus testatur unà cum nostro Spiritu, nos esse filios Dei.* Dei Spiritus ergo, quem fidelibus è cœlo promiscuè dono missum affirmat Apostolus, interceptus à Papistis, et in vincula coniectus, à prædonibus illius ieiuni veternosiq; cleri, factus

est

est proprius, qui cum iure non posset, vi sibi proprietatem adrogauit. Sed eodem capite quantum discordiæ restet, animaduertamus. Ver. 6. dicit Apostolus, *Christum cum nullis adhuc viribus essemus, pro impijs mortuum esse.* Et alibi. *Homines non regeneratos esse Seruos peccati.* Et cap. 1°. ver. 18. *repletos impietate.* Et cap. 8. ver. 17. *Quod caro sapit, inimicitiam esse aduersus Deum, Legi enim Dei non subijci: nam ne posse quidem.* Animalis igitur, ex Apostoli Romanorumq; sententiâ, nec adhuc regeneratus homo, facultate, viribus, omniq; copia destitutus est, ut è semetipso quicquam ad res spirituales cœlestesq; promoueat. Sed dementi Papistarum iudicio, miser et egenus ille, tantis opibus copiisq; potens esse decernitur, ut ipsum possit ad calculos vocare Deum, et de congruo mereri. Ver. 12. *Sicut per unum hominem* inquit Apostolus, *peccatum in mundum introijt, ac per peccatum mors, ita in omnes homines transijt, in quo omnes peccarunt.* Si mors igitur per peccatum introiit, et infantes quos non animi iudicium, sed originalis illa labes peccatis inuolvit, obnoxii tamen morti reperiuntur, sequitur omnium peccatorum eam esse naturam, ut supplicium mortis mereantur, et execrandum esse Pseudo-Romanorum commentũ quo venialia quædam

dam (vt illi vocant) Peccata excogitarunt. Nam quod peccatis venia facta sit, non ab eorum naturâ, sed Dei gratiâ misericordiâq; profectum est. Subiungit Apostolus vers. 21. *Ita etiam gratia regnaret per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.* Vnde certo certius est, quod æterna vita tam necessario iustitiam subsequitur, quam mors et pœna peccatum comitantur, imo quod fideles Iustitiæ participes tam certi sint de possidendâ æternâ vitâ, quam certus ille stator humani generis Adamus fuit, sibi suisque si peccaret, moriendum esse. Quod Romanæ religionis dulcissimum solatiũ Pseudo-Romani temeritatem et arrogantiam vocant.

CAP. VI.

VErum insanijs hisce relictis ad caput sextum transeamus, cuius versu tertio dicit Apostolus, *An ignoratis nos quotquot baptizati sumus in Christum Iesum, in mortem eius esse baptizatos?* vbi primo notandum est, Apostolum Romanos alloqui tanquam scientes et peritos illius Sacramenti de quo præsens illi sermo est. Alia namque Romanis consuetudo erat et ratio, quàm hodiè à Pseudo-Catholicis observatur. Illic enim tota virtus et ratio et natura mysterij baptisatis aperiebatur; inter Pseudo-Romanos autem

typi tantum et umbræ sacramentorum populo proponuntur; et quidem linguâ peregrinâ nec intellectâ, non usus Sacramenti, sed inanes cæremoniæ quibus acquiescit cæca simplicium caterua, demurmurantur. Sed illa verba, *Nos quotquot baptisati sumus in Christum Iesum*, considerationem merentur non perfunctoriam. Hinc enim colligitur, sacramentum Baptismi signum esse et sigillum incisionis et incorporationis nostræ per fidem in Christum Iesum, per quem et præteritorum, et præsentium, et futurorum peccatorum venia nobis et remissio facta est: Quapropter utilitas Baptismi in totum humanæ se vitæ curriculum extendit, vivâq; et efficaci illius recordatione, fiducia remissionis peccatorum in animis fidelium magis ac magis corroboratur. Baptismus enim non præterita tantum delicta delet, sed ad futura cauenda, exscindenda, eradicanda, maximum confert adiumentum. Sed huic doctrinæ contrarium Pseudo-Romani statuunt, docendo Baptismum instar esse primæ post naufragium tabulæ, pœnitentiam verò secundæ, sic, ut omnis Baptismi virtus in præteritis delictis abolendis à Nouatoribus statuatur, quod certe Baptismi dignitatem haud mediocriter imminuit. Subiungit Apostolus ver. 8. *Quod si mortui sumus cum Christo, credimus*

credimus fore vt etiam viuamus cum eo. Hinc certum est, pios et fideles auxilio fidei certos et securos esse suæ, dum viuunt, in gratiâ perseuerantiæ, et æternæ post mortem beatitudinis et gloriæ: *Credimus* enim, inquit, et extra omnem dubitationis aleam ponimus nos æterna cum Deo vita fruituros. Quam salutarem et solatij plenam Romanorum doctrinam tantũ abest ut Pseudo-Romani amplectantur, ut è contra temeritatis et arrogantiæ eam condemnauerint. Si Pauli cæterorũq; fideliũ exemplo veritatem asserere studemus, illico respondent, hoc boni Paulo reuelatione diuinâ contigisse: quasi sibi particulatim hanc certitudinẽ arrogasset, quam Christianis generali voce *Scimus*, communẽ facit. Ver. 10. sacrificium Missæ iugulatur. Inquit enim, *Nam quod mortuus est mortuus est semel.* At Pseudo-Romani quotidie Christi corpus offerunt et sacrificant Deo, cum tamen nulla Christi sit oblatio nisi per mortem: Igitur si sæpius offeratur, necesse est illum sæpius mori: quod cum hîc tum alibi negat diserte Apostolus Hæb. 10. 14. *Vnicâ enim oblatione consecrauit eos in perpetuum, qui sanctificantur.* Sic non Romanam modo, sed Christianam omnem religionem enervarunt falsarij peractum semel sacrificium, tanquam imperfectum repetunt, iterantq;. Ver. 17.

Romanos collaudat Apostolus: *Quod in doctrinâ, quam ab ipso didicerant, constanter perseverarent, eoque nomine gratias agit Deo, quòd ex corde auscultaverint illi formæ doctrinæ, in quam erant traditi.* Vnde non dubium est, *Personatos* hosce *Romanos*, qui *Papistæ* vocantur, ut perfugas et desertores illius doctrinæ, cui sacramentum maiores dixere, increpatione, vituperio, imò detestatione dignos esse. Cuius flagitiosi transfugij turpitudo monstrabilis est in postremo ver. *quo stipendium peccati mortem esse* dicit Apostolus; *vitam autem æternam Dei donum esse in Iesu Christo.* Verùm Papistæ, Apostolico dogmate valere jusso, peccata multa venialia, neque mortem commerita statuêre, quanquam in septimo capite miserum se prædicat Apostolus, et infælicem, ob illa errorum peccatorumq; reliquiæ, quæ defixis in imum radicibus, etiam in regenerato suppullulabant. Ver. 20. dicit Apostolus, *Quum enim servi essetis peccati, liberi eratis iustitiæ*, qua diuinissimi viri sententiâ, liberum Pseudo-Romanorum arbitrium peremptoriè condemnatur. Qui enim servus est, alieno arbitrio subjicitur, nec uti suo potest. Quum autem à iustitia liberos dicit, (hoc est, à iustitiâ alienos) perspicuè demonstrat, nullum à natura hominibus inesse ad iustitiam, instinctum aut inclinationem.

nem.

nem. Ver. 23. *Stipendium* inquit, *peccati mors est.* Quo Pauli effato pernitiosa peccati venialis et mortalis distinctio profligatur: generatim enim de quouis peccato loquitur Apostolus, *Stipendium peccati mors est, quia omne peccatum transgressio legis est.* 1 Ioh. 3. ver. 4. addit eodem versu Divus Paulus: *Donum Dei est vita æterna in Christo Iesu Domino nostro.* Dixerat ante peccati stipendium esse mortem; expectari nunc à superbis poterat, ut vitam æternam iustitiæ quoque mercedem et stipendium pronunciaret. Sed aliter sese res habet, Donum Dei vocat, ut manifestum redderet vitam et æternam beatitudinem Iustitiæ tanquam præmium meritis partum non deberi, sed gratuitum esse donum, Christi merito conciliatum. Pseudo-Romanorum igitur de meritis humanis doctrina, Romanæ religioni pugnat et aduersatur.

CAP. VII.

SEd caput huius Epistolæ septimum expendamus. In ipso limine pronunciat Apostolus. *Legem tantisper dominari hominis quoad ipse vixerit.* Quibus Apostoli verbis contrarium Pseudo-Romani Pontificis dogma conuellitur, qui væcors et arrogans legem mortuis imponit, et animas eorum qui purgatorijs ignibus lustrantur, edictis suis pre-

mit. Nulla enim lex vivis data mortuos tenet, et hominum authoritas cum vitâ simul extinguitur, vnde solatij materiam Christus ipse suis suppeditat. Matth. 10. 28. *Ne timete vobis, ab iis qui trucidant corpus, animam autem non possunt trucidare, &c.* Quapropter et ipse Pontifex, sicut in trucidandis post mortem animis potestatem non habet, ita in ijsdem liberandis, nihil omnino valere vel posse putandus est. Ver. 4. subiungit Apostolus. *Itaque fratres mei vos mortificati estis legi in corpore Christi, &c. ut fructum feramus Deo.* Hinc colligere promptum est Iregeneratorum opera quæ Pseudo-Romani præparatoria vocant ad Iustificationem, Romanis ignota et inaudita fuisse. Disertè namque affirmat Apostolus, eos qui fructum Deo ferunt, non sui iuris amplius sed alieni esse, nec suâ virtute nixos, sed insitos et insertos Christo, cuius efficaciâ vegeti, bonum operentur: *Nihil enim*, inquit Seruator, Ioh. 15. 5. *sine me facere potestis*: ver. 7. quid dicat Apostolus attentâ meditatione consideremus. *Cupiditatem*, inquit, *non nossem, nisi lex dixisset non concupisces.* Igitur nomine concupiscentiæ quæ lege damnatur etiam concupiscibilitas illa comprehenditur, quæ corrupta et in pravum distorta Deum aduersatur, ex qua fœcunda malorum matre primi

motus

motus illi progerminant, qui titillatione quadam sensum, intellectum, voluntatem, ad cogitandum, volendum, desiderandum id quod malum est, pellicunt et inuitant. Sed et hîc distinctionum suarum præstigijs veritati illudunt Pseudo-Romani. Concupiscentiam aliam formatam, aliam informem vocant. Hanc utpote prauis tantum cogitationibus sensum et voluntatem, sed citra assensum, stimulantem, peccati absolvunt. Illam ut voluntatem in assensum torquentem damnant. Quod absurdum et impium dogma, Romanæ doctrinæ contrarium est. Apostolus enim utramque concupiscentiam peccatum vocat, quia legem utraque, quæ cogitationes bonas flagitando malas damnat, transgreditur. Ver. 12. pronunciat Apostolus, *Lex quidem sancta et mandatũ illud* (scilicet *non concupisces*) *sanctum, ac iustum, ac bonum*: Vnde consideranti clarum est, præceptum illud de frænãda concupiscentia, singulare esse, nec in plura dividendum; singulari enim numero à Paulo citatur. Nec enim è rerum concupisci vetitarum distinctione, mandati ipsius procudenda est distinctio. Sic enim tot mandata nascerentur quot res inconcupiscibiles: præterea si geminum foret præceptum de ordine eorum ambigeretur; Exodi namque 20. versu 17. manda-

tum de domo non concupiscenda præcedit. In Deutr. 5. ver. 25. præceptum de non appetendâ aliena uxore priores tenet. Quare praua censenda est Papistarum libido qui reclamante Scriptura, mandata Dei pro libitu dissecant.

CAP. VIII.

SEd Caput octavum aggrediamur, ubi serio triumphans præ gaudio, velut exclamat Apostolus: *Nulla igitur nunc est condemnatio ijs, qui sunt in Christo Iesu, &c.* Cuius Romanæ doctrinæ dulcedinem amaritudine pestilentissimi dogmatis Pseudo-Romani corruperunt: Pios enim de certitudine salutis et gratiæ dubios semper et anxios constituunt, et quos Paulus in arcem optimæ spei et securitatis evehit, in anxietatis et desperationis barathrum dejiciunt. Quis enim Evangelij, quis Christi fructus foret, si capiti nostro semper imminens ut iam iam lapsura timeretur condemnatio? sed hoc delirium aliàs sæpe à Paulo refutatum, breuiter hic explosisse satis est.

Sed ver. 6. *Quod sapit caro mors est*, inquit Apostolus, *Quod autem sapit spiritus vita et pax est.* Pseudo-Romanis autem cum hac doctrina quomodo conueniet? qui libertatem arbitrij, quoad supernaturalia deletam, quoad naturalia debilitatam tantum prædicant,

prædicant, ita tamen ut venienti gratiæ possit obviam procedere, et ad eam recipiendam per merita congrui se præparare. Paulus autem edoctus ab ipsa veritate libertatem arbitrij nostri affirmat inimicitiam esse aduersus Deum, sicut igitur inimicus hostem amare neque vult, neque potest, multo minus eidem iubenti obtemperare, et parere mandanti; sic liberum arbitrium gratia Dei non edomitum nec subactum, Deum amare non potest, vocantem sequi non vult, mandanti obsecundare refractarium dedignatur. Hîc igitur opus est noua creatione, novaq; spiritus sancti efficatia, qua cor inimicum et hostile pacis erga Deum amore afficiatur. Versu 12. velut exultans, ait, *Igitur fratres debitores sumus non carni*, &c. Vnde colligas nos debere spiritui: Summum enim iustitiæ munus est, suum cuiq; reddere et persoluere debitum. At carni non debemus, *ut secundùm carnem viuamus.* Quid ita? ratio in promptu est. Nihil enim à carne nobis accedit præter exitium et perniciem; è spiritu contrà pax et vita: nihil igitur carni debemus præter odium, fugam et execrationem. At spiritui, gaudium, pacem, vitam, denique nosipsos. Ex quo verè Romano dogmate falsitatem Papisticæ nouitatis arguamus: Ad omne scilicet obsequium, omnemq; cultum diuinæ

divinæ maiestatis officio nos et debito teneri, et obligari, imo totam vitam nostram spiritualem debitum et esse et vocari. Secundùm id Pauli ad Philip: cap. 4. vers. 8. *Quæcunque fratres sunt vera, quæcunque pura, quæcunque amabilia, quæcunque boni nominis, si qua virtus, si qua laus est, hæc cogitate.* Quod axioma variâ tamen ratione explicari debet et intelligi. Debetur enim Deo vita nostra primùm iure creationis; hoc enim fine particulam illam divinæ auræ corporeis indumentis vestivit, vt inferiore loco collocati gloriam cælestis domicilij, laudemque cuncta moderantis Dei celebremus; nec hoc iure tantùm, verùm etiam titulo redemptionis, quâ Christus in seruitutem abreptos et diabolo mancipatos in libertatem vindicavit, propriumq; sibi peculium seposuit, nec Redemtione tantum, sed et iure sanctificationis per Spiritum sanctum perfectæ vita nostra debetur Deo, qui non alium suæ bonitatis erga nos finem sibi proposuit, quàm vt omni gloriâ et honore a beneficiarijs suis colatur. Denique promissa venturaque beneficia, quæ Christo vade, certâ et indubia fiducia expectamus, corporum scilicet resurrectio, vivificatio, glorificatio in cælis, inenarrabili debitorum vinculo nos constringunt et obligant Deo.

Quapropter

Quapropter si cultum omnem et omne officium spiritui debemus, et ad omnia ex debito tenemur, execranda est et detestabilis Pseudo-Romanorum doctrina qui meritum ex congruo, condigno, et supererogatione per contumeliam veritatis excogitarunt. Meritum enim et debitum inter se contraria sunt, ut mutuo sese tollant, ut Apost. cap. 4. 4. diserte satis ostendit. Omnium igitur operũ nostrorũ ea ratio est, ut vel è carne vel spiritu proficiscantur. Si è carne, vitijs inquinata contaminataq; authori suo dã nosa sunt. Sin è spiritu, nihil inde meritorũ in authorẽ redit, sed ex debito et obligatione præstatur Deo: sed hic distinctionis rimam Papistæ quærunt; eam obturemus. Merita scilicet haudquaquam esse rigore iustitiæ, sed acceptilatione et ordinatione quadam diuina. Quasi verò Deus opera piorum remuneret ut mercedem præmiumq; merita: Non ita præclarè cum operibus nostris agitur. Deus quidem infinita sua benignitate conatus nostros molliùs interpretans, non quidem ut merentes, sed ut debitam parenti à liberis non iniquis obedientiam, gratuitò remuneratur: nec usquam illa Dei ordinatio reperitur, ut obsequijs nostris aliquid mereamur, sed ut debitum Deo cultum quapar est alacritate præstemus. Ver. 15. proclama-

mat Apostolus, *Accepistis spiritum adoptionis per quem clamamus Abba, id est, Pater*: quæ doctrina non Romana solum ex disciplina et exemplo Pauli, sed omnium fidelium omnis ævi consensu, præclaroq; ipsius sancti Spiritus testimonio verissima et antiquissima iudicanda est. Non enim ad Angelos, nec sanctos, sanctasve precaturum spiritus ablegat, sed ad Deum. Sic filius ille prodigus, bonis patrijs oblimatis, cùm nudus et inops domum se reciperet, servis non supplicavit ut illis apud patrem deprecatoribus uteretur, sed rectam viam affectauit ad genua parentis et ad ea sese supplicem prostravit. Luc. 22. Hanc disciplinam Servator ipse suis tradit: *Pater noster*, &c. et hoc in loco testatur Apostolus nos auxiliante spiritu clamare *Abba Pater*. Sed huic antiquæ, Romanæ, Christianæ veritati nefandis iniurijs Pseudo-Romani reluctantur, dum honorem uni Deo debitum sanctis suis impudenter attribuunt. Ver. 16. fiduciam fidelium corrobbrans, Apostolus ait, *Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, nos esse filios Dei*: quæ verba de certitudine salutis et animi tranquillitate, quantum ab anxia sollicitudine qua piorum animos Pseudo-Romani excarnificant, absint, nemo non videt versu 18. *Statuo*, inquit Paulus, *minimè esse paria quæ præsenti*

tempore

tempora perpetiuntur futuræ gloriæ in nobis revelandæ. E quibus animaduertere est, Apostolum argumento à maiori petito, meritum omne condigni, quod vocant, prostratum euertere. Nullum enim in passionibus esse potest meritum condigni, cum inter passionem et præmium gloriæ nulla datur proportio: nam merces et compensatio meriti cum à iustitia proficiscatur, opus est, ut inter meritum præmiumq; proportio quædam intercedat et æqualitas, quâ sublata nec iustitia constat, nec meritum intelligi potest. Igitur cum à passionibus meritum excludat Apostolus, eò quod immensâ magnitudine præmij exsuperentur: nullis actionibus includi merirum condigni à sanis et rectè sentientibus potest. Passiones enim quæ pro gloria Dei toleran tur, maiorem longè dignitatem et existimationem, quàm actiones quæ pro eadem celebranda peraguntur, adeptæ sunt. Quapropter euerso prostratoque merito condigni, tempus est, ut Pseudo-Romani, clauso Indulgentiarum suarum (quas hactenus cauponati sunt,) horreo, meritorum et satisfactionum suarum ventosos titulos, et iactabundos clamores, pudore premant et silento. Ver. 26. subiungit Apostolus: *Itidem autem et Spiritus subleuat infirmitatem nostram, quid enim precemur ut o-*

portet

pertet non nouimus, sed ipse spiritus interpellat pro nobis, &c. In cuius doctrinæ contumeliam Pseudo-Romani liberum arbitrium non modo stabiliverunt, sed pari cum gratia diuina virtute et efficacia decorarunt: alterum enim alterius opem poscere et inter se amicè conspirare dicunt.

Sed Pauli doctrinam, age consideremus. *Quid precemur*, ait, *ut oportet nõ novimus.* Tanta mentis est caligo, tantæ tenebræ, vt in præcipuo cultus divini momento, precatione scilicet cæcutiamus: Ergo si precum ipsarum rudes sumus, quid in toto cultu sapere putandi sumus? Si tenebris offusus est intellectus, quid de reliquis animi functionibus est sperandum? Cum enim omnium actionum executio tribus functionibus absolvatur, cogitatione quæ rem concipit, voluntate quæ consentit, actu qui rem perficit, nullam earum in potestate nostrâ positam esse cum ad cælestia ventum est reperiemus. Non enim idonei sumus qui per nos et é nobis ipsis vel mininum boni cogitemus: voluntatem deinde facultatemque perficiendi quod volumus haudquaquam à nobisipsis sed efficaci operatione Dei nanciscimur. Phil. 1. 3. Quapropter abiudicatis ab homine tribus his facultatibus vbi tandem arbitrij libertas collocanda est? Ma-

neat

neat igitur animis nostris repositum quod inquit Apostolus. *Spiritus sublevat nostras infirmitates*, imbecillitatem, ignorantiam, ancipites dubitationes, studium delitiarum, calamitates quibus pij frequenter exagitantur, perturbationes inde natas, quæ sæpe mentem tumultuantem, de gradu deijciunt, eoque redigunt angustiarum, vt ne quidem in preces et vota sufficiat, *Quid enim precemur vt oportet non nouimus.* Ver. 29. Paulus in secreta cœlorum altius assurgens tandem ait. *Nam quos præuovit etiam prædestinauit, conformandos imagini filij sui &c.* Ver. 30. *Quos verò prædestinauit, eos etiam vocauit, et quos vocauit eos etiam iustificauit, quos autem iustificauit, eos etiam glorificauit.* Hæc aurea indissolubilis Apostoli catena non pro libidine humani ingenij, sed arbitrio Dei voluntatem suam revelantis connexa est. Nempe quod omnipotens et omniscius Deus è corrupta perditaque generis humani massa, nullis vel operum, vel fidei meritis præuisis (nam quæ fides, quod opus in perditis et improbis possit prævideri?) sed mera bonitate et ineffabili misericordia impulsus ab æterno quos voluit, præcognouerit, elegerit, et ad imaginem filij sui conformandos destinauerit, eosdemque per Euangelij præconium, tempore suo vocauerit, iustificauerit,

proposita

proposita in cœlis, cum è vita migraverint æterna beatitudine et gloria.

Quocirca vocatio, fides, iustificatio, sanctificatio, glorificatio, mirabili quadam serie velut annulatim connexæ ê prædestinatione descendunt, eamq; nostris animis asserunt et confirmant; totidem enim modis inversa et retrograda serie Deus aperit menti nostræ suam prædestinationem, adeò ut vocatio, fides, iustificatio, et sanctificatio nostra, nihil sint aliud quàm prædestinationis nostræ per vocationem et fidem, patefacta reuelatio. Sicut enim quos ab æterno prædestinauit, in tempore vocat et iustificat; ita pari ratione quos in tempore vocat et iustificat, ab æterno prædestinauerat. Hinc plerophoria et salutis nostræ certitudo enascitur, quoniam arcanum illud consilium Dei, cùm ad effectum deducitur, quod mortali mente capi potest, infallibili et necessaria, nec stoica tamen aut fatali, sed diuina immutabilitate ad finem suum decurrere, deprehenditur. Quos vocat igitur et iustificat, eos infallibili certitudine glorificat: nec timendum est ut ij gratia gloriaq; penitus excidant, quos ab æterno gloriæ destinauit. Omnis autem opinio meritorum hîc ejicitur foras, nullus enim in huius catenæ serie datur operibus locus. Pseudo-Romanos igitur

gitur à Romanis desciuisse manifestum est, dum operum merita mendacitèr asserendo, Sanctorum perseverantiam falsissimè negant ver. 33. Quis est inquit qui *intentabit crimina aduersus Electos Dei? Deus est qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus is est, qui mortuus est; imò verò qui suscitatus est; qui etiam est ad dextram Dei; qui etiam intercedit pro nobis: Quis nos seperabit à charitate Christi? num afflictio? num angustia? nihil planè,* Quâ mellifluâ Pauli oratione, decus omne solatiumq; Romanæ religionis exponitur, et è contra dedecorum labes et impietas Papisticorum dogmatum manifestetur. Nam Romani, remissis à Deo peccatis, abolita quoque supplicia crediderunt. Illi Christum in cœlis aduocatum, arbitrum et intercessorem, et agnouerunt, et veneràti sunt. Illi Spiritum auxiliatorem sibi certâ fiduciâ spoponderunt. Illi de sempiternâ Dei gratiâ persuasissimi, de perseuerantia sua non dubitauerunt. Illi certam electionem, è mera gratia dimanantem, reverenter amplexi suspiciebant. Quam religiosam Romanorum substructionem, à fundamentis adeo Papistæ diruerunt, ut inter rudera ne vestigium amplius appareat cœlestis Architecturæ.

CAP. IX.

NVnc autem discordiæ parallelos pertexentibus, offert se caput nonum, Electioni Papistarum ex operibus et fide præuisis inimicum. Dicitur enim versu 11. *Nondum enim natis pueris, cùm nihil fecissent boni vel mali, ut propositum Dei, quod est secundum ipsius electionem, id est, non ex operibus sed ex vocante firmum maneret, dictũ est, Iacobum dilexi, Esauũ odio habui.* Vnde non è meritis in homine prævisis, sed è gratia præveniente meritũ emanauit Electio. Quod ipsũ ve. 15. magis illustratur. Dicit enim Deus Moysi: *Miserebor cuius misertus fuero, et commiserebor quem commiseratus fuero.* Nempe igitur *electio non est eius qui velit, neque eius qui currat, sed eius qui miseretur, nempe* Dei. Sin autem, ut Papistæ volunt, ex meritis fideve præuisis ad salvandos homines permoveretur, quis superesset gratiæ locus? quis electioni misericordia natæ titulus relinqueretur? Quis denique tam cæcus est, qui non videat, merito nolentium, non commiserantis gratia, salvandorum inniti electionem? Sed hæc elaboratiori meditamento expendamus. *Non ex operibus*, inquit Apostolus, *sed ex vocante.* Igitur à causa electionis opera Iacobi seclusa sunt, cum præsentia, quæ nulla fingi possunt in non nato, tum præuisa, quæ bona futura non erant nisi Deo bonitatem illis conciliante:

ciliante: è prævisis igitur operibus ad eligendum diligendumq; moveri Deus non potuit: Absurdum enim est aliquid imaginari (si Deum excipias) quod sit causa sui ipsius. Electionis ergo causam in solo vocante Deo constituit, hoc est in solo Dei vocantis beneplacito, gratia, misericordia, qui Iacobum fratri præferre, diligere et eligere voluit et dignatus est: inquit enim disertissimis verbis, *Non est volentis aut currentis, sed miserantis Dei, miseretur quorum vult, quos vult indurat.* Quis igitur prævisæ gratiæ meritisq; Pontificijs locus relinquitur? Sanè cùm misericordiæ causam è semetipso Deus deprompserit, impietatis et corruptæ Romanæ religionis crimine tenentur, qui meritis operum eandem attribuere non erubescunt, nec stultitiæ possunt excusari, qui sic cum ratione insaniunt. Nam si ridicula foret hominis mendici superbia, qui meritis suis et stipem et cibum arrogaret; quanto maiore cachinno explodendi sunt Pseudo-Romani, qui misericordiæ diuinæ causam meritis suis attribuunt? Sed reflexis ad versum quintum oculis, audiamus Apostolum. *Quorum sunt patres,* inquit, verba faciens de Iudæis à Deo reiectis. Quæ verba considerationem nobis injiciunt haud pœnitendam. Quamuis enim Iudæi summo iure tot Patriarcharum à primævis

mævis usque temporibus seriem et continuam ab Aaronis ævo Sacerdotum ad Christum usque successionem iactare possent, constat tamen illos, habitis susque deque glorioſis his priuilegijs à Deo reiectos, et Ecclesiæ dignitate exutos fuisse. Simili ratione Pseudo-Romani, cum Episcoporum Præsulumque suorum imaginibus et longævâ serie tumescentes, causæ suæ patrocinium à successionis perpetuitate arcessunt, næ fluxum et instabile religioni suæ fundamentum subijciunt, nisi veræ Romanæ Christianæq; doctrinæ longæuitatem unà cum personarum successione seriatim ostenderint. Nec est quod inanis illa iactantia nos moveat. Christus ipse Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, continuatâ successione nusquam gloriatur; Apostoli quoque primiq; pacis et Euangelij præcones, nullâ serie, sui muneris dignitatem à Pontificum vel Paparum antiquitate petunt: nec ulla nobis igitur incumbit necessitas, ut multis ad antiquitatem gradibus ijsque contortis ascendamus, dummodo veram et primævis Ecclesijs ab Apostolo traditam doctrinam amplectamur: quâ dum gaudeamus, liceat cum Iudæis tum Pseudo-Romanis inani vetustatis solatio frui. Sed unde defleximus redeamus. Vet. 17. *Dicit Scriptura Pharaoni*, inquit Apostolus.

Quid

Quid apertius eloqui potuit diuina mens? Quod acutius telum nobis suppeditare, quo detestabile Pseudo-Romanorum dogma conficeremus? *Authoritatem* nempe *Scripturarum non constare nisi ex Authoritate Ecclesiæ*; cum tamen hoc Apostoli testimonio manifestum sit, *Authoritatem Scripturarum constare ex Scripturis ipsis*. Nec curandi sunt quicquid obmurmurent, Scripturam nempe, literam mutam et elinguem, controversiarum Iudicem statui non posse, cuius utpote munus est eloqui et quod animo visum vocis auxilio proferre foras. Sed hoc nugamentum refutat Apostolus, inquiens, *Scriptura dicit Pharaoni*, hoc est, Deus in Scriptura et per Scripturam loquitur Pharaoni. Scripturam igitur mutum appellare Iudicem, scelus est: Deus enim in ea loquitur et spirat. Quapropter ut Iudex idoneus et dirimendis controversijs efficax Scriptura iudicari debet, utpote quæ Dei loquentis et iudicantis vox et sonus est. Quam veritatem Apostolus exemplo quoque suo stabilivit, non hîc modò sed alibi sæpius ad Scripturæ Tribunal provocans, eamq; velut Arbitrum et Iudicem omnium controversiarum constituens. Ver. 24. Dicit Apostolus, *Quos etiam vocavit nimirum nos:* haud dubiè affirmans, non modò semetipsum, sed omnes qui

vocantur gloriæ destinatos esse, nec ad eiusce rei securitatem opus est miraculosa revelatione; certos enim Electionis suæ fideles esse iudicio vocationis. Subiungit autem, *Quisquis credit in eum non pudefiet*; certus igitur est suæ salutis Apostolus, et eadem gaudent certitudine quotquot eiusdem tinctura doctrinæ, quam Romanis inculcat, animos suos imbui patiuntur. Ver. 30. *Gentes*, inquit Apostolus, *quæ non sectabantur iustitiam, apprehendisse iustitiam, iustitiam autem eam quæ ex fide.* Hinc elucet, hominem nec viam sibi sternere, nec quicquam se, virtute sua præstare posse, quo vocationem suam tanquam præambulo quodam et præparatorio promoveat, cùm Gentes à Deo conversas audiamus, quæ nec Deum nec cœlestia pensi habebant aut sectabantur. Sic ut Apostolicæ sententiæ, Phil. 2. 13. veritas inconcussa remaneat. *Deus est qui et dat velle et perficere secundùm suũ beneplacitũ.* Et 2 ad Cor. 3. ver. 5. *Non quod idonei sumus ex nobisipsis ad cogitandum quicquam velut ex nobisipsis, sed quod idonei sumus id ex Deo est.* Abeant igitur cum præparatorijs operibus suis Pseudo-Romani, Romanæq; religionis gloriam quam mala fide usurparunt deponant.

CAP. X.

IN decimo, Iudæorum errores, ab Apostolo

stolo simul et Romanis Damnatos, insulsi Papistæ, tanquam honoris insignia, sibi adaptarunt. *Testor enim* ait Apostolus, *eos zelum Dei habere, sed non è notitiâ; nam ignorantes Dei iustitiam, et propriam iustitiam studentes conservare, iustitiæ Dei non fuere subiecti.* Culpat in Iudæis expertem consilij zelum Apostolus. At ignorantia, dicunt Papistæ, mater est pietatis. Subiungit Apostolus ver. 17. *Fidem esse ex auditu, auditum autem per verbum Dei,* quo tanquam regulâ fides dirigitur. At Papistæ reiecto Dei verbo, mandata et imperata Ecclesiæ, normam fidei proposuere. Sed ille lethalis Iudæorum error, qui tot hominum millia dimisit ad inferos, nonne palmas inter et decora Papatus effulget? Quid enim maiore jactantiâ vel pompâ verborum illic celebratur, quàm vitæ perfectio, iusticia, merita bonarum actionum, et commentitium illud ludibrium, de opere operato? Quæ singula cum ad propriæ iustitiæ conseruationem â diuinæ iustitiæ contẽptoribus adinuenta sint, haud dubium est, dilapsos à Romanis, et æmulos Iudæorum Papistas, parem cum illis exitum consecuturos, quorũ in religione flagitia imitantur. Ver. 4. dicit Apostolus, *Nam finis legis est Christus ad iustitiam cuivis credenti,* quibus ille verbis edocere voluit præcipu-

um legis et vsum et munus esse, nos ad Christum veluti finem proprium et vltimum manuducere; cui sententiæ congruit quod ad Gal. 3. 24. scribit idem Apostolus *Lex pedagogus noster ad Christum respiciens, vt ex fide iustificaremur.* Hoc officium fuit legis cæremonialis, typis enim illis Christus adumbrabatur: Hoc etiam munere fungitur Lex moralis, non per se quidem et naturâ suâ, flagitat enim à nobis obsequium, pollicendo vitam deterretque ab inobedientiâ comminando mortem: sed per accidens, quia rebellionem nostram dum incusat reosque facit perduellionis in Deum, spem nobis omnem de vita per operũ iustitiam acquirenda præcedit, et ad alienam quærendam iustitiam, gratuitamque peccatorum veniam per fidem in Christum adigit et impellit. Hunc principem Legis vsum qui non animaduertunt, nihil in eâ nisi dirum, triste, et formidabile intuentur. Quapropter, cum finem Legis Scriptura Christum statuit, certum est irregeneratorum opera à fide non profecta, peccatis inquinata, nihil ad iustitiam conferre momenti, nec vlla reperiri posse mortalium opera quæ præparatoria ad gratiam à Pseudo-Romanis appellantur, Sed in asserendâ veritate pergit Apostolus. Legem scilicet ad Christum nos manuducere, nec ę lege sed

à fide petendam esse iustitiam, quoniam hac imbecillitate deprauatæ naturæ mandato legis obedire nemo posset. *Moses* inquit *sic describit iustitiam legis quod qui fecerit ea vivet in ijs.* At hoc est vitam tali conditione promittere quæ nequeat à nobis impleri. Quid enim est qui Legi summa maximaque postulanti et totas animi vires omnesq; facultates stagitanti, satisfacere possit accuratâ illa et numeris omnibus absoluta obedientia? nemo certè. Irregenerati namque prorsus nequeunt. *Quia pravi sunt à iuuentute*, Gen.6. Renati quoque per reliduam imbecillitatem non sunt idonei. *In multis enim labimur omnes* Iacob.3.2. Et 1.Reg 8.46.Psal.116.11.1Chro. 6. 36. Pro. 20. 9. Eccles.7.21.1.Ioh.1.8. Cùm igitur à nemine possit impleri conditio, quam lex proponit ad iustitiam consequendam et vitam æternam, necessariò sequitur è lege iustitiam acquiri non posse: Legalis enim iustitia nihil aliud est, quàm plenum, perfectum, et numeris omnibus absolutum legis obsequium. Ergò quamdiu Legis implendæ studio tenemur, occlusas cœli fores, et iratum nobis Deum offendimus, unde mirabiles anguſtiæ et animæ cruciatus in cultoribus operum suboriuntur. Illos enim quibus cum lege, tam dura exactrice, res est, perpetua et anxia dubitatione trepidare ne-

cesse

esse est, num minutatim in singulis omnia quæ quoquo modo mandata sunt, fuerint executi, dictante interim intus conscientia optimum quemque in multis errare, labi decipi. Hanc ancipitem animi curam et trepidationem, tanquam legalis iustitiæ fætum legitimum eleganter Apostolus per Antithesin ostendit. Ver. 6. et 7. *Iustitia fidei non dicit quis ascendet in cœlum? quis descendet in Abyssum?* quasi dicat Legalis Iustitia cultores suos tam dubios, tam trepidos, tam anxios animi reddit, ut perpetuò secum cogitent et quærant, *Quis ascendet in cœlum? quis descendet in abyssum? quis salvabitur? quis condemnabitur?* Quænam ratio quæ via pertingendi in cœlos? quis internum effugiendi modus? quis me docebit quæ maneant exitum meum fata? an gloria vel supplicium? animi gaudium, an dentium stridor? Conscius enim violatæ legis animus nec interdiu nec noctu à cruciatu conquiescit. Sic igitur in desperationis barathrum præcipites tandem ruunt, qui meritis operum iustitiam venantur. Verùm huic salutari Romanorum doctrinæ, qua monemur ut legali iustitia derelicta, Christum fide amplectamur, à Pseudo-Romanis impijssima contradictione, dum operum meritis perfectum legis obsequium iactant, reclamatum est. Ver. 6.

fidei

fidei excellentiam et utilitatem prædicans Apostolus, inquit; *At quæ ex fide est iustitia ita dicit, ne dixeris in corde tuo, qui ascendet in cœlum? hoc est Christum ex alto deducere: aut quis descendet in Abyssum? hoc est Christum ex mortuis reducere: sed quid dicit? prope te verbum est, et in ore tuo, et in corde tuo, hoc est verbum illud fidei quod prædicamus, nempe, quod si confessus fueris ore tuo Dominum Iesum, et crediderit in corde tuo, &c.* Quibus ille verbis discrimen inter iustitiam legis et iustitiam fidei mirabili elegantia expressit. Legalis enim iustitia fluctuantes in salo dubitationum animas humanas relinquit meticulosas, anxias, et triste quid de Dei iudicio suspicantes. At iustitia fidei, neque Tartarum horret, nec metu supplicij pauet, sed serenitate cœlesti perfusa semper secura, semper tranquilla agitat: nititur enim solido verbi divini fundamento, corde credens, et ore profitens Dominum Iesum mortuum pro peccatis nostris, ad conciliandam nobis Iustitiam resuscitatum esse. Quapropter hâc solâ non legali salus et beatitudo nobis acquisita est. Apostolus autem sicuti legalem ante iustitiam phrasi Mosaicâ descripserat, ita nunc Evangelicam eadem locutione depingit, Deut. 30. ut idipsũ quod degemina iustitiâ protulit, haudquaquam à veterum disciplina

ciplinâ discrepans, aut alienum, verbis Mosaicis asseret et stabiliret. *Iustitiam* autem *ex fide* vocat eam quam supra cap. 4. ver. 11. *Iustitiam fidei*, et aliquoties cap. 3. et 4. *Iustitiam Dei*, hoc est, à Deo fidelibus ob Christi meritum imputatam vocaverit, eamq; legali iustitiæ, quæ meritis operum affectatur, opponit. Inducit igitur hoc loco iustitiam fidei prosopopeia quadam loquentem, et cuius ipsa naturæ sit explicantem. Sed quid loquatur attendamus. *Ne dixeris*, inquit, *in corde tuo, &c.* quasi dicat, duo genera dubitationum inimica et contraria fidei ex animis fidelium ejicienda sunt. Prius est de ascensu in cœlum, hoc est de gratia Dei et salute cœlesti qua ratione possit in nos deriuari: vetat enim nos anxios esse de negotio salutis. Alterum est de descensu in Abyssum, hoc est, de maledictione et morte æterna, qua ratione possit illa vitari: vetat enim nos vllo metu vel terrore supplicij apud inferos torqueri. Quod Abyssus autem in novo Testamento significet Infernum, ex Apocal. manifestum est. Cap. 9. ver. 1. cap. 11. ver. 7. cap. 20. ver. 2. Descendere igitur in Abyssum idem est quod descendere in Infernum, et æternis impiorum supplicijs excruciari, cuius pœnæ metum et anxietatem iustitia fidei procul à iustificatis iubet facesse-

re.

re. Quapropter hæc fidei prima proprietas est, plerophoria et inexpugnabili fiducia divinæ misericordiæ, et inconcussa certitudine salutis impleri: quam innatam fidei qualitatem Pseudo-Romani sua incertitudine et spe vacillanti, in animis hominum corruperunt. Secunda verò proprietas in eo versatur, quod hanc plerophoriam non è figmentis humani cerebri exsculpserit, sed in fiducia mortis, resurrectionis, et ascensionis Christi stabiliverit. Ad hanc igitur sæuiente mundo et fremente diabolo, tanquam ad sacram anchoram confugiamus, nihil Pseudo-Romanorum ludibrijs et contumelijs quibus hanc doctrinam exagitant, deiecti vel permoti. Ver. 8. Cum dubitationes fidei contrarias discussisset Apostolus, interrogare occupat. *Sed quid dicit?* nempe *Iustitia fidei: Prope te verbum est, in ore tuo, et in corde tuo, &c.* Fundamentum igitur fidei Dei verbum esse statuit, perspicuum manifestum, revelatum. Fides enim inquit, non est temerè concepta, et nata opinio, sed innititur verbo Dei, quod et in ore circumfert, et in corde, probè cognitum et certò creditum. Qui promisso viri boni nixus est, dubitationem exuit: quantò magis illum igitur securum esse decet, qui promittenti Deo credit? fidem ergo nasci docet è verbo, et eodem ni-

ti, non ignorantiæ tenebris caligantem, sed immotam secur mq; terrores omnes et pericula despicere. Quod enim basi nititur immota, nec quati nec moveri loco potest: unde solatium trepidanti conscientiæ maximum aboritur, cum ad Deum refugit qui promissum fallere nec vult, nec potest. Verùm ab hac salubri Romanorum doctrina longè dissidet Papatus, in quo, cuncta dubia, incerta, terrorum et anxietatum plena, Deus ipse promissa fallens, eludensq; credentes à Pseudo-Romanis statuuntur, et in locum verbi divini cui nec acquiescunt, nec adhærent, cuius lectione populo interdicunt, humanæ traditiones et febriculosa cerebrorum figmenta introducuntur. Cùm tamen ita diserte dicat Apostolus: *Hoc est verbum illud fidei quod prædicamus*: unde manifestum est, verbum Apostolis prædicatum cum Evangelio quod scriptis mandarunt, unum et idem esse, frustràq; nequitiæ latibulum à Pseudo-Romanis quæri, cùm aliam ab Apostolis doctrinam ore traditam, aliam Scriptis mandatum impudenti fraude mentiuntur.

☞ Versu 9. subiungit Apostolus. *Quod si confessus fueris ore tuo Dominum Iesum, et credideris in corde tuo, quod Deus eum excitavit à mortuis servaberis.* Versu præcedenti generatim declaraverat Apostolus, quodnam

et

et quale sit illud verbum cui fides innititur, affirmans haudquaquam legis esse sed fidei verbum, lætum scilicet illud nuncium de Christo propter peccata nostra mortuo, suscitato propter iustitiam. Indigetat autem verbum fidei, cum effecti causâ, quia fidem generat et producit: *Fides enim ex auditu*: tum causa obiecti, verbum enim hoc fide recipitur, et fidem non opera postulat. Hoc autem versu speciatim magis eiusdem verbi naturam enucleat, et mirâ brevitate totius Euangelij summam complectitur edocetque quâ ratione verbum hoc fidei, cum ori, tum cordi nostro debeat esse propinquum, addito fructu qui in nos è verbo confluit et promanat. Sicut enim ver. 5. Legalem Iustitiam ita descripserat, *quod sit facere omnia quæ sunt legis et per ea vivere*, sic impræsentia, fidei iustitiam describit, *quod sit ore confiteri Dominum Iesum, corde credere, excitatum à mortuis et hâc fide servari.* Cæterum *ore confiteri Dominum Iesum*, nihil est aliud quam eum agnoscere, in illum credere, eum profiteri, precari, inuocare tanquam Dominum, et Seruatorum vnicum et quidem suũ, non eo iure tantùm, quod ut creator sibi vindicat in creaturas, sed iure redemptionis qua nos é durissima seruitute asseruit in libertatem. Et in hac quidem confessione

lessione pars prior fidei iustificantis occupatur: pars posterior autem ab Apostolo hisce verbis explicatur. *Credere corde quod Deus eum excitauit à mortuis.* Hoc est, non historiæ tantùm de morte et resurrectione Christi sine dubio assentiri, sed animi tranquilla fiducia beneficium mortis et resurrectionis nempe pacem cum Deo, remissionem peccatorum, Iustitiam et vitam æternam apprehendere et amplecti. Verum ex eo quod inquit, *Quisquis confessus fuerit ore, et corde suo crediderit servabitur*, satis apparet, æternam salutem fidei fructum esse; eamque singulis Apostolus promittit: singulos enim viritim compellat, adhortatur et instigat. Sed hanc Pauli doctrinam qua salutis certitudinem in Ecclesia Romana stabilivit, Pseudo-Romani venenato dogmate de salutis incertitudine, corruperunt, negant enim vnumquemque fidelium, tam certam habere suæ salutis fiduciam, quam certè confitetur et credit *Dominum Iesum excitatum esse.* O stolidam et pertinacem amentiam? Id vtique quod ore fatemur corde credimus fugere nos et latere putabimus? minimè gentium. Nec coniectura tantum id assequi sed clara distinctaque notitia idipsum scire censendi sumus. Igitur cum in ore fidelium sit confessio, fides in corde, neutiquam à fidelibus

ignorantur;

ignorantur; nec probabili tantum coniectura, sed inexpugnabili fiducia tenentur: Fides ergo cùm certa sit, et salutem quæ nascitur ex fide certam esse, dubium non est. Ver. 11. subiungit Apostolus, *Dicit enim Scriptura*, conatus authoritate Scripturarum asserere quod ante de salutari fidei confitentis effectu exposuerat, Scriptura inquit credentibus et invocantibus promittit salutem, *Scriptura* autem cũ *non possit solvi* Ioh. 10. 35. certum est et necessariũ, ad Iusticiam quoq; verè certòq; credi. Ex his Apostoli verbis Pseudo-Romanorum pestilens error refellitur, qui mutam et elinguem (ut ipsis placet) Scripturam à iudicio controversiarum ablegant. Non enim hîc muta vel bruta littera censetur ab Apostolo, sed vivum Dei verbum. *Dicit enim Scriptura*, inquit divus Paulus; loquitur ergo sanctus ille liber et ipsa Dei vox in illo sonat. In controversijs igitur dijudicandis arbitrio Scripturæ standum est, nec alia doctrinarum et placitorum norma aut regula vel inveniri potest vel cogitari: Quapropter Apostolus omnia fidei dogmata quæ Romanos edocuit sola Scripturarum authoritate stabilivit. Talis enim esse norma debet, quæ sola neque fallere potest neque falli; quod cum soli Scripturæ proprium sit, humanæ, fallaces, impiæ traditiones exutæ

dignitate quam falsò sibi arrogant, extra fines veræ Ecclesiæ deportandæ sunt. Versu 13. recitat aurea verba Prophetæ Ioelis cap. 2. ver. 38. *Quisquis invocaverit nomen Iehovæ liberabitur: nam in monte Sion et Ierusalem erit evasio seu liberatio.* Promissam hic audimus liberationem, non temporalem sed æternam: omnis enim illa prædictio citra regnum et beneficia Messiæ, interpretante Petro, Act. 2. versatur. Igitur à peccatis, à morte, à diabolo promissa est liberatio: Sed quibus tandem facta est hæc promissio? num solis Iudæis? nequaquam, sed omnibus invocantibus Iehovæ nomen, hoc est, omnibus implorantibus diuinam misericordiam ob meritum Christi. Manifestum igitur est ex Prophetæ verbis, religiosam invocationem qua salutem exposcimus, ad Deum solum dirigendam esse, utpote qui solus invocationem nostram remunerari potest præmio salutis, nec ullam nisi in Ecclesia Dei, salubrem reperiri invocationem et efficacem; Ecclesia enim est mons ille Sion et Hierusalem, cuius indigenæ soli, ruente et pereunte mundo, euadunt et liberantur. Nec hoc modo versu, sed et sequenti 14. Pseudo-Romanorum invocatio sanctorum arguitur et condemnatur. *Quomodo igitur*, inquit Apostolus, *invocabunt eum in quem non crediderint*, &c.

&c. Vnde perspicuum est ad veram et salutarem invocationem, requiri fidem; et quidem ea necessitate, qua causa requiritur ut producatur effectum; fides enim invocationis causa est, et ab ea nunquam dissociatur. Ea demum vera Deoq; placens invocatio est, quæ profluit ex fide: vt ea demum vera fides est, quæ coniungitur cum Invocatione Dei. Quare manifestum est, invocationem religiosam et petitricem salutis nulli nisi Deo Christoq; in quem solum credere iussi sumus, deberi. Sanctis igitur et Angelis ablandiri, virtutemq; eorum in auxilium salutis nostræ precibus invocare, contumelia Salvatoris est et enormis impietas. Versu 15. dicit Apostolus: *Quam speciosi sunt pedes Euangelizantiũ pacem, Euangelizantium bona.* Quã melle quovis et nectare dulciorem sententiam Pseudo-Romani ad extollendam Pontificalem superbiam intolerandi petversitate detorserunt; hoc enim prætextu Pontifex abutitur, ut pedes suos auratis gemmatisq; crepidis indutos regibus et regum pueris porrigat osculandos. Qua in re quantum à Romanæ religionis veritate degenerauerint, luce clarius est: Nam idipsum quod Apostolus enunciat de cœlesti divinoq; Evangelij nuncio quod inopes illi sanctique præcones, nudis et fatigatis sæpè pedibus e-

mensi viam, promulgabant, Apostolicæ Romanæq; simplicitatis desertores Pontifices in pedum suorum superbissimum cultum commutaverint. Verùm quod Apostolus vers. 18. 19. 20. Prophetarum oracula tam cerebra repetitione profert in doctrinæ suæ stabilimentum, argumentum nobis invictum suppeditat, quod Scriptura veteris Testamenti, norma fuerit ipsis Apostolis et regula qua doctrinam suam moderabantur. Quæ res cùm sicuti dictum est, sese habeat, quis est veteris et noui fœderis monumenta dictata à Spiritu sancto, conscripta â sacratissimis viris pro fidei canone et norma recipienda negabit? Et hîc igitur à Pseudo-Romanis Romanæ doctrinæ repugnatur acerrimè. Versu 20. dicit Apostolus: *Inuentus sum ab iis qui me non quærebant, conspicuus factus sum iis qui de me non interrogabant.* Si gentes igitur omni cognitione, timore, cultuq; Dei vacuæ, prona tamen Dei benignitate in Ciuitatem sanctam et cœlestem ascriptæ sunt, silendum est Pseudo-Romanis de dignitate et meritis operum quæ tanquam præparatoria jactitant ad salutem adipiscendam. Nos autem à cœlesti magistro melius edocti, qua par est animi submissione et reverentia, magnitudinem misericordiæ divinæ quæ semet vltrò non quærentibus obtulit, mirantes et gratî venerамur.

CAP. XI.

His

His defuncti caput vndecimum aggrediamur, ubi primo statim introitu Paulus exemplo suo fideles edocet de salutis et electionis certitudine, quasi iam tunc insanã Pseudo-Romanorũ doctrinã de salutis incertitudine prævidens, contra periculosos corruptorum dolos posteritatem præmunire voluisset, ver. 2. positionem statuit Apostolus cum certam tum manifestam, causam nempe salutis æternæ primam et immutabilem esse præcognitionem, hoc est æternam dilectionem et electionem Dei, non è prævisis operum meritis, sed merâ Dei misericordis gratia profectam: vnde manifestum est, præcognitos et electos à Deo, nunquam repelli, nec amore excludi, aut in exitium relabi. Post hæc diligentem historiæ sacræ et accuratam lectionem Romanis suis commendat Apostolus, *an nescitis*, inquiens; quasi dicat, vos qui cœlestem auditis doctorem, qui vos instituendos tradidistis disciplinâ salutis, ignorare Scripturæ exempla, et in historia sacra hospites esse non debetis. Turpe enim est et pudendum Christiani sibi nomen arrogare, et illorum interim monumentorum rudem esse quibus humano generi se Christus patefecit. Quo Pauli dogmate Pseudo-Romani damnantur, qui Scripturas à populo legi Cerbereis edictis vetuerunt. Sed quid

est quod nescire Romanos prohibet Apostolus? *quid dicat Scriptura*: frequenter enim Paulus ad testimonium vocat sermonem Scripturæ, tanquam verbum, vocem et sententiam ipsius Dei loquentis è cœlo. Quare magna Scripturæ à Pseudo-Romanis illata est contumelia, qui veluti mutam brutamq; literam è controversiarum foro et iudicij subsellijs exegerunt. Sed nos Apostoli disciplinæ gerentes morem, Scripturarum et finem et usum longè diversum didicimus: scilicet vnicam esse fidei normam, omnemq; salutaris disciplinæ scientiam huius unius regulâ præscriptisq; moderandam esse. Sic enim Christus ipse iubet Ioh. 5. 39. *Scrutamini Scripturas, illæ enim de me testificantur.* Nullum enim sui ipsius testimonium, non aliud de suis institutis iudicium nisi è Scripturis admittit. Sed ex hoc effato Pauli geminum Scripturarum vlum diligentius observemus. Prior vsus in probandis confirmandisq; dogmatibus versatur. Hunc enim Scripturis asserit Apostolus, dum ijs ad institutorum suorum vtitur fidem et stabilimentum. Quapropter in Ecclesiam dogma nullum nisi Scripturæ iudicio probatum recipi debere, contra Pseudo-Romanorum placita, satis evictum est. Sed vsus alter in doctrinarum interpretatione, Scripturarumq;

declaratione

declaratione occupatur. Verùm hîc Pseudo-Romani commentis ingeniorum suorum nimium indulgentes interpretem Scripturarum alium à Scripturâ quærunt, illâq; authoritate Papâ tuum instruunt, ambiguas quippe Scripturas, et de sensu illarum sententiâq; lites inter doctos gravissimas oboriri causantes; ius interpretandi Pontifici tanquam Dei Consiliario, et cui secreta cœlorum innituntur, attribuerunt. Quod commentum cum impium, tum absurdum esse quis non videt? Concedamus enim de Scripturæ sententiâ quandoq; quæri et ambigi inter prudentes: at hoc nunquam factum esse de totius Scripturæ sensu sanus affirmaverit: aliquando de loci unius vel alterius sententiâ controverti posse nullus abnuerit: sed illæ lites non aliter componuntur, quàm si locus unus obscurior alterius paralleli luce et claritate illustratur. Scripturarum enim ex Scripturis arcessenda est interpretatio, mutua enim conspiratione singula tendunt in aliorum declarationem. Igitur institutâ locorum collatione, dubitationes omnes expediæ, tenebræ discussæ, totaq; Scriptura sui ipsius luce clara erit et illustris, modò non altum sapere, sed sobriâ cognitione saluti studere tantum annitamur. Hoc consilio Paulus vtitur, et suo nobis exemplo viam

præivit: *Cæteri occaluerunt*, inquit versu 7. quæ sententia cùm videri posset obscurior, eandem illustriori explicauit deprompto è Iesaia 29. testimonio, *dedit iis spiritum soporis*, cui cùm adhuc inesse videri posset aliquid inexplicatius, ex eodem Iesaia 6. clarissima quadam phrasi tenebras omnes discussit, inquiens, *ut oculis non videant*. Qua methodo interpretationis dum vtitur Ecclesia, frustra de Scripturarum obscuritate Pseudo-Romani oblatraverint. Ver. 3. et 4. Status Ecclesiæ tam tenuis, et eo redactus angustiarum ab Apostolo sub Eliæ persona describitur, vt deleta funditus, et ab imis eversa videretur fundamentis, cùm nihilominus in occulto septem millia, numero quidem exigui, sed vivida religione, virtute, et Dei cultum et Ecclesiæ dignitatem sustinerent. Sed Papistæ veterum simplicitatis obliti, totum Ecclesiæ decus in abundantia divitiarum, in fructu commodisq; pacis, in apparatu splendido, pomparumq; invidendarum magnificentia constituerunt. Eodem illo sermone palam evincitur, Imagini genu flectere (cuius infandi cultus inter Papistas negligentia, igne, ferro, flaqueis et vncis expiatur) facinus indignum esse, et à Deo damnatum: quia scelerum illorum non compertos Deus ascribit in numerum sui gregis. Sed in eo

quod

quod dicit divinum oraculum: *Feci ut remanserint mihi septem millia virorum, &c.* perspicuè satis asseritur Dei gratia. Non enim operum meritis sed gratuita Dei clementia superstites hæ reliquiæ fuisse perhibentur. Non enim dicit Eliæ Deus, septem illa millia mihi relicta sunt, vel semet mihi reliquerunt, sed vt relinquerentur ipse virtute mea et efficacia gratiæ perfeci. Causam igitur cur reliquis infando cultu contaminatis, hæ reliquiæ non desciuerint à veritate religionis, haudquaquam in operum meritis, personarum dignitate, vel libertate arbitrij, sed in sola Dei miserantis electione gratiaq; constituit, qua præ cæteris exiguam hanc fidelium manum fuerat dignatus. Versu quinto sextoque, probat Electionem è gratia, non ex præuisis operibus proficisci. Nec ita multò post, inter naturales et insititios ramos instituta comparatione, Romanos à superbia animorumq; elatione deterret, exemplis eorum ante oculos propositis, qui quod in fide vacillarent, in exitium præcipites dati sunt. Versu 13. Apostolica gravitate muneris sui dignitatem Paulus extollit hisce verbis. *Nam quod vobis dico gentibus, quatenus ego quidem sum Apostolus Gentium, ministerium meum illustro*: qua Apostoli oratione fastus omnis et Tyrannica Pontificis dominatio conculcatur.

Nam

Nam si regimen et imperium Ecclesiæ cuiquam mortali genere nato conveniſſet, illa certè prærogatiua non Petro ſed Paulo deberetur; inquit enim, *Ego ſum Apoſtolus gentium*, nec hoc loco tantùm muneris huius amplitudinem, ſed et multis alijs aſſeverat: ut cap. 15. ver. 16. eiuſdem Epiſtolæ, item cap. 16. ver. 4. ad Gal. cap. 2. ver. 7. Quocirca ſi quis imponendus eſſet Eccleſiæ ſummus moderator, honore tanto Paulus frueretur; verùm cùm honor ille cedat in contumeliam Chriſti, ſtudioſè tantum dedecus à ſeſe amolitur Apoſtolus, cui Paulinæ et Romanæ moderationi cùm Pſeudo-Romani reluctentur impudentiam uſurpati imperij diris tandem ſupplicijs Domino ſuo luent: ver. 21. *Nam ſi Deus*, inquit, *naturalibus ramis, ob incredulitatem fractis et avulſis non pepercit, vide ne tibi quoque, ſi fidem neglexeris, non parcat.* Quam Apoſtoli monitionem, tanta ſuperbiâ Papiſtæ reſpuerunt, vt in ſumma ſecuritate judicij divini, nec errare Eccleſiam, nec exorbitare poſſe contendant.

Ver. 24. *Etenim* inquit Apoſtolus ſi tu ex *naturali exciſus oleaſtro et præter naturam inſitus es in veram oleam* &c. Vnde colligitur, naturam ad id quod contra naturam eſt nec operam vllam conferre nec auxilium poſſe. Nihil enim operæ vel auxilij cogitari poteſt

quo

quo semet oleaster præparat vt in oleam inseratur. Mirabilis igitur Pseudo-Romanorum pertinacia, qui vires humanæ naturæ tantas prædicant, vt ijs se præparare et idoneam facere possit, vt Christo præter naturam inseratur. Nec enim Apostoli doctrinæ tantùm, hæc impietas, sed ipsius Christi disertissimæ sententiæ adversatur. Ioh. 15. 5. Vitem eò loci semet ipsum egregiâ similitudine Christus appellans, homines autem palmitum nomine denotans, vt omnem naturæ fastum exscenderit, *absque me*, inquit, *nihil potestis facere*. subiungit Apostolus ver. 27. *Quum abstulero peccata ipsorum &c.* Quâ sententia perspicuum est, peculiarem esse diuinæ maiestatis prærogatiuam, voluntariâ et gratuitâ clementiâ remittere et condonare peccata sui populi. Quanquam enim Ecclesiæ suæ claves Deus commiserit, haud tamen idcirco ministros absoluta potestate, meroq; imperio ligandi solvendique pro libitu munivit: sed illis in mandatis dedit vt voluntatem suam de remittendis puniendisue peccatis populo patefacerent, et pœnitentes quidem condonatione delictorum solarentur, refractarios autem et rebelles comminatione iudicij terrerent; Nam Ecclesiæ quas omninò claves relictas esse à diuinâ paginâ sumus edocti, quarum vna *verbum Dei* est,

est, quâ peccatorum remissio pœnitentibus prædicatur, Matth. 28. Altera fides animis inserta et in cordibus efficax Mar. 16. 16. *Nam qui credit et baptizatur salvabitur.* Hæ claves nisi consenserint et conspirarint, nulla peccatorum expectanda est remissio. Pseudo-Romani vero qui facultatem remittendorum peccatorum absolutam, autoritatemque supremam Ecclesiæ datam esse mentiuntur, non Romanæ modo religionis corruptores, sed impostores et plani simplicium mortalium carnifices iudicandi sunt. Versu 29. *Dona Dei, vocationemque ad salutem, illius esse naturæ* dicit, *vt eorum panitere Deum non possit*, vt data semel nunquam repetantur, vt rata certaque firmitudinem suam conseruent et immutabilitatem. Cui Romanæ salutariq; doctrinæ, convitijs et contumelijs obstrepunt Papistæ, qui fidem et fiduciam in Dei promissis adrogantiam appellantes, incertos salutis animos, et inter obscuram spem et formidinem suspensos, ob infamem quæstum retinent, vt eam plura licitantibus vendant ver. 33. 34. Protervam humani ingenij curiositatem et cupidinem castigat Apostolus, quæ cælum ipsum stultitiâ perens, arcana Dei, nefaria diligentia rimatur, quam vt ad modestiam revocaret, et moderationem, vltra Dei gratiam cogi-

tationes

tationes euehi tacitè vetat cum ait. *Quis prior dedit ei, et retribuetur ei?* Quâ Pauli sententiâ, omnes illæ Pseudo-Romanorum pestes de prævisis operibus, et meritis humanis extinctæ sunt, quas in Ecclesiæ Romanæ contumeliam et religionis opprobrium novo fœtu Papatus peperit, et exitiabili pabulo educavit. Et hactenus Romanæ religionis in doctrina salutis, à Papistarum impiissimis commentis discrepantiam, Apostolo præeunte, prosecuti sumus. Animus est, vt ordo postulat, mores et instituta vitæ, Romanis ab Apostolo commendata et tradita cũ corruptissimis Papistarum degenerum moribus et iustitutis comparare.

CAP. XII.

AC initio quidem cap 12. Morum instituendorum exordium auspicatur à cultu Dei *Adhortor igitur vos fratres*, inquit, *per miserationes Dei, vt sistatis corpora vestra hostiam viuam, placentem Deo, rationalem illum cultum vestrum: vt oblatio gentium*, dicit idem Apostolus cap. 15. Ver. 16. *accepta fiat sanctificata per Spiritum Sanctum.* Quod Apostoli præceptum, et institutum Romanorum, Pontificij à vita cultui diuino et spirituali consecranda, in impium et detestandum Missæ Sacrificium conuerterunt, cuius adeo scelerata est et noxia pra-

vitas,

vitas, vt nulli pio fas sit profanum Templi limen insistere, quanquam ad hoc, modo venerit, vt novitate scenici spectaculi curiosum animum oblectet. Qua in re à perigrinantibus falsâ impunitatis persuasione deceptis, apertè nimis et audaciter peccatur. Inquit enim Apostolus, *Corpora vestra sistite hostiam vivam, sanctam, placentem Deo, &c.* Deus enim cùm sit et animæ et corporis creator, vtriusq; cultum à nobis iure suo, meritò flagitat, secundùm illud Pauli monitum 1 Cor. 6. 19. *an ignoratis corpus vestrum esse templum Spiritus sancti, qui est in vobis, quem habetis à Deo, neque esse vestri iuris.* (20) *Nam empti estis pretio, glorificate igitur Deum in corpore vestro et in Spiritu vestro qua sunt Dei.* Quocirca gravi reprehensione multandi sunt, qui puritatem Evangelij domi profitentur, foris autem Idolatrarum turbæ immixti eandem dissimulant. Sic enim et Deum dedecorant, et gravem hominibus iniuriam inferunt; ac primum illis qui superstitione iamdudum imbuti, dum eam nostrorum hominum præsentiâ probari putant, magis in erroribus suis occalescunt; deinceps et alijs qui dubij et ancipites, et ad omnem auram mutabiles, veritatem religionis quam nondum penitus imbiberunt, horum exemplo permoti, facile deserunt. Quæ res quantam

labem

labem et perniciem rei Christianæ dederit, haud facile dictu est. Sed præter hoc Christianæ pietatis violatum officium, divinam insuper maiestatem dehonestant. Clamat enim Apostolus, *Sistite corpora vestra, &c.* hoc est, non modo domi, sub oculis vestrorum civium, in ambitu patriæ, sed omni tempore, nullo non loco, in quascunq; vos oras vel voluntas tulerit vel casus. Monet idem Thessalonicences et omnes pietatis illorum æmulos, 1 ad Thessal. cap. 5. ver. 22. *ut abstineant ab omni specie mali.* Quod Apostoli monitum nimiâ animi supinitate ab illis negligitur, qui superstitionis infandæ diris ritibus immisti non solùm specie malorum nõ abstinent, sed ipsũ malũ amplecti, nequitiamq; religionis approbare societate sua videntur. Nec enim corpora sua Deo sistere, sed imperio Diaboli præstò esse iudicandi sunt, qui gregi malorum semet associantes superstitionem à Deo vetitam et invisam cœlo, qualicunq; præsentia sua vel approbant vel cohonestant. Deum igitur huic temeritatis levitati, tam graviter irascentem revereamur, pedemq; referamus ex illis locis ubi dominatur impietas, exulat religio, tota denique cœlorum maiestas execrando dedecore violatur. Ecquis enim sanctâ synceràq; mente precabitur, *Sanctificetur nomen*

tuum,

tuum, qui Missæ opprobrijs et in sanctam trinitatem contumelijs præsentiâ sua patrocinatur? Quis optabit quo par est animi voto, *Veniat regnum tuum*, qui Missæ nequitijs, quæ Dei regnũ destruunt, cum voluptate interfuerit? Quis orabit, *Fiat voluntas tua*, dum propriæ voluntati in celebrando Missæ choragio obtemperat? Qua fronte tandem apprecabimur, *Libera nos à malo*, cum spontanea destinatione animi in Missam, extremum omnium malorum, libidini pravæ novitatis morẽ gerentes nosmet præcipitemus? Quare si fictis et simulatis precibus Deum non ludificamur, si corpora nostra Deo sistere non indignamur, agedum ab ea pravitate, quæ cœlestem iram in nos irritat, quam longissimè refugiamus. Ver. 2. *Ne vos*, inquit, *configurate sæculo isti, sed transformate vos per renouationem mentis vestræ ad hoc, vt probetis quæ sit voluntas Dei bona illa, placens et perfecta.* Papistæ verò non ad probandum Dei voluntatem in verbo suo revelatam, sed ad cleri fictas et commentitias opiniones auscultandas, homines adhortantur: quas ut aure surda respuamus, monemur ab Apostolo cap. 16. ver. 17. *Precor enim vos fratres*, inquit, *vt obseruetis dissidiorum authores contra doctrinam, quam vos didicistis, et declinetis eos.* Neque Gotacum illorum odiosis et molestis

clamoribus,

clamoribus, quos identidem de Ecclesia ingeminant, commoveri nos patiamur, ut vel vnguem latum à doctrinâ Romanis tradita qua tanquam filo piorum regi debent vestigia, deflectamus, præsertim conscij non sponsæ, per muliebrem impotentiam iubenti sed Christo sponso sapienter et utiliter imperanti obtemperandum esse. Cæterum hoc eodem versu Pseudo-Romanorum perniciosus error explodituꝛ, quem de parte concupiscibili corruptâ commenti sunt, integrâ manente rationali et potente sui. Quam insaniam olim quoque Philosophi insanierunt; pravitatem enim et cæcitatem animorum ipsi cæci praviq; non animadvertebant. Hinc est quod dicat Arist. Eth. lib. 1. cap. 13. *Rationem semper ad meliora nos monere.* Quod illius effatum quanquam in morali civiliq; vita modo quodam verum esse videatur, in divinis tamen rebus et negotio salutis æternæ, mentes sapientissimorum hominum magis cæcutiunt, quam noctuarum et vespertilionum oculi, ad lucem meridianam hebetantur: tantâ pravitate cum ad cœlestia vocatur, distorta mens est, ut sine renovatione, quam vocat Apostolus, ad Deum accedere non possit. Verùm haud perfunctoriè considerandum est, quod ipsos quoque regeneratos ad renovationem hanc adhortatur Apostolus;

postolus; unde facile colligitur etiam in illis ipsis residuam esse cæcitatem pravitatemq; quæ maiorem indies lucem emendationemq; postulet. Et huius quidem imbecillitatis suæ conscientiam Apostolus non dissimulat: 1. Cor. 13. 9. et ad Rom 7. At Pseudo-Romani, qui perfectionis suæ gloria superbiunt dum vitia celant, et remedia negligunt, inemendabili pravitate iamdudum corrupti sunt. Ver. 3. gravitatem Apostolicam Paulus interserit. *Enimvero per gratiam, quæ mihi data est, edico cuiuis versanti inter vos, ne sapiat supra quam oportet sapere, sed sapiat &c.* quo Christianæ moderationis edicto, cùm omnem in omni hominum genere arrogantiam damnaverit Apostolus, quo Schemate fastum suum et superbiam purgaturus est Pontifex, qui sibi cuncta arrogavit? Qui authoritatem, maiestatē, iubendiq; ius solus occupavit? Qui scientiā omnē, omni q; salutis arcana in scrinio sui pectoris inclusisse videri cupit? Sanè si quid Apostolo credimus in Dei famulis et servis Christi, numerari non potest. Omnes enim qui Christo serviunt, aliquà donorum parte ditati sunt; omnia nemo solus adeptus est. At Papa cùm sibi soli, tanquam in vacum venisset, omnia cessisse glorietur, non è Christi servis quos humilitas præclaros facit, sed Satanæ mancipijs

quæ

quæ ſuperbia in præceps agit, iudicandus eſt. Sed huius Antichriſti faſtus adeò limites tranſiliit, vt ſibi vindicare quod Chriſto proprium eſt, non erubeſcat. Ait enim Apoſtolus ver 5. *Multi, vnum corpus ſumus in Chriſto*: hoc eſt, multi nos ſub vno capite Chriſto Ieſu coadunati ſumus: cui conſonat quod ad Epheſios idem Paulus ſcribit, 1. 21. *Omnia ſubiecit pedibus eius, eumq; conſtituit caput ſuper omnia ipſi Eccleſiæ*. Et Col. 1. 18. *Eſtque caput corporis Eccleſiæ &c.* Quam principalem prærogatiuam Chriſto Regi propriam ſemper et peculiarem, ſolus arrogare ſibi Pontifex impudentiſſimè ſuſtinuit. Nam neque Petrus nec vllus Apoſtolorum vnquam honore ſe tanto dignati ſunt, vt Eccleſiæ caput appellari paterentur: erant enim Eccleſiæ membra, nec maiorem ſibi dignitatem attribuit Apoſtolus Paulus 1 Cor. 12. quam eſſe membrum et haberi. Qui tanti viri cum titulum hunc mortali faſtigio maiorem erubuerint, num huic tenebrioni relinquendum eum in prædam? Abſit vt in tuenda Chriſti gloriâ per ignauiam peccemus. Sed audiamus loquentem Apoſtolum Epheſ. 4. 11. 1 Cor. 12. 28. *Chriſtus dedit*, inquit, *Eccleſiæ Apoſtolos, Prophetas, Euangeliſtas, Doctores, Paſtores*, ſed aliud Eccleſiæ caput præter ſemetipſum non dedit. Quem enim aliunde reperiret

reperiret qui vice capitis in Ecclesia sungeretur, qui corpus hoc dirigeret, flecteret, et gubernaret, et quod maximum est vitam et spiritum in singula membra suggereret et derivaret? præterea bicipitem Ecclesiam fingere nimis absurdum, et illum Ecclesiæ caput imponere, cuius se dedignetur Ecclesia corpus appellari, importunissimæ Tyrannidis esse? Sed relicta Pontificali superbia, cum Apostolo progrediamur; inquit enim ver. 6. *habentes autem diversa dona pro gratia quæ nobis data est, sive prophetiam, sapiamus ad sobrietatem iuxta analogiam fidei.* Hanc doctrinæ regulam ab Apostolo præscriptam, quam ultra citrave Doctores Ecclesiæ vetuit consistere, Pseudo-Romani gnaua impudentia transilierunt. Iubet igitur Apostolus ut omnis Scripturæ interpretatio, exhortatio, disceptatio, definitio, sit analoga fidei, hoc est, ne discedat à perpetuo et inviolabili Scripturarum consensu, qui fidei articulis, decalogo, et precatione dominicâ, expressus est. Hanc normam Apostoli religiosâ observantiâ coluerunt; ab hac ne latum quidem vnguem Paulus deflexit: huic, ipse Christus honorem deferens, ad Scripturas nos ablegat ut eas scrutemur. Sic Deus apud Iesaiam 8. *ad legem et testimonium, quisquis non dixerit secundum hoc verbum, non erit ei lux matutina.*

matutina. Præter Scripturas igitur, alia nulla regula, nulla expositio in Ecclesiam recipienda est; vetat enim expressissimo mandato Spiritus sanctus, ne super divinum Scripturæ fundamentum, fœnum, stipulas, quisquiliasq; superstruamus, hoc est, vlla in Ecclesiam admittamus interpretamenta, quæ cum analogia fidei et religionis Christianæ fundamento pugnant et adversantur. Tumultuantes igitur Pseudo-Romanos, cum Iudicem controversiarum Scripturam reijciunt, et Papam subsortiuntur, facile compescemus. Iubemur enim vnicam in Ecclesia regulam, et vnum Iudicem Analogiam fidei recipere, quæ nihil aliud est, quam Scripturæ consensus et authoritas, quæ sola labi et errare nescia summa veritate et integritate lites deiudicat, et à cuius tribunali, mentibus hominum appellare nefas est. Hanc regulam et Divus Petrus Epist. 2. cap. 1. 19. Ecclesijs commendat, inquiens, *Habemus firmiorem sermonem Prophetarum, cui attendentes quasi lucernæ lucenti, in obscuro loco recte facitis.* Et divus Paulus eius regulæ commodum et vtilitatem Galatis exponens, inquit, *Quicunque secundùm canonem incedunt, super eos erit beatitudo.* Sed obclamant Pseudo-Romani, ipsam hanc Analogiam et quid illi vel consentaneum vel dissentaneum sit ab alio

Iudice cognosci debere et discerpi. Sanè inter cæcos nũ sol meridie lucens, litigantes, opus erit alio Iudice qui litem componat; inter videntes non erit. Equidem Prophetarum oracula, scripta Apostolorum, sunt instar lucernæ lucentis in tenebricoso loco, hoc est lucis suæ radijs caliginem et tenebras in piorum animis discutiunt et evincunt. Qui litem igitur de luce Scripturæ movent, oculos sibi mentis hebetatos esse proficentur, imo tanta se cæcitate damnatos, vt nullo lucis auxilio iuvari possint. Sed esto, Iudice propter absurda quorundam et morosa ingenia, fuerit opus. Tunc Apostolo consulenti obtemperemus. Si iudicia habeatis, inquit, de rebus illis quarum usu vita mortalium indiget, eos qui minimi sunt in Ecclesia, Iudicum subsellijs collocate. Inveniet igitur Ecclesia qui pares huic muneri Iudicij onus sustineant: mandemus hanc, vt consulit Apostolus Ecclesiæ curam, illa providebit ne quid ipsa capiat detrimenti: cordatos piosque deliget qui litem iuxta fidei Analogiam dirimant, et satisfaciant animis bonorum. Præfractos autem hæreticos, et qui pertinacia errorum occaluerunt, franga facilius quã iudicando corrigas; illorum igitur insania Deo soli sananda relinquitur: vnus enim ille est qui morbos tam intractabiles mederi,

si, vel cum pertæsum fuerit, resecare potest.

CAP. XIII.

AD decimum tertium nunc veniamus. In decimo tertio, omnem legitimi Magistratus formam, rem sacram esse docet, nempe Dei ordinationem, instituitq; Romanos ad obsequium, ne libertatem Christianam absurdè interpretantes, Magistratus imperium detrectarent, ut qui à Dei filio essent emancipati. Quapropter inquit ver. 1. *Omnis anima potestatibus superioribus esto subiecta.* Non illi tolùm, qui procul à Dei regno nulla cum Christo societate continentur, sed et vos quoque, qui adacti in sacramentum Christi, regimini Spiritu Dei. Verùm Papa non contentus Clerum subduxisse Magistratuis imperio, tanquam ad illos, factos iam libertos Dei, nequa pertinerent, neque leges, ita super omnium Regum Principumq; fastigium attulerexit, ut Deus quispiam inter homines haberi velit, Magistratuum capitibus illudat, in dicto non audientes excommunicationis fulmina iaculetur, soluto sq; fide et obsequio subditos, consternet ad rebellionem, lymphatasq, furore mentes, ad perniciem Principum et patricidia Regum impellat. Quo netario scelere, cum tantum ab Apostoli doctrina, Romanorumq; exemplo Papatus abierit, insanus, intestabilis, atque

que omni supplicio dignus existimandus est. Verùm hoc eodem capite plures examinandæ differentiæ supersunt. Ver. 8. *Nemini*, inquit Apostolus, *quicquam debeas nisi hoc, vt alij alios diligatis.* Vbi notandum est, ad charitatis et iustitiæ civilis studium à natura nos obligari, omniaq; eiuscemodi officia tanquam debita nobis commendari, ne qua meritorum opinione nosmetipsos decipiamus. Sed rationem hortationis Apostolicæ penitiùs introspiciamus, expendamusq; num aliquid ex ea possit exculpi, quod patronis meritorum in stabilienda sententia sua commodum adferat aut vtilitatem. Et ratio quidem hæc est, *nam qui diligit alterum*, inquit, *legem implevit*; deducitur autem cùm ab vtili tùm ab honesto. Dilectio enim est impletio legis qua nihil præclarius, nihil pulchrius, nihil honestius, quippe, quæ legi divinæ, ipsiq; Deo consentanea est: cæterum eadem nihil utilius, nihil salutarius, nihil beatius est, vtpote quæ cum huius tum futuræ vitæ promissionibus ditatur. Sed hîc hiatu magno conclamant Pontificij, quasi meritis operum lauream acquisivissent. Si charitas est impletio legis tum sanè possibilis est et vitæ promissæ præmium sua virtute commerita. At sequela quam sibi fingunt et vana et falsa est. Duplex enim est impletio legis, vna partium,

um, altera graduum obedientiæ legalis. Neutra tamen meritorum loco censeri debet, cum vtraq; vinculo obligationis debeatur. A debitis autem excludi meritum quis negabit? Possibilem esse tamen hanc implerionem non omnino diffitemur; Sed eatenus tantum qua perfecta possibilis est dilectio, quæ partibus in hac vita quidem inchoatur, gradibus autem absolvetur in cœlo. Quapropter hic quidem proximum diligere secundū omnia mandata Dei non impossibile est, sed eundem ea perfectione diligere quam diuina lex exigit, qualemq; in cœlo futuram esse credimus, nec opis est nostræ nec facultatis. Partibus igitur non gradibus impletionem legis possibilem esse concedimus. Et quidem Apostolo de priori sermonem esse, legaliū omnium præceptorum enumeratio subinde manifestat. Vnde facilis est argumenti quo Pseudo-Romani superbiunt refutatio. Legis, inquiunt, observatio vera est iustitia; qui proximū diligit, observat et implet legē: ergo qui proximū diligit, quod pios omnes facere dubium non est, è legis obseruantia iustitiam assequitur et vitam promeretur. Verùm huius Syllogismi fallacia suo semet iudicio prodit. Quatuor enim, vt Dialectici loquuntur, in eo termini sunt. Maior de legis obseruatione perfecta loquitur, partibus

omnibus

omnibus et gradibus absoluta nullaq; vitiorum macula contaminata, quæ sola vera iustitia censeri potest: minor autem de legis obsequio cepto prius et inchoato, cuius omnis perfectio partibus tantùm, non gradibus cónsistit: multis enim peccatorum reliquijs maculata, nævisq; inperta est etiam optimorum legalis observantia: nec mirum, cum ipsa charitas ex parte tantum in hac vita absolvatur, vtpote quæ cognitionem nostram quæ viventibus in hoc terreno domicilio tenibricosa est et imperfecta, passibus æquis pone subsequitur, et nunquam præcurrit: vnde manifestum, nec charitate, nec legis obsequio iustitiam acquiri; nam vbi residua est vel minima peccati lues, iustitiæ puritas haberi non potest. Inanis igitur est Pseudo-Romanorum superbia, existimantium, si hunc vel illum amore quamvis imbecillo prosequantur, et etiam dum alios oderunt male, se legi tamen et Dei mandatis satisfecisse. Charitas enim in omnes pari lege et quidem perfecta absolutaq; flagitatur. Verùm si largiamur ab hoc vel illo legem impleri posse, num propterea vitam illis æternam deberi tanquam sanctitatis suæ eam promeritis asseremus? Absit ab illis, qui nihil non debere Deo et cupiunt et gaudent, tanta impietas. Dicit enim Salvator cap. 17.

ver. 10. Evangelij D. Luc. *Quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus: nam quod debuimus facere, fecimus.* Imo et cap. 2. legis suæ, cœlestis Legislator: *Facio misericordiam in millia, his qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea.* Quare si illi quos ad vitæ præmium post exantlatos pro virili sua labores, et post præstitum pro viribus obsequium Deus evocat, gratiâ tamen et commiserantis optimi patris clementiâ salvantur, nō est quod Pseudo-Romani meritis operum confisi, quicquam de obsequio suo glorientur. Versu quoque nono considerationem meretur præceptum, *non concupisces*, quod vnicâ voce prolatum est, ne geminum aut duplex mandatum à Novatoribus effingeretur. Ver. 11. subiungit Apostolus, *Nunc propius nos est salus quam cū credidimus:* vnde liquet eos etiam qui primis fidei rudimentis imbuuntur, salutem habere sibi propinquam, hoc est firmâ salutis suæ fiduciâ roborati, ad quam eo propius indies admoventur, quo maiori promptitudine et alacritate ad eam accelerant.

CAP. XIIII.

IN Decimo-quarto verbis ita manifestis Christianam asserit libertatem, vt mirum sit eo temeritatis prolabi potuisse Pontificios, vt ausi sint in conscientias exercere Tyrannidem.

Tyrannidem. *Novi* dicit Apostolus ver. 14 *et persuasum habeo per Dominum Iesum, nihil esse immundum per se, hoc est naturâ suâ &c.* 17. *non enim est regnũ Dei esca et potus, sed iustitia, et pax et gaudium, per Spiritum Sanctum. Nam qui per hæc servit Christo, gratus est Deo et acceptus hominibus. Ne cibi causâ destrue opus Dei.* At in Papatu quot innocentium hominum sanguine permaduit humus, haud ob aliud effuso flagitium, quam quod diebus insanorum edicto prohibitis, edisse carnem accusarentur? In Papatu ergo, contra Romanam libertatem, à Christo partam, ab Apostolo commendatam, conseruatam à fidelibus, in cibo potuque constituitur regnum Dei. Pax autem et iustitia, et gaudium per Spiritum sanctum sola cœlestis imperij munimenta, non solùm ex animis Papistarum relegata sunt, sed grande nefas insuper et piandum morte putatur, si quis à Deo datum sibi Spiritum, vel spirituale donum aliquod profiteatur. Sed quæ restant excutiamus. *Alius quidem credit* inquit Apostolus, *vesci licere quibusvis &c.* Quâ Pauli sententia si vocem *credendi* diligentius observemus, ad labefactandum Pseudo-Romanorum dogma de salutis incertitudine, plurimum confert adiumenti, *Credere* enim idem est, quod, scire, nosse, assentiri, persuasum

suasum esse, et inscitiæ ignorantiæ, dubitationi in ciborum delectu opponitur. Sic 14. Ver. Quid sit *Credere* manifestius exponit Apostolus, *Novi et persuasum habeo per Dominum Iesum.* Hinc igitur quid ipsa fides sit abundè scrutantibus enotescit. Pseudo-Romani (sustinente vicem omnium Bellar: lib 1. cap 5. de Iustif.) fidem assensu solo definiunt, notitiam vel scientiam esse negant: et *Credere* nihil aliud esse dicunt quam assentiri doctrinæ in Ecclesiâ receptæ, quanquam eam nescias et ignores, ideoq; fidem fingunt implicitam, procul omni certitudine secluså. Verum Apostolus eos *credere* tantum asseverat, qui sciunt, intelligunt assentiuntur indubitatâ persuasione, nullos sibi cibos in pastum interdictos esse. Nescientibus autem, ignorantibus, dubijs, fidem quidem omnem non adimit, imbecillitatem autem et infirmitatem attribuit. Igitur Apostolica et Romana fides scientiam, assensum, persuasionem rerum cœlestium ambitu suo complectitur, et ea quidem, cum circa Dei verbum promiscuè versatur fides absolute vocatur: at cum Dei promissiones de remissione peccatorum ob Christi meritum apprehendit, fides iustificans in sacra pagina nominatur. Sed hoc discrimen Romanæ et Pseudo-Romanæ fidei velut indice digito

monstrasse

monstrasse sufficiat versu 3. subiungit Apostolus *Proprio Domino stat aut cadit, stabilietur tamen, potest enim Deus eum stabilire.* Coniungit hîc Apostolus Dei voluntatem cum eiusdem potentia: voluntatem enim asserit cum inquit *stabilietur*, potentiam cum adit *Potest enim Deus.* Et hac quidem consuetudine sociandi cum potentia voluntatẽ, viri sancti cũ de Deo loquũtur, vti passim deprehenduntur. Pseudo-Romani vero cum in Missæ suæ delirio, à posse ad esse argutantur, occasionem ineptissimis hominibus aperuerunt, qua somnia sua et anilia cõmenta inruderent in Ecclesiã Dei. Sequitur v. 8. *Sive igitur viuamus, sive moriamur, Domini sumus.* Hoc Apostolicum et Romanum solatium sicuti coniecturalem Pseudo-Romanorum fiduciam, qui dubios inter spem et metum animos excarnificant, aperte iugulat, purgatorij flammas, et fatuos illos ignes, plane restinxit: nam qui cum viui tum mortui Domino suo Saluatori non avelluntur, illi nec purgationis indigent, quâ malorum reliquiæ aboleantur, nec tormentis cruciari possunt, à quibus Christi sanguine fuerint redempti: *Beati enim qui in Domino moriuntur.* Sed Ver. 13. rursum ingeminat Apostolus. *Scriptum est*, vt manifestum faciat Romanis, Scripturam esse verbum Dei cui soli fides piorum possit innitj.

inniti, nec aliam ab ea religionis regulam aut normam Ecclesijs obtrudendam esse. Ver. 18. dicit Apostolus *Qui autem per hæc servit Christo, Deo gratus est*, edocens Romanos quibus in rebus genuinus et Germanus Dei cultus, veraque et non affectata religio versetur, quorumque bonorum potissima nobis habenda cura sit, nempe vt fide iustificanti pacem et amicitiam ineamus cum Deo, lætitiâque spiritu li perfruamur é sensu diuinæ charitatis in corda nostra per spiritum sanctum diffusæ. Rom. 5. 5. Qua doctrina suum quoque Timotheum imbuit inquiens. 1. Tim. 4. 8. *Corporalis exercitatio parum habet utilitatis, pietas vero ad omnia est utilis, habet promissiones huius et futuræ vitæ:* et 2 Tim. 1. 5. *Finis mandati est charitas ex puro corde et conscientiâ bonâ, et fide non simulata:* vnde Pseudo Romanorum irreligiosa vanitas apertissimè damnatur, qui proram et puppim diuini cultus, in ciborum, feriarum cœremoniarumq; histrionicis et larvatis nugamentis collocantes, pacem et charitatem ob eiusœmodi quisquilias violant ver. 23. subiungit Apostolus *Quicquid vero ex fide non est peccatum est.* Vnde sequitur omnes è puris vt vocant, naturalibus, et libero mortalium arbitrio, profectas actiones, quam vis specie virtutum et imitamentis extrinsecus oblinan-

tur,

tur, in Dei tamen iudicio, peccati maliq; reas teneri. Ratio autem, cur teneantur, in promptu est. Impossibile est sine fide placere Deo, quod effatum non de personis tantùm, sed illarum operibus etiam intelligendum est. Quocirca merita congrui, et actiones præparatoriæ, quas in irregeneratis cõmenti sunt Pseudo-Romani, tanquam impiæ et cum Romanorum doctrinâ dissidium professæ, procul à Christiana Ecclesia exterminandæ sunt.

CAP. XV.

NVnc ad decimum quintum veniamus. In decimo quinto, tolerantiam fratrum imbecillorum, ab Apostolo Romanis præscriptam, immani Inquisitionis acerbitate Papistæ propulerunt, cuius Rhadamantæi iudicij duritie et crudelitate, nihil Inferi magis importunum vel detestabile ad superos edidere. Sed in ver. 4. dicit Apostolus: *Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam ante scripta sunt, ut per tolerantiam et consolationem Scripturarum spem habeamus.* Quod immensum Dei beneficium Ecclesiæ datum, ut à cœlesti magistro salutem suam edoceatur, ita penitus ingrati Papistæ aboleuerunt, ut pœnis grauissimis interpositis, Cerbereis edictis à lectione sacrorum librorum, per quos unicus tamen in cœlum aditus est, miseros

seros et ignaros salutis suæ mortales deterruerint. Ver. 8. *Christum appellat ministrum Circumcisionis* famulantem *Iudeis*, vt illorum salute propagaret gloriam sui patris. At Papistæ, magnificentiæ pomparumq; studiosi, monarcham fuisse perhibent, et in consortium imperij, et hæreditatis Divum Petrum adsciuisse, quanquam Christus ipse testatum reliquerit, in hoc mundo nullum sibi regnum esse, nullum imperium, nihil denique quod ad humanæ magnificentiæ decus pertineret; Sic itaque Papistæ, contra sententiam Romanorum, Christum humilitatis exemplar, superbiæ Papalis authorem, insigni cum contumelia fecerunt ver. 13. Precabundus ait Apostolus *Vt autem vero Deus Spei impleat vos omni gaudio et spe*, vocat autem Deum Optimum maximum Deum Spei, cuius obiecti ratione, quia in Deo solo sperandum est, sicuti Timotheum suum adhortatur 1. Tim. 6. 1. *Vt moneat diuites huius seculi, ut spem ponant in Deo viuo.* Et Ieremias comminando inculcat cap. 17. *Maledictus vir qui sperat in homine, et carnem ponit brachium suum.* Tum ratione effecti quia solus ipse spem vivam in nobis generat, testante Petro, *Regenuit nos in spem viuam.* 1 Pet. 1. 3. Igitur invocatio Sanctorum mortuorumq; hoc Dei Epitheto condemnatur, ut iniqua et contume-

 liosa

meliosa in honorem Dei qui solus vult invocari. Psal. 50. *Invocavit in die &c.* vt invocantibus infida, fallax, noxia, spem enim nostram implere vel ratam facere nec sancti possunt nec mortui. Quocirca Pseudo-Romanos qui Deum spei, sanctorum implorationem dedecorant, à Romanis impijssimâ defectione defeciisse liquet. Ver. 16. *Ad hoc*, inquit Apostolus, *ut sim minister Iesu Christi apud Gentes sacrificans Euangelio Dei, ut oblatio Gentium fiat accepta, sanctificata per Spiritum sanctum.* Vnde sacrificulorum et Missarum sacerdotulorum stolidissima impietas merito exsibilanda est. Paulus enim dum Euangelium prædicando suo per orbem terrarum divulgat, gladio verbi mactatas Deo gentes obtulit in hostiam placentem. At Pseudo-Romani dedignati Paulinum hoc et Romanum sacerdotium, maiorem sibi dignitatem arrogarunt, Christumq; (vti gloriantur) indies in Missâ mactatum et immolatum offerunt Deo. Qua horribili sceleratâq; sacrificuli Turbæ impietate, neque maior, neque pernitiosior excogitari potest. Ver. 17. *Habeo igitur*, inquit Apostolus, *quod glorier per Iesum Christum, in iis quæ ad Deum pertinent.* Quo loco magnificâ quidem oratione Paulus Apostolatum suum prædicat, imò scitè de illius effectis triumphat, omnem ta-

men

men officij muneriſq; ſui gloriam ad Chriſtum authorem pijſſimè reducit: quâ doctrinâ non hîc tantùm vtitur, ſed vbique fidelium animos imbuit eâdem diſciplinâ, ne per ignaviam et oblivionem miſericordiæ Dei, pro collatis in nos cælitus beneficijs, gratiam et honorem Deo reddere cunctaremur. Hâc iteratâ monitione caput Epiſtolæ poſtremum concludit, inquiens, *Soli ſapienti Deo gloria, per Ieſum Chriſtum in ſæcula. Amen.* Quam Apoſtolicam et Romanam in colendâ religione diſciplinam, cum Pſeudo-Romani, Divarum, Divorumq; pudendo cultu temeraverint, facile eſt colligere et prævidere, quid tandem illis futurum ſit, qui debitum honorem Deo Chriſtoq; ſuffurantur. Ver. 18. *Non enim ſuſtinuerim*, ait Divus Paulus, *quicquam loqui, quod non effecerit Chriſtus per me, adducendis ad obedientiam gentibus, verbis et factis.* Omnis ergo Pauli labor, dum Evangelium promulgat, in eo deſudabat, vt in obſequium fidei Gentes adduceret, eaſq; ſub imperium redigeret optimi Salvatoris. Pſeudo-Romani verò parùm de Chriſti regno ſolliciti, in hominum obſequium homines cogunt, effectis diſtinctiſq; in religione multifarijs ſectis, quarum aliæ Franciſcum, aliæ Dominicum, aliæ Bernardum, quaſi Chriſti pudeat pigeatq; Patro-

nos colunt: Cum tamen hanc in Corinthijs, divisionem Apostolus severissimè sit detestatus, inquiens, 1 Cor. 1. 12. *Unus dicit ego quidem sum Pauli, ego verò Apollo, ego verò Cephæ, ego verò Christi.* 13. *Num divisus est Christus,* inquit. Quocirca si Paulus ipse semet honore tanto dignari noluerit vt agnomento suo Christianos insigniri pateretur, quanto effrenatioris audaciæ est, ab homullis ne cum Paulo quidem nominandis, agnomenta et insignia, in opprobrium Christiani nominis, mutuari? nec hoc tantum, sed stolidum et iners illud vulgus, in obsequium illius Ordinis et sectæ cui se sacravit, sureiurando adigêre? cùm Divus Paulus ad obsequium Christi et imperium Evangelij accipiendum, non ad hominum exequenda mandata potenti suada mortales invitaret: Ait enim ipse 1 Cor. 7. 23. *pretio empti estis, ne estote servi hominum.* Quapropter Pseudo-Romani, qui magis hominum jussis quàm Dei mandatis famulantur, non modò à Romana Ecclesia, sed tota Dei familia alieni sunt. Ver. verò 20. tanquam rationem redditurus administrationis Evangelicæ, *Christum ita se prædicasse,* dicit, *ut super aliud fundamentum non ædificaverit.* Papistæ verò non Christo tantùm, sed et Petro tanquam fundamento, inædificant: Quare cum

à Romanorum fundamine, quod ab Apostolo iactum est, in extruendis Ecclesijs ipsi se voluntariâ contumaciâ avulserint, nec Ecclesiæ Catholicæ, nec Romanæ fundamentis, sed errorum et ignorantiæ systibus insistere putandi sunt.

CAP. XVI.

TAndem ad novissimum Epistolæ caput, ope divinâ perventum est, ubi Paulus Ecclesiarum honorificè meminit, quæ privatorum hominum parietibus continebantur, et in quibus cùm ille splendor haudquaquâ esse posset, quem ad Ecclesiæ statum Papistæ necessarium esse contendunt, apertum erit legentibus, ab Evangelica Romanorum simplicitate, Papatum in superbiam et luxum intolerabilem degenerâsse. Imò veram Ecclesiam, tremendis et frendentibus omnibus Papis, in rebus angustissimis, inter turbulentissimos insanientis mundi tumultus, inter cruciatus et terrores supplicionum, in obscurissimis orbis terrarum angulis, posse contineri.

Sub Epistolæ verò finem ver. 17. tanquam tutor ille bonus, cui salus pupillorum et incolumitas curæ est, Romanos adhortatur ad doctrinæ puritatem, à se prædicatæ, tuendam et conservandam, à qua tum Papistæ tam probrosa defectione desciverint, non

modo dignitate Romani nominis exuendi, sed extra fines universalis Ecclesiæ, tanquam execrandi et detestabiles deportandi sunt.

Papistis igitur nullam cum Romanis affinitatem esse, superioribus abunde probatum est, quibus curis occupatum, noua cupido subijt investigandi diligentius, num aliquam porro spem adipiscendæ salutis, posta nihil decus nominis Romani sibi reliquissent, non animo maledicendi, neque quod odio vel invidia religionem, suis à se prægravatam ineptijs, onerare conatus sim; malas enim artes ijs relinquo, qui bonitate religionis excidêrunt; sed quod multis, ijsq, magnis rationum momentis, ad dubitandum de salute impellebar, quæ in publico Doctorum consessu, sapientum suffragijs diiudicari debere existimabam. Nam Dei cultus et vera religio, totaq; salutis æternæ ratio, cum quatuor articulis contineatur, Fide, Obedientia, Precatione, et Actione gratiarum, necessum est cupientibus suæ salutis, in hisce salvificæ doctrinæ momentis sic affectis esse, quemadmodum Deus ipse, princeps et auspex religionis, affectos hominum animos esse iussit. Nam cùm omnis à Deo salus et beatitudo proficiscatur, omninò nefas est alias rationes ad eam consequendam circumspicere, præter eas quas ipse familiæ luæ præscripsit.

Iusti

Iussi sumus igitur à Deo, adiecta nobis ad salutem aperiente, fidem in se solo, fiduciamque omnem animo constanti, et inconcussa mente reponere, tantaq; detestatione mandati sui violatores ultor Deus persequitur, ut maledictionem, et æternum væ cunctis obnunciet, qui vel in homine, vel alia re quapiam fiduciam defigunt. Ierem. 17. 5. Et hæc est primæ jussionis efficacitas.

Secunda sequitur, ut divinæ voluntati, non nostræ ipsorum obsecundantes, nosmetipsos, per omnia Dei nutui subjiciamus: quod ipsum à Salvatore nostro sumus edocti, cùm ait: *Non omnis qui dicit Deus, Deus, salvabitur, sed qui facit imperata Patris.*

Nec in tertia minus est ad salutem promovendam momenti: jubemur enim unicum precibus et solum invocare Deum, cum supplicijs et obtestationibus implorantes ab ipso salutem, qui solus potens est tanti muneris: præsertim cùm quoque preces nostræ debeant è fide nasci, et ab eadem efformari, quod sine Dei verbo, et cœlesti authoritate perfici non potest: quia cultus alias in voluntatium, ab Apostolo damnatum, degeneraret.

In quarta verò mandatum est, ut unico soliq; Deo, bonorum omnium authori, et in-

exhausto fonti, beneficiorum cœlestium, quæ in nos dimanarunt, ex animo gratias, et habeamus, et quantum in nobis est, referre studeamus. Nam cum soli Deo debeatur omnis honos et gloria, nec aliud nobis relictum sit, quo Dominum honoremus, præter obsequij promptitudinem, gratamq; beneficiorum acceptorum memoriam, apprimè decet, ne illi soli gratias peragamus, nec quenquam in illius gloriæ societatem advocemus.

Hæc illa sunt religionis Christianæ momenta, quæ nunquam sine pernicie neglecta, nunquam sine præmio salutis observata fuere, quorum observantiæ quantum indulgeant Papistæ nunc considerandum, judiciumq; de statu Papisticæ salutis, æquis et odio vacuis ingenijs relinquendum est.

Ac vt de principe religionis articulo, fide scilicet incipiamus: Quis adeo rerum ignarus est, vt nesciat in vno soloq; Deo fidem Papistarum et fiduciam non collocari? Credunt enim tantam inesse meritis suis et virtutem et dignitatem, vt beatitatem et salutem æternam, his instructi subsidijs, adipisci se posse confidant, tantumq; superesse sibi bonitatis, vt absoluto perfectoq; obsequio, si paululum modò annitantur, omnia obire possint mandata et imperata Dei. Quanquam magnus ille David, iustissimus vnus qui fuit Iaci-

dum,

dum, imbecillitatis humanæ conscientia, procul arrogantem illam perfectionis opinionem, non à se tantum, sed omnibus æmulis suis removerit, cùm inquit: *O Deus, si iniquitates observabis, quis sustinebit?* Psal. 130. 3. Proinde dicit alibi Psal. 143. 2. *Non intres in judicium cum servo tuo, quia coram te nemo justus invenietur.* Igitur in solo Deo, neque fidem, neque spem salutis suæ reposuêre, qui justitiam sibi meritis operum adrogaverunt.

Et ne parum esset sibimet ipsis debere velle, quod in solidum debetur Deo, in Sanctis vitæ functis, et Divis nescio quibus, vt beatitudinis arbitris et salutipotentibus, animi sui fiduciam defixêre, creduntq; se laboriosis ad illorum heroum invisenda sepulchra peregrinationibus, iram Dei non averterè modò, sed illum ex opere operato, tanquam efficaci piaculo, sibi propitiare. Imò ne quidquam in ratione salutis acceptum Deo ferre cogantur, arrogantiæ damnarunt illos, qui fidem in Deum, et suæ salutis à Deo profecturæ confidentiam profitentur, cùm tamen à cœlesti Magistro simplices docti, sine fide plena confidentiæ neminem placere Deo, nec fas hominibus esse Deum invocare tanquam Patrem, nec ritu filiorum ad gratiæ suæ thesaurum petituris appropinquare: Tantaq; por-

so duritie inter falsas meritorum suorum persuasiones educati occaluerunt, vt obstinata pertinacia, contra Dei testimonium, aures suas occluserint, *et cum testimonium hominum accipiant. Dei tamen testimonium, quod maius est, repudiarint. Nam hoc est*, Epist. 1. Ioh. ca. 5. ver. 9. *testimonium Dei, quod testificatus est de Filio suo: Qui credit in Filium Dei, habet testimonium in semetipso, qui non credit Deo, mendacem eum fecit, quia non credidit testimonio quod testificatus est Deus de Filio suo: est autem hoc testimonium, nempe quod vitam æternam dedit nobis Deus.*

Æterna salus igitur non operum meritis acquiritur, at mera donantis gratia credentibus conciliatur. Et huic veritati Deus, et consentiens cum Deo credentis animus, testimonium dixêre, quod cum omni maius sit exceptione, non difficile erit divinare quid illis futurũ sit, qui salutem a se sperantes, Deum mendacij insimularunt.

Et hic in fide primus esto Papistarum lethalis error, Obedientiam autem, à Deo flagitatam, à nobis debitam, ad salutem maximè necessariam, ita penitus animis exuerunt, vt Dei perduelles magis quam familiares possint videri. Non enim contenti modò, scitu, justaq; divina, perversis absurdæ interpretationum cavillis eludere, vel

expuncto

expuncto mandato quo cultus imaginum prohibetur, tabulas divinas corrumpere, legem ipsam, quæ spiritualis, ita volente Deo, condita est, in carnalem commutaverunt, prioremq; tabulam qua sancitur rationalis ille Dei cultus, in pomparum inanium, et cæremoniarum ludicrum, imò ludibrium, converterunt: quibus ineptijs tamen et nugamentis se Deum colere vel credunt, vel ita credere videri volunt, interim immemores aut aspernantes eorum quæ dicuntur a cœlesti Doctore Ioh. 4. cap. 23. *veros scilicet adoratores, Patrem adorare Spiritu et veritate.*

Qui verus et spiritualis adorantium cultus, imaginum et simulachrorum *mendicissimis elementis*, totam naturam suam et sanitatem deperdidit. Deus enim in medio tot Divorum Divarumque, sub humana colitur effigie, propitiandoq; diuino favori, festum Deo solenne; tanquam egenti talium delitiarum, quotannis instauratur. Cũ tamen ipse Deus Edicto publico, nequis ignorantiæ prætextu peccet audentius, in populo suo cauerit, *Ne faciant in posterum sicut hodiè faciunt Deuter.* 12.8. Hoc est ne cerebri sui commenta, vel animi sui placita, conferant ad cultum Dei. Nam cum diuina voluntas sit ipsa sui cultus regula, cui neq; addere nec detrahere mortali fas est Deut. 4.2. Fit ut omnis con-

tinuo cultus hominum enormis, ut impius et detestabilis à Deo respuatur: sicut egregiè Samuel increpando Saulem admonuit, *Obedientia Deum magis Holocaustis delectari.* Pariq; ratione Divus Paulus Collos. 2. *cultum humanum voluntarium* condemnauit: Et ipse Salvator affirmat Matth. 15. *Inanem illorum religionem et cultum esse, qui posthabitis Dei mandatis, hominum commenta sequuntur.*

Neque posterior à temeritate sacrilegorii manuit intacta, nam mandata præceptaque quibus ad humanioris officia vitæ præstanda, Deo sic exigente, tenemur, in Concilia corruptione teterrima transformarunt, vtpote quæ recte consiliandi facultatem summam, obligandi vero vim vel virtutem habeant omino nullam. Ab hoc fonte fluxit illa labes charitatis, quæ proximi summus amor à Theologis definitur, quæque non ad amicos modo sed et inimicos beneficia sua æquanimitate extenditur, vt existiment Papistæ se non impune solum, et populariter hostes suos et inimicos occidere posse, sed etiam ex diis illis promereri Deum.

Sed aliud, neque minus incommodum, ex hac divinarum legum elevatione acceptum est. Motis enim dignitate sua, jubendique authoritate, præceptis divinis, Canones su-

os et decreta Papistæ, tanquam efficaciæ plena, et eximiæ authoritatis cæcis ignorantium animis obtrusetunt, tantamque jussorū suorum esflagitarunt ab hominibus obedientiam, vt nec impunitus abeat ignorantium error, imo gravius et magis detestobile scelus habeatur veteris et novi Testamenti libros contrectare, de Pontificis potestate sermones serere, religiosis, vt vocant, hominibus reverentiam negare, quam parentibus laqueo gulam frangere, vel obsequium Magistratui detrahere, vel aduersus oraculi coelestis authoritatem, ipsamque Dei maiestatem rebellare.

Atque hæc est Papistarum, dicto non audientium, plena periculi et prodiga salutis contumacia. Precationem vero, scalam exlorum, præcidium in malis, et necessitatum consolatricem, quā sibi soli Deus sepossuit et consecravit, in qua præciputm est diuinæ gloriæ hæredium, et honoris sui prærogativa, detestabili temeritate profanarunt. Nam contra Dei Patris imperata, qui dicit Ps. 50 *Invoca me*: contra Christi blanditias, quibus ad se laborantes invitat Math. 11. Contra *Sancti Spiritus in nobis patrem precantis ineffabiles gemitus*, neglecto Patre, spreto Filio, non audito Spiritu, Sanctos et Angelos, quorum illi forte beatitudinis sunt exortes, hi nihil

aliud quam fidelium saluti deserviunt, votis et supplicijs tanquam beatitatis suæ præsides et patronos venerantes comprecantur. Quare cum Dei gloria minuatur, et Scripturarum aliter jubentium infringatur authoritas, dubitandum non est, quin ijsdem supplicijs tantarum rerum innovationes expiabuntur, quæ Deus Angelis et hominibus, aliena docentibus, comminatus est. Gal. cap. 1.

Et hoc tertium est exitiabile scelus Papistarum, quo Dei gloriam, et soli debitum honorem, advocatis in partem precationis immeritis Divis, depeculantur.

Quartum restat, nec impietate nec contumelia levius. Nam cum Deo, soli bonorum omnium authori, omnis quoque gratiarum actio à beneficiarijs suis jure merito debeatur; et potissimum divinæ gloriæ momentum in eo vertatur, vt pro ineffabili sua bonitate, qua ditati sumus, et animum illi memorem, et quantum homini fas est, gratum exhibeamus, ingrati Papistæ, quam Deo soli gratiam, honorem et gloriam pro divina sua liberalitate debent, ascitis in partē divinæ prærogativæ Sanctis et Angelis, vix dimidiatim iniquissima partitione persolvunt: nec illis Dei comminationibus ab impietate deterrentur, quas in gloriæ suæ præsones gravis vltor intonuit, neque jussis ad

sanitatem

sanitatem revocantur, quibus omnem sibi gloriam asseruit. Isa. 42. 8. nec exemplum Christi reverentur, qui *Deo laudem attribuit et gloriam in omnia sæcula.* Verùm spreta contemptaq; divina authoritate, nullam Deo laudem nisi à virgine delibatam, in Missa nullam Salvatori gloriam, nisi ab Angelo custode interceptam attribuunt.

Et hæc illa sunt, quæ, cùm animum meum dubitatione non mediocri permoverent, publico bonorum judicio examinari debere existimavi, non odij, non invidiæ causa, sed studio veritatis, cuius impulsu, quicquid hoc operis est, et suscepimus, et executi sumus, procul omni ambitione et aucupio gloriæ, quæ ab homine medicinam professo, è Theologorum controversijs sperari non potest: procul etiam omni exspectatione, fore, vti malesanæ Papistarum mentes hac redargutione ad temperiem reducerentur; ut qui probe sciam, post tot irritos hominum præstantissimorum, ac planè Deo similium, egregios conatus, nullum medicinæ meæ locum superesse, præclusis scilicet omnium animis, et obstinata pertinacia, neque juvamen ullum, neque consilium admisturis. Imo procul omni spe commodi privati, quod ex opera impensa in me redundaret, vt qui nescire non debui, quàm aversis multorum

rum judicijs innocens hic labor exagitabitur; alijs, inceptum, tanquam alienum à medico culpantibus, alijs vt sæpe repetitum, et crebro nimis recoctum, fastidientibus iniquis etiam et morosis censoribus: eruditionem reconditam, et disputandi subtilitatem in opere simplici desideraturis.

Quorum omnium rationes vehementer me permoverent, si tantum mihi, vel nomini meo, quantum vtilitati publicæ laboris hujus impendio consulere voluissem. Nunc autem ex optimæ conscientiæ tranquillitate, et innocentiæ fiducia, non omnium modo judiciorum, sed obtractationum etiam et calumniarum adeptus sum securitatem. Nam ad officium hoc, non ambitio, non aura popularis invitavit animum meum, sed pertraxit amor patriæ, charitas civium, et populorum salus, cui cum domi forisque, sed præcipuè foris, ingens ab importuna pernicioſaq; peste periculum imminere vidissem, amplum operæ-prætium putavi, illam pro virili mea tueri, et à contagione tam scelerata vindicare. Quam rem alij multi et fælicius orditi et perficere efficacius potuissent, si libitum illis fuisset hac in parte patriæ studia promereri. Sed illi dum cessant vel ut ego interpretor, diligentius aliquid, et magis profuturum meditantur, officijs illorum et industriæ

dustriæ pro tempore vicarius succeſſi; quæ diligentia mea tanto magis omni reprehenſione caritura eſt, quanto coniunctius eſt cũ officijs humanitatis eorum incolumitati fauere, qui eadem pericula, quibus nos defuncti ſumus, ingredientur: Imò veniam merebitur apud æquos rerum æſtimatores, quod veluti ſigno dato, fælicioris ingenij viros exciuerit, ad inſtituenda mature concilia, quibus et ſtabilimento religionis, otio patriæ, et ſaluti iuuentutis optimè conſulatur.

His igitur euictus rationum momentis, in libelli pugnum præcipua rerum, et controuerſa maxime capita contraxi, vt legentium faſtidio conſuleretur; in quo non tam ab humana ratione, quàm ab authoritate diuini oraculi, religioni reformatæ fidem adſtruximus, et veritatem, aduerſamque Papiſtarum ſententiam, argumentis non in vmbra natis, ſed in acie ſæpius et congreſſu ſpectatis, euerſam proſtrauimus.

Nam cum ciuibus noſtris inter tot millena pericula peregrinantibus, hunc MONITOREM mittere ſtatuiſſem, qui in via ſemel inita religionis eos contineret, et trans infamia prædonum Ieſuitatum Luſtra comitaretur, iiſdem illum Armis inſtruendum eſſe putaui, quæ mihi ſæpius impetito, ſæpiſſimè cum hoſte congreſſo, victoriam ſemper et

incolumitatem præstitissent. Quem quisequentur, non modo rectum religionis iter secabunt, sed ab amore patriæ ne latum quidem vnguem deflectent. Tanta enim cognatione, tamque arctis necessitudinum vinculis inter se veritas religionis, et patriæ charitas astringuntur, vt alterum sine altero nec amitti possit, nec retineri. Quod arcanum cum venefici Iesuitæ non ignorent, in quibus abolere tentant amorem patriæ, in illis malo carmine corrumpunt primo religionē. Quid enim ille domi pro sano facturus est, qui foris in contemptu legitimi magistratus est eruditus? Quid REGI suo tribuet, qui Romanum Væjovem, orbis Dominum immo Deum agnoscit? Quomodo patriam diliget, aut reverebitur, qui religionem in illa receptam, doctus est ut execrabilem detestari?

Sed res verba non expetit, vbi facta loquuntur. Recens enim est illorum facinorum memoria, quæ siderati zelo Papistico pernitiosi Ciues, ad labefactandum regni statum, et euertendum à fundamentis Imperij domicilium fabricaverunt.

Quocirca cum assiduam Iesuitarum diligentiam in corrumpenda peregrinantium religione didicissem, et historiam malorum animo repeterem, quæ in patriam ex hoc

fonte

fonte profluxerunt, boni Civis officium esse putavi, pro virili sua tantis incommodis velle mederi. Quæ voluntas mea, si quantum studio iuvandi exsuperat, tantum doctrina valeret, et ingenio, proculdubio, maximam hominibus nostris adferret vtilitatem. Sed supererunt alij, qui curis ijsdem operam impendant efficaciorem. Ego satis habebo, si ab uno saltem eorum, quibus hic labor susceptus est, non improbetur, magnumque me ex hac monitione fructum cepisse, si vel vnus obtemperet, existimabo.

FINIS.